

Gene bu nizamnamedir ki, eserleri için müelliflere kaydi hayat şartile imtiyaz vermekte ve müddeti hayatında eserlerini kendisinden başkalarının bastıramamalarını tahtı temine alarak, onlara, dilerlerse bu eserlerini herhangi bir baha mukabilinde bir tâbie satmak hakkını da bahşeylemekte idi.

Gene bu nizamnameye nazaran bir tâbile anlaşma suretinde mukavele namede tasrih edilen miktardan ziyade kitap tabettirmeğe kalkışan tâbi de tecziye edilmekte idi.

Beşinci maddeye göre, müellifin bastırmadığı bir kitabı devlet bastırabilirdi. Şu kadar ki, telif hakkını meclisi maarif tesbit eder, bunun için de müellifle anlaşır.

1857 tarihli olan bu nizamnameyi takiben ertesi sene çıkan ceza kanununa da bu hususta madde konması ihmal edilmedi. Ezcümle müelliflerin imtiyazları aleyhine olarak kitap basan veya bastırılanlar sahtekâr addolundukları ve bu fazlalar istirdat olunup faillerinden para cezası alınması hükme sokuldu.

Her kanun gibi 1857 nizamnamesinin bazı ahkâmı da zamanlarına göre değişecekti. Nitekim 1872 de buna bir zeyl yapıldı. Bu zeyle göre, müelliflerin kitapları üzerindeki haklarının müddeti kırk beş sene olarak tayin edilmiş ve hakkın imtidadı da nazarı itibare alınarak müellifin vefatında müddeti bakiyenin veresesine intikali tesbit olunmuştu.

1876 tarihli ikinci zeyl, müellifi, yahut sahibi imtiyazı ve bunların veresesini berhayat bulunmayan büyük kitapların tab'ını temin için çıkarılmıştı. Bunları tabedeceklere dört sene müddetle imtiyaz veriliyordu. Bunun şartı ve "büyük kitap,"ın tarifi de bu zeylde musarrahtı.

1857 nizamnamesi 1910 tarihine kadar hükümde kaldı ve bu tarihte bir "hakkı telif kanunu kabul ve neşrolundu ki, bugün ahkâmı mer'î olan kanun budur.

Bunlardan başka hakkı telifi alâkadar eden hususî kanun ve nizam yoktur. Ancak maarifin mektep kitapları telifi için nizamnameleri vardır. 1926 tarihli "Borçlar kanunu," nun on ikinci babı da "Neşir mukavelesi," hakkındadır.

Hakkı telif hususunda beynelmil hukukî vaziyetimize gelince, bu da 1923 te Lozanda aktettiğimiz Lozan muahedenamesi ahkâmına (ihtirazî kaydımızla mukayyet olarak) tâbidir.

**

Bugün mer'î bulunan 1910 tarihli telif kanununun ikinci maddesi, üzerinde sahiplerinin hakkı temellükü bulunan asarı şöyle tadat eyler:

Birinci Türk Neşriyat Kongresi

"Hernevi kütüp ve müellefat, resim, elvah, hutut, mahkûkât, heykel, plân, harita, mimarî ve coğrafi ve tipografî ve sair fennî müsattahat, musiki beste ve notaları gibi âsar.,

Telif hakkının taallûk ettiği âsarı sayan bu liste bugün için çok noksandır. Hele kanunun hükümleri bugünün ihtiyacına tamamen gayri kâfidir. Kanunun yapıldığı zaman ile bugün arasından otuz sene geçmiştir. Öyle bir otuz sene ki, herşey baş döndürücü süratle inkişaf etmiştir. Binaenaleyh kanunun zamanın ihtiyaçlarına göre tadili, daha doğrusu yeni ve şümillü bir kanunun yapılması lüzumu hâsıl olmuştur.

Bu ihtiyacı da gören Maarif Vekâleti, neşriyat kongresinde görüşülecek maddeler arasına bu mevzuu da almıştır. Kongrede toplanan alâkadar fikir adamlarımızın bu hususta esaslı bir temenni projesi hazırlıyacağı muhakkaktır. Fikir ve san'at hayatımızın inkişafında müessir olacağı şüphesiz bulunan, mukarrerata tavassut ettiğiinden dolayı kıymetli fikir adamımız ve Maarif Vekilimiz sayın Bay Hasan - Âli Yüceli şimdiden tebrik etmeliyiz.

Server İskit

Neşriyat Kongresi

2. V. 1939 tarihli ve 6373 sayılı ULUS gazetesinden :

Kültür Bakanlığının kongre için hazırladığı mevzular şöyle hülâse edilebilir: Neşir teşekkülleri arasında iş birliği yapmak, tercümeleri plânlamak, orta tahsil gençliği ile çocuklar ve halk için yapılacak neşriyat programlamak, telif ve tercüme ve bunların neşirini teşvik etmek, yurtta okumayı artırmak, matbaalarımızı kuvvetlendirmek.

Görülüyor ki kongre; hem yalnız fikirlerle çalışanların, hem de neşir hayatına emek ve sermayelerile de iştirak edenlerin meselelerini halle çalışacaktır. Her iki zümreye ait menfaatlerin bazan birbirine — gibi görünmesine rağmen hakikat el birliğindedir. Kongre yalnız bunu temin etmiş olsa büyük bir iş başarmış olacaktır. Yeni Türkiyede bütün menfaatlerin ahenkleştirilmesi bir prensip olduğuna göre bu el birliği tahakkuk ettirmek şüphesiz bir vazifedir.

.1928 den bugüne kadar yeni Türk harflerinin neşir hayatına verdiği hız, iftihar edeceğimiz bir kıymette de olsa, inkılâpçı ruhumuz bu

az görür. Milyonlarca köylünün ve az okuyabilmiş mühim bir kütlenin ihtiyacını hep duymaktayız. Bu büyük ihtiyacı karşılamak için bir yandan devlet teşekkülleri, bir yandan teşebbüs sahipleri, ve milli teşekküllerimiz birçok gayret sarfetmektedirler.

Kongre bu gayretleri ahenkleştirmekle bazan yanyana aynı maksat için sarfedilen emekleri, muvazilikten çıkararak birbirine ekliyebilir. Böylece hem bütçelerimiz, hem de teşebbüsün sermayesile halkın kesesi lüzumsuz masraflardan korunmuş olur.

Kongre mevzuları arasında teşvik büyük yer almakta, mükâfatlar ödasesi şekli ve neşriyatı, okumayı teşvik yolları aranmaktadır. Bu yolda alınmış bazı adımlar yok değildir. Maarif Vekâleti yakın yıllara kadar kıymetli bulduğu bazı eserlerden bir miktar satın alarak yardımlar yapıyordu. C. H. Partisi daha geçen ay küçük ve büyük memleket hikâyeleri için mükâfatlar dağıttı. Ayrıca kazanan eserleri bastırmağı da kararlaştırdı.

Memleketin neşriyat mevzuundaki ihtiyaçlarını tamamen kavriyan güzide kongre azası, bütün bu noktalar üzerinde vazih kararlar almakla fikir hayatımıza yeni ufuklar açacaklardır. Bu, kendileri için şerefli bir vazife olduğu kadar yurt için de çok hayırlı bir iştir. Kongrenin hazırlanış şekli bütün bu işlerin muvaffakiyetle başarılabacağı ümidini vermektedir.

Kemal Ünal

Türk Muharrirleri, Ankarada

2. V. 1939 tarihli ve 6313 sayılı ULUS gazetesinden :

Birinci Neşriyat Kongresini, arkadaşımız Hasan - Âli Yücel, dün açtı. Sergi evinin salonları, ilk defa olarak, kendilerini, kitabın bütün mahsulatları arasında bu en asil ve en değerlisinin emrine vermişlerdi. Hükümetimiz erkânı, diplomatlar ve bilhassa muharrirler, hep hazır bulundular. Biz muharrirler için, en mühim ziyaretçiler, kendimizdik. İlk defe olarak, topuklu bir halde kendimizi görebiliyor ve kendimizle kendi eserlerimizin ortasında konuşuyorduk, Yücele yalnız bundan dolayı minnettar kalsak, gene yeridir.

Hepimiz şunda mutabıkız ki, Türk muharriri, kendi şahsiyetini yapmağa, hem en çok muhtaç, hem en çok muktedir olduğu günleri idrak

etmek üzeredir. Romancı, şair, edip, gazeteci, tetkikçi, münekkit, ne olursa olsun, Türk muharriri, Türk meslek listeleri ortasında, yerini bir an önce almağa ve kendini hem sevdirmeye, hem saydırmağa mecburdur.

Muharririni sevmiyen yahut saymayan cemiyet, olgun ve medenî değildir. Okumuyor, okuma ihtiyacını duymuyor, kültür gıdası almıyor, memleket ve dünya ölçüsünde düşünmüyor, demektir. İşte bizler tarafından bakınca, eğer değerimizi, hiçbir istihfaf yahut tahrife meydan vermeden aynen kabul ve tescil ettiremiyorsak, yaptığı malı bir türlü bir ihtiyaç haline koyamıyan lüzumsuz esnaftan ne farkımız kalır?

Dün, sergievinin salonlarında bizler için bütün tanıdık meslekdaş çehreleri, bizden olmıyanlar için de bütün tanıdık imzalar hemen mevcut ve hazır gibi idi. İnsan, selâmlaşip ilk arkadaşça ve dostçe sözleri söylemeye vakit bulamıyordu. Bugün, kongremizde, bu vakti, elbette daha kolay bulacağız. Şunu yalnız hep hatırlıyalım ki, bu kongre bizleri ya şahsiyet ve haysiyete götürecektir yahut bugüne kadarki "toléré," vaziyetimizin biçareliğine ve silikliğine, merhametsizce iade edecektir.

Her iki imkânı, kabiliyet ve irademizin mevcut olması yahut olmaması tayin edecektir. Devlet, kongreyi hazırlamakla vazifesini yapmıştır. Kongreyi muvaffakiyete götürecektir olan amillerin, birincisini kitabı yazanın, kitabı basanın ve kitabı satanın biribirini artık anlaması. ikincisini de, kendilerini besleyip yaşatmakta olan kitaba karşı, şimdiye kadar borçlandıkları kadirşinaslık ve vefayı ödemeleri teşkil edecektir.

* *

Bizler ilk neşriyat kongremizi yaparken, dünya muharrirleri, filim ve radyoyu da kendilerine kitap kadar vasıta yapmak bahsindeki tecrübelerini bitirmek üzeredirler. Babalarımıza ve dedelerimize geri kaldıkları için türlü serzenişler ve itaplar tevcih ettiğimiz günlerde, onların hiç suçlu sayılmıyacıkları bir muazzam gecikmenin bizler, tek başımıza mesulleriyiz. Terakki, başka memleketlerde doludizgin ilerlemektedir. İşin hazin tarafı, bunu bildiğimiz halde, düne ve bugüne kadar, muharrir ve tahrir, neşir ve tevzi davasının henüz iptidâî safhalarını halledememiş olmamızdır.

Hiç olmazsa on bin satamıyan bir muharrir, ya bunu yapmanın yolunu bulmalı ve devletinden bu hususta lâzım olan yardımı ayak diriyeerek istemeli, yahut gidip köşe başında börek satmalıdır.

Türk muharriri, Türk fikir dünyasının bir an önce dülgeri ve ırgadı olmaktan çıkarak bunun mimarı olmalıdır. Hiçbir millî varlık- ve hiçbir

müdafaa, muhafaza ve müdafaa edeceği bir fikir mamuresi olmazsa, mevzu sahibi olduğunu iddia edemez. Bu bakımdan da, bizim bu kongreyi, bizim kendi işimiz olmaktan ziyade ve onun çok daha ötesinde, memleketimizin ileri, medenî ve beynelmilel seviye ıskalasında bir müdahale sahibi bir Türkiye Cümhuriyetinin işidir.

Kongremize, bu kanaatle başlayalım ve bu kanaatin verdiği salâhiyet cesaretle bitirelim.

Burhan Belge

Neşriyat Sergi Ve Kongresi

2. V. 1939 tarihli ve 357 sayılı YENİ SABAH gazetesinden :

Dün Ankarada 10 yıllık neşriyat sergisi açıldı. Bunun muhassalası 10 sene içinde Cümhuriyet kültürünün yarattığı semeredir ki sadece bu teşkil eden eserlerin bir araya getirilmesi bile iftihara değer bir teşebbüstür. Bir millet ilminin o millet seviyesine miyar olduğunu düşürsek neşriyat sergisinin bize kendi kendimizi ispat ettiğini görerek bundan sevinmemiz icap eder.

Neşriyat Kongresi de bugün toplanıyor. Güzide Başvekilimizin ötekile şeref kazanacak olan bu içtimada ise hem millî kültürün ve matbuat verimlerinin bir muhasebesi yapılacak, hem de irfanımızın tam bir teşehesi kurulacaktır. Matbuat işlerinin tanziminden başka eski eserlerimizin kazanılması, dilin temeli ve çerçevesi olan lûgatler meydana getirilmesi muhakkak yeni ve çok hayırlı bir inkılâbın programıdır.

Bu teşebbüslerin yarınki güzel neticelerini tahayyül ve tasavvurla daha şimdiden mes'uldur.

A. Cemaleddin Saraçoğlu

Neşriyat Kongresi

3. V. 1939 tarihli ve 5377 sayılı CUMHURİYET gazetesinden :

Birinci Türk Neşriyat Kongresi, dün, Başvekil Muhterem Doktor Refik Saydam tarafından açıldı ve hemen çalışmağa başladı. 2 Mayıs 1939 tarihini Türkiyenin irfan hayatında yeni bir hamlenin başlangıcı

Birinci Türk Neşriyat Kongresi

adedebiliriz. Bu hamle, Türkiyenin fikir ve neşir hayatına çekidüzen verecektir. Neşriyat sahasındaki bütün çalışmalar, başıbozukluktan kurtarılacak, sistemli ve programlı bir yola konulacaktır.

Memlekette herkese plânlı bir şekilde çalışmayı tavsiye eden münevverlerin, kendilerinin plânsız çalışmaları elbette reva ve doğru değildi. Genç Maarif Vekilimiz, aynı zamanda memleketin neşriyat hayatına da karışmış kıymetli bir münevverimiz olduğu için, Türkiyede neşriyat işinin sistem dairesinde ve azamî verimle çalışmasını temin etmeyi düşündü, Ankarada bu kongreyi topladı. Kongrenin ne gibi işlerle meşgul olacağını, Ankara muhabirimizin haberinde tafsilâtile göreceksiniz. Bu faaliyeti hulâsa edersek, kongre, neşriyat hayatımıza ait her işle, her mevzula alâkadar olacaktır, diyebiliriz. Kongrenin mukarreratını tamamile tahakkuk ettirmek, bir zaman, para ve gayret işidir.

Fakat, Refik Saydam kabinesinin irfan hayatımıza verdiği ehemmiyetten ve Cümhuriyet rejiminin irfana susamış ruhundan ilham ve kuvvet alan Hasan - Âli Yücelin yüce himmetile kongre mukarreratının tatbikında kuvvetli adımlar atılacağına şüphe yoktur.

Hakikaten bir İsmet yurdu olan İsmet Paşa Kız Enstitüsünün harminde açılan kongrede, neşriyat hayatımızın elli yıllık emektarı üstat Ahmet İhsan Tokgöz mazile hal arasındaki farkı kaydederek Neşriyat Kongresinin açılmasından duyduğu yüksek zevk ve heyecanı anlattı.

Biz, istibdat devrinde doğmuş ve tahsil hayatını o devirde geçirmiş bedbaht nesiller, kitap okuduğumuz için Sahrayıkebere kadar sürülen insanlardık. Kitaplarımızı döşeme tahtaları arasına sakladık. Maarif Nezaretine bitişik olan Çemberlitaş hamamının külhanında Meclisi Kebiri Maarif azasının gözleri önünde binlerce cilt kitap yakılırdı. Odun yerine kitapla ısınan sularla yıkananlar âlim olsaydı, o semt, allâmeler mahallesi olurdu.

O zaman bu kadar hor ve sıkı olan kitap, şimdi Ankara Sergi evinde en yüksek izzet ve ikbal mevkiindedir. Dün, okumak, bir cürüm ve cinayetti. Bugün, bir meziyet ve fazilet olmuştur.

Bu Neşriyat Kongresi, kitabı ilâh haline getirmek, kitaba hizmet edenlerin çalışmalarını kıymetlendirmek için yapmış uğurlu bir hamledir. Bu kadar mübarek ve hayırlı bir iş, elbette muvaffak olacaktır.

Abidin Dav'er

Kongremiz

3. V. 1939 tarihli ve 6374 sayılı ULUS gazetesinden :

Birinci Türk Neşriyat Kongresi, dün İsmet Paşa' Kız Enstitüsünün konferans salonunda Başvekilimiz Dr. Refik Saydam'ın olgun bir söylevi ile açıldı.

Yurdun her tarafından çağrılan kalem ve fikir adamlarının karşısında sayın Başvekilimiz hepimizi bir millî kütüpane kurmak seferberliğine çağırıyordu. Dün öğleden önce umumî heyette ve öğleden sonra encümenlerde düşünen ve çalışanların hepsine bu «millî kütüpane kurmak» umumî bir hedef olmuştur.

Bu kongre münasebetile bir defa daha tebarüz ediyor ki biz, yaşayan vatandaş, nefes alan vatandaş gibi okuyan, öğrenen ve ilerliyen vatandaş da görmek azmindeyiz.

Osmanlı saltanatı «İlim, Çinde bile olsa aramak lâzım geldiğini» «Beşikten mezara kadar ilim istemek icap ettiğini» birer süslü levha halinde divarda bulundurmakla bütün vazifelerini tamamlanmış sayardı.

Kemalist Türkiye ise elektrik, ray ve su gibi bilgiyi de yurdun en koca köşelerine kadar götürmeyi ve mevcut bilgiyi artırarak vatandaşın muasırı olan medeniyetlerin seviyece üstüne çıkarmayı kendisine şiar edindiğini her vesile ile bir kat daha parlak bir surette göstermektedir.

Dün Başvekilimizin söylevi ile açılıp Maarif Vekilimizin söylevinde de çalışma yollarını etraflıca öğrenen kongre, bu uğurlu müjdelerden birisi oldu.

Yarın, odanızın bir köşesinde millî kütüpanenin değerli eserlerini sıralanmış gördüğümüz zaman 2 Mayıs tarihini sevinçle hatırlıyacaksınız.

T. İ.

Neşriyat Kongresi Açılırken

3. V. 1939 tarihli ve 6374 sayılı ULUS gazetesinden :

Birinci Türk Neşriyat Kongresi dün ilk toplantısını yaptı.

Memleketin irfanına her suretle hizmet edenleri o hizmete daha esaslı surette devam etmek azmîle bir arada toplanmış görmek başlı

başına bir mazhariyetken biz orada, biri, kongrenin müşterek gayeye erişmesini temin edecek tek usulü en veciz tarzda ifade eden, ve diğeri, bu gayeye şimdye kadar hangi sebeplerle varılamamış olduğunu tahlil ettikten sonra neşriyat işlerimizin künhüne vâkıf bir mütehasıs görüşile bütün davayı apaçık ortaya koyan iki de nutuk dinliyerek hakkile tenevvür ettik: kongreyi açan Başvekilimizin üzerinde ısrarla tevakkuf etmiş olduğu *programlı çalışmak* noktası, ehemmiyetli olduğu derecede mürekkep bir davanın hallinde, bilhassa dikkatte tutulmak iktiza eden bir nokta idi. Gelişigüzele ve takribiye itibar etmiyen bir devlet adamı olarak tanıdığımız Sayın Doktor Saydam esasen bu nokta üzerinde durmakta pek tabii idi. Zira, gülümsiyerek bizzat işaret ettikleri gibi “gürültülü, programsız işlerden hoşlanmazlardı,, ve bu kongre başlıca vazife olarak neşriyat işlerimizdeki programsızlığın izalesi ile bu işlerde program ve plânın, yani nizam ve intizamın hakimiyetini tesis vazifesini ifa için aktedilmişti. Fakat, neşriyat işlerimizi programlaştırmak ne demektir? Bunu da Maarif Vekilimiz bütün teferruatı ile izah etti: on senedenberi hususî şahıslar ve devlet teşkilâtı yeni harflerle çok, hepimizi memnun edecek kadar çok kitap yazıp yazdırmışlar basıp bastırmışlardır. Fakat, bu neşriyatta herhangi bir *programa* istinat edilmemiş olduğundan kemiyetle keyfiyet mütenasip olamamıştır. İstedığımız ve muhtaç olduğumuz gibi bir millî kütüpane kurdurmak davası üzerindeyiz. Gayretler heba olmamalıdır. Vakit kaybedilmemelidir. Çocuklar, gençler ve halk kendilerine mahsus edebiyatlar istiyor. Türk harflerile lise tahsilini bitirmiş olan nesil yüksek tahsilde ve ondan sonra müracaat edeceği eserleri bekliyor. Lâkin meydana getirilmekte olan eserlerden de istifade edilebildiği meçhuldür.

Yazan, basan, hattâ satan kazanıyor mu, kazanmıyor mu? Kat'î bir şey söylenemez. Şu halde, bütün iyi niyetleri, bütün gayretleri, sermayeyi ve sâyi elele vermek, fakat bir program dairesinde elele vermek lâzımdır. Bunun için de neşir yardımları yapmak, mükâfatlar tesis etmek, propagandaya ehemmiyet vermek, tevzi işini zapt ve rapt altına almak, matbaacılığın bütün şubelerince bir meslek haline getirmek, telif hakkını bir esasa bağlamak, ve saire ve saire yapmak gerektir. Dün, cidden iffihar edilecek bir tesanüt fikrile çalışmalarına başlayan Neşriyat Kongresi, işte bu işi görecek, ilmin ve ihtisasın bulup tesbit edeceği hal çarelerini mes'ul makama arzedecektir. Kongrenin muvaffak olacağından, iyi ve verimli iş çıkaracağından şüphe edilemez.

Nasuhi Baydar

Neşriyat Kongresi

3. V. 1939 tarihli ve 7654 sayılı VAKIT gazetesinden :

Maarif Vekili Hasan - Âli Yücel takdire değer bir teşebbüs eseri olarak bir kongre topluyor. Kongreden maksat bütün resmî ve hususî neşriyat vasıtalarını organize ederek kültür sahasındaki esaslı bir noksanımızı tamamlamaktır.

Kongrenin müzakerelerinden iyi kararlar çıkacağına da şüphe etmiyoruz. Ancak Maarif Vekilimizin büyük hüsnü niyetinden tamamen emin olduğumuz halde yine bu kararların tatbikatını temin etmek için nasıl bir teyit kuvveti bulunabileceğini bilemiyoruz.

Herkes iyice biliyor ki üç sene evvel bir Basın Kongresi toplanmıştı. Bu kongrede güzel kararlar da verilmişti. Fakat kongre dağıldıktan sonra bu kararların hepsi sözde kaldı. Hem de kongrede o kararların verilmesine saik olanlar tatbikatta akamete sebep olmuşlardı. Bunun için kongrenin vereceği kararların tatbikını ve tatbikını temin için bir teyit kuvveti aranmasını isteriz.

Hasan Kumçayı

Çocuklara ve Gençlere Mahsus Kitaplar

4. V. 1939 tarihli ve 7380 sayılı AKŞAM gazetesinden :

Geçenlerde aldığım bir mektubu polis görseydi belki de beni tevkif etmeği düşünürdü.

Şayet evimden görselerdi kimbilir ne maceralara girdim sanırlardı.

Birkaç satırını birlikte okuyalım :

"Efendim,

Sizin insafınız yok mu? Tendu gibi gayet iyi kalpli bir kızı zehirleterek öldürmeğe kalkıyorsunuz... Bu ne vicdansızlık böyle!... Allah aşkına yapmayınız!...

Hele aşk yüzünden Perihani soktuğunuz feci vaziyete hiçbir vicdan kail olamaz. Tahsil görmüş, hayatta muvaffak olmuş bir genç kızı bu kadar sukut ettirmek reva mıdır?... Bunu havsalamız almıyor : Perihana böyle şeyleri yaptırmanız bizi çok müteessir etti., ilh, ilh...

Tam zabitanın ve ailenin müdahalesini icap ettirecek satırlar, değil mi? Halbuki Perihan da, Tendü da Akşamda şimdi tefrika edilen ve bitmek üzere bulunan bir romanın kahramanlarıdır. Bazı kariler, bunların akibetleriyle alâkalanıyor. Memurluk eden genç bayanlardan da bu kabil ihtarlar aldım. Aklımda kaldı: Bir tanesi Hâlde çalışıyormuş. Evime telefon edip Tendü'ya felâket gelmemesini şifahen istiyenler de oldu.

* * *

Bu, bir içtimaî levhadır ki, üzerinde düşünmek lâzım... Bilhassa muayyen çağdaki pekçok insanlar romanları daha ileri yaştakilerden bambaşka ruhta okuyor. Misal söyleyelim: Kafkasyada bir gence raslamıştım; (ki şimdi Ankarada yüksek bir mevki işgal eder) bir roman kahramanının hüviyetini benimsiyerek türkçülük yapmak üzere tâ Asya içlerine gitmeğe kalkmıştı. Şahsen "ille gayeli edebiyat olsun!," diyenlerden değilim. Ütiliter tarzla "san'at san'at içindir," nazariyesinin mahsulleri pekâlâ yanyana yaşyabilirler. Fakat muhakkak ki, gayeli neşriyata ihtiyaç var. Pek çok vatandaşlar, romanın yazılışına, vakıaların insicamındaki güzelliğe, tasvirlerin hünerine değil de, fertlerin muayyen vaziyetler karşısında ne suretle hareket ettiklerine bakıyorlar; roman kahramanlarından kendi hareketleri için hisse kapmağa çalışıyorlar. İntiba edinmek için sahifeler üzerine dikkatlerini alabildiğine açan bu - ekseriyetle genç - zümreye cemiyetin fevkalâde ihtimamı lâzım.

Aşlamak istediğimiz ne idealizmler, ne hevesler, ne gayretler var. Roman ve hikâyeler, bunları ruhlarda yaratacak en müsait vasıtalarlardır.

Fakat tekrarlıyorum ha: Sakın "ille bütün neşriyat böyle ahlâk telkin edici, tavır ve hareket gösterici olsun!," demiyorum. Yoksa fikriyatımız ve san'atimiz ne can sıkıcı bir ukalâlık havasına girmiş olur!.. Böylesi de bulunsun!.. Onu söylüyorum.

Gele gele: "Çocuk edebiyatı," "Gençlik edebiyatı," denen tarzın lüzumuna geliyoruz... Bizde bunlardan hiç yok değil. Nitekim şu sırada da masamın üzerinde İskender Fahreddin Sertellinin çocuklar için yazdığı sekiz roman duruyor. "Tarihin çocukları," isimlisini Erenköy Kız Lisesi talebesinden 1 A sınıfından küçük arkadaşım Gaye Baykal'a okuttum. "Nasıl?" dedim. Ah, çok iyi; çok..," dedi.

Fakat sekiz kitap... Seksen kitap... Sekiz yüz kitap...

Bütün Türk çocuk nesli için bu kadarcık mahsul nedir?... Furya halinde bir çocuk ve gençlik neşriyatı istiyoruz... Ankarada Maarif Ve-kili B. Hasan-Âli Yücel'in teşebbüsile açılan Neşriyat Kongresinin bir gayesi de bu... Verilecek kararlar gibi - (lâfla peynir gemisi yürümiye-

ceği için) - ayrılacak tahsisatı da, genç neslin manevî gıdası diye bekliyoruz.

İstitraden söyleyeyim ki, bu, para yiyici bir iş te değildir. Nemalı bir ticaretin başlangıç sermayesi gibi olacaktır. İyi yazılmış ve iyi tercüme edilmiş eserler, umulduğundan fazla maddî kâr bile bırakacaktır. Okumağa teşne yüz binlerce çocuğumuz ve gencimiz var...

Vâ-Nû

Klâsikler ve Tercüme

(Neşriyat Kongresi Münasebetile)

4. V. 1939 tarihli ve 7380 sayılı
AKŞAM gazetesinden:

Neşriyat Kongresini toplayan Maarif Vekâleti, umumî ve hususî heyetlerin münakaşa edeceği ve karara bağlayacağı mevzuları on dört kısma ayırdı ve ilân etti. Hepsi memleketin bütün düşünenlerini alâkadar edecek ve alınacak kararların hars ve fikir sahasında gelecek nesillerin alaçağı şekil üzerinde müessir olacak mahiyettedir.

Umumî bakımdan bu mevzular bir hayli kısma ayrılabilir: Muasır bir üniversite için elzem olan fikir malzemesi; okuyanların sayısını çoğaltmak, fikir seviyesini yükseltmek için alınacak kararlar; çocuk edebiyatı; edebî mülkiyet; neşriyatın teknik ve iktisadî tarafları saire ve saire...

Bence en çok üniversite malzemesine temas edecek olan kısım tercüme meselesidir ki, bunun için vekâlet, "dilimize,, çevrilecek olan eserlerin en lüzumlularının senelere ayrılmış bir plânda tesbit edilmesi ve bunların neşri için alâkadarlar arasında iş bölümü yapılması,, diye bir madde koyuyor.

Klâsik kelimesinden şümulü olarak üç mana anlaşılır. Birincisi ve asıl manası garp harsının temelini yapan meşhur Yunan ve Lâtin eserleri; ikincisi, herhangi milletin edebiyatında altın devrini teşkil eden şaheserler; ve herhangi devirde hattâ bugün klâsik eser, diye münekkitlerin tavsif edeceği bir kitap. Birinci ve ikinci sınıfa dahil olanlar tesbit edilmiştir. Üçüncüsü, eğer zamanımıza ait ise, henüz zamanın mikyasına göğüs verip dünya şaheserleri arasında mevkiini tesbit etmemiş olduğu için münakaşa edilir takımdan addedilebilir. Zannediyorum ki, vekâlet "dilimize tercüme edilecek klâsik,, dediği zaman birinci sınıfı, "eserler,, dediği zaman ikinci ve üçüncü sınıfları kast ediyor.

“Eserler,, denildiği zaman tabii olarak müspet olanları tabiat ilimlerine ait olanları da çerçeveye giriyor. Fakat bunları tamamen ihtisas sahiplerine bırakarak yalnız klâsiklerden bahsedeceğiz.

Asıl klâsikler garp milletleri tarafından çok eski zamanlarda tercüme edilmiştir. Yunanca klâsikler lâtincelerine kıyas kabul etmiyecek derecede faik ve orijinaldir. Fakat onların umumî tercümesi Bizans dağılıp uleması garbe yayıldıktan sonra, yani on beşinci asır ortalarına doğru metot dahilinde ve külliyyetli sayıda yapılmaya başladı. O zamanki klâsik modasının basım san’ati icadı esnasında başlaması onların dar ve mütehasıs bir fikir zümresinin haricine intişar etmesine sebep olmuştur ki asıl garp fikriyatının inkişafı ve modern devrin başlangıcı da bu sayede olmuştur denilebilir. Hulâsa garbin orta devirlerin medrese zihniyetinden bilhassa softalığından kurtulmasına Yunan klâsiklerinin tercümesi çok yardım etmiştir.

Burada küçük bir istitrat yapmak isterim. On dokuzuncu asırda kuvvetini biraz kaybetmiş görünen klâsikler, son on senedir bilhassa tiyatrodadır ilmeğe başladı. Fransız ve İngiliz sahnelerinde klâsikler son senelerde dikkati celbedecek derecede çoğaldı. Amerika’da en “Ahir zaman,, tarzı olan “Ojen Oneyl,,. “Elektraya Matem Yaraşır,, isimli piyesile klâsik üslup ve tekniğini Amerikan bir mevzua tathik etti. Bu kısmen aynı zamanda başını kaldıran “romantik,, tarzının gümbürtüsüne, edebiyatta umumiyetle görülen inzıbatsızlığa, kısmen de müfrit bir “realizm,,e karşı hâsil olan bir aksülâmel olabilir. Herhalde dünyada klâsik alâkası tekrar uyandığı bir zamanda bizde de onların tercümesi ciddiyetle düşünülmesini hayırlı bir tesadüf olarak telâkki edebiliriz. Çünkü garpteki fikri cereyanlara biz ekseriyetle modaları geçtiği zaman giriyoruz.

Garpliler klâsikleri asıllarından tercüme etmişlerdir. Bazıları hâlâ meşhur olmakla berabe mütercimlerin bazan yanlış bir el yazısı kopyeden almış olması onlar hakkında münakaşayı fikir dünyasında hâlâ idame ettiriyor. Fakat yanlışları da dahil olduğu halde bu tercüme garp lisanlarını hiç şüphesiz daha mütekemmil ve daha şümulü bir ifade vasıtası haline sokmuştur.

Klâsik dediğimiz zaman içlerinde san’at ve edebiyat olduğu kadar fikir ve felsefe hattâ ilim de olduğunu kabul etmek lâzımdır. Bunların bizim eski Ünivesitemize tesiri olmamış değildir, fakat tesir hep arapça tercümelerden gelmiştir. Gerçi bugün tercüme yahut iktibas şekliyle klâsikleri arapçaya alanlar asırlarının fikriyatına hâkim adamlardı. Fakat çok tabii olarak intihap hususunda zamanlarının, akidelerinin temayülüne

kapılmışlardır. Beş asır gecikmiş olan bu noksanı telâfi ederken hiçbir tesire kapılmadan geniş bir sahada kalacağımızı ümit ediyorum.

Eski klâsikleri doğrudan doğruya asıllarından türkçeye çevirmek çok iyi olurdu. Fakat bunun imkân haricinde olduğuna kanaatim var. Çünkü eski yunancayı ve lâtinceyi su gibi bilen yazıcılarımız olduğunu farzetsek dahi garp klâsiklerinin yarattığı hava, an'ane ve harsa varis değildirler. Binaenaleyh şimdilik yaşayan dillere tercüme edilmiş olanların en doğru ve güzel diye kabul edilmiş olanlarından tercüme yapmak bizim için daha faideli olur.

Klâsiklerin hangilerini ve hangi Avrupa dilinden türkçeye çevirmeli?

Evvelâ "hangilerini,, meselesini tesbit için mutlak bu hususta "Otorite,, olan birkaç garpli klâsik mütehasşısının fikrini almak lâzımdır. Fakat alelâde herhangi garp Üniversitesinde onlar okutandan ziyade onları tercüme etmiş, kendi lisanına "klâsik,, bir güzelliikle çevirmiş, milletler arasında tanınmış olanlardan. Meselâ Oksford'un meşhur Gilbert Murray,, ı derecesinde olanlarının fikrini almak lâzımdır. Üç, beş sene, hulâsa ilk tayin edilecek müddet zarfında listeyi tesbit ettikten sonra hangi lisandan çevirmeli meselesi kalır. Bunda da bir tek lisana saplanmak belki doğru olmaz. Doğruluğu, güzelliği bakımından en meşhurlarını herhangi Avrupa lisanında bulursak oradan alabiliriz.

Nasıl bir heyet klâsikleri türkçeye çevirebilir?

Böyle bir tercümenin fert değil mutlak bir heyet tarafından yapılması lâzımgeldiğine inanıyorum. Gerçi üslûp ve lisan vahdeti için bir eserin tek elden çıkması iyi olur. Fakat öyle olduğu takdirde bile mütercim salâhiyetli bir istişare heyetinin bilgisine olduğu kadar ilmine de müracaat etmek zaruretinde kalabilir. Çünkü bir klâsik eserin tercüme ve nakledilen tarafı yalnız kelimeleri değil ruhu, zamanı ve kendi devrindeki telâkki ve hayattır. Çok doğru olan bir tercüme bazan ölü doğmuş bir çocuk gibidir. Meselâ Osmanlı şiirinin tarihini cidden büyük bir tetkikten sonra takdire değer bir vukuflla yazmış olan Gibd'in Nef'iden ve diğer Osmanlı devrinin klâsiklerinden yaptığı tercüme vezin ve kelime hattâ mana itibarile insana hayret veren bir doğrulukla yapılmıştır. Fakat ruhsuz bir ceset gibidir. Eğer o kadar bilgi ve teknik ile tercüme ettiği eseri o zamanın zevkına vâkıf ve güzelliğini içinden duyan bir Türkle beraber yapmış olsaydı bambaşka bir tesir yapardı. Buna mukabil Ömer Hayyamın rubaiyyatını Fitz Gerald aslına pek ehemmiyet vermiyerek ingilizceye tercüme etmiştir, fakat öyle bir şaheser vücade getirmiştir ki, dünyayı Acem edebiyatına bağlamış, resamlara

Birinci Türk Neşriyat Kongresi

ve bestekârlara ilham membaı olmuştur. Biz de eski klâsikleri tercüme edeceklerin Gibb kadar aslına sadık, Fitz Gerald kadar daima yaşayacak bir eser vücade getirmesini çok isterdik.

Halide Edip

Köye Götürülecek Millî Kütüpane

4. V. 1939 tarihli ve 1112 sayılı BURSA gazetesinden :

Evvelki gün Ankarada toplanan Neşriyat Kongresinde sayın Başvekilimiz Doktor Bay Refik Saydam, mesleğinin bütün hazakatini dahi birlikte kullanarak umumî kültürün inkişafı yolunda alınacak tedbirler için tam teşrihini koymuş, yani memleket kültürünün candamarına basmıştır. Sayın Başvekilimizin bilhassa üzerinde durduğu noktanın köy olması, toplanan Neşriyat Kongresinin daha çok hangi esas dahilinde çalışacağını gösteriyor. Sayın Başvekilimiz bu nutkunda: (Millî kütüpaneyi köye kadar götürmek, sadece götürmek değil okuma zevkını idame ettirmek; kongrenin yapacağı esaslı programa tâbi olacaktır) diyorlar..

Okumanın medenî bir insan için en başta gelen bir ihtiyaç olduğu muhakkaktır. Türkiye Cumhuriyetinin ve bütün parti teşkilâtının her sahada kalkınmasına çalıştığı Türk köylüsünün okuması demek, Türk ekseriyetinin münevver olması demektir. Bittabi bunun büyük faydasını takdir etmiyecek tek bir insan yoktur. Bu itibar ile millî kütüpaneyi ve okuma zevkını köylünün ayağına götürmek yolunda tecelli edecek olan mesai, Cumhuriyet Türkiyesinin kültür hayatında yepyeni bir hamle olacaktır. Bu enerjik hamlenin kültür ve millî kütüpaneyi köylüye tamamen mal edememesine imkân yoktur. Çünkü: O Cumhuriyet Türkiyesi ki: her ele aldığı mevzuu kudretli hamlelerle muvaffakiyetten muvaffakiyete ulaştırmıştır.

M. Ataş

Birinci Neşriyat Kongresi

4. V. 1939 tarihli ve 5378 sayılı CUMHURİYET gazetesinden :

Maarif vekilleri arasında ilk defa Hasan - Âli Yücel, kültür davasını yalnız mektep programlarına bağlayan dar maarifçi kafasının an'ane zincirini kırdı ve çocuğa, gençliğe, halka mektep dışında verilecek telif ve tercüme eserlerin neşri işini, yayım mekanizmasına kadar şamil bir

sisteme kavuşturmak için, bütün ihtisas adamlarının iştirak ettiği büyük neşriyat kongresi topladı. Bu, maarif tarihinde, Türk matbuat ve neşriyat mensuplarile maarifçiler arasında toplu teması temin eden ilk teşebbüstür.

Hasan - Âli Yücel, maarifçi olmadan evvel bir fikir adamı ve bir muharrir olduğu için, matbuat ve neşriyat mensuplarının reylerini ve mülâhazalarını hesaba katmayan bir kültür hareketinin yarım kalacağını idrak eden ilk Maarif Vekilidir. Kitap denilen nesne yalnız mektep kitabından ibaret olmadığına göre, bütün Türk müelliflerini, muharrirlerini mütercimlerini, tâbi ve naşirlerini maarif bünyesinin en tabii uzuvları saymak lâzım gelirdi. Birinci Neşriyat Kongresi bu geniş kültür görüşünü ilk parlak belirtisi oldu.

Bu satırların yazıldığı anda, henüz encümenler çalışmalarına başlamadılar. Yapacakları programların neler olacağını bilmiyorum; fakat şunu biliyorum ki encümenlerin kongre delâletile Maarif Vekâletine yapacakları teklifler, şimdiye kadar bu mevzuda yüz bin defa söylenmiş ve yazılmış şeylerden fazla ve başka olmayacaktır: Dünya klâsiklerinden hangilerini tercüme edelim? İdeal bir çocuk kütüphanesinin vasıfları ne olmalı? Faydalı bir neşriyat programı nasıl yapılmalı? ilâh... gibi meselelerin hepsi, bugüne kadar nazariye plânında tamamen halledilmiş sayılabilir. Üstelik, önümüzde, garp dünyasının kullandığı metotlar ve programlar da apaçık duruyor. Kültür işinde yeni sistemler icat edecek değiliz. Garbin medenî çocuğu, medenî genci ve medenî halkı ne okuyorsa, Türk çocuğuna, Türk gencine ve Türk halkına biz de onu okutacağız. Programımız ve sistemimiz medeniyetin programı ve sistemi olacak.

Bunun için, daha encümenler toplanmadan evvel, hattâ çok evvel, neşriyat davası nazariye plânında halledilmmişti.

Asıl dava müzakere ve münakaşa mevzuu değildir, çünkü asıl dava mücerret söz ve fikir imparatorluğunun hakimiyet hudutları dışında kalıyor: Para meselesi.

Para lâzım. Yapılacak program ne olursa olsun para lâzım. Çocuğa, gence veya halka şu veya bu kitabı veriniz, para lâzım. Greklerden, Lâtinlerden, yeni zaman klâsiklerinden şu veya bu kitapları tercüme ettiriniz, para lâzım.

Lâtin harflerini benimsediğimiz gündenberi, on yılın tecrübesi bize gösterdi ki hususî teşebbüsün ve sermayenin başaracağı iş, Babîâli camekânlarında gördüğümüz kadardır. Bununla bir memleket değil, bir kasaba kültürü bile yapılmaz. Her ihtisas şubesine beş on kitap düşüyor.

Türk ilmi ve Türk kültürü bu beş on kitaptan doğamaz. Elde bulunan kemiyet ve keyfiyet, ya gülünçtür, ya korkunç. Bu iki sıfattan birini tercih et, yani ölümlerden ölüm beğen.

Mademki harf inkılâbını devlet yaptı, onun tabii neticelerine ait bütün külfetlere devlet katlanacak. Daha realist konuşalım: Bu dava herşeyden evvel para meselesidir ve bu parayı devlet verecek.

Bu paranın miktarı senede milyonu aşmadıkça, Neşriyat Kongresinin bütün faydası, meslek adamları arasında neşeli bir sohbet vesilesi olmakla kalacak!

Peyami Safa

Neşriyat Kongresi

4. V. 1939 tarihli ve 5378 sayılı CUMHURİYET gazetesinden:

Maarif Vekili Hasan - Âli Yücel tarafından hazırlanan Birinci Neşriyat Kongresi, çalışmalarına başlamış bulunuyor. Kültür hayatımızda şimdiye kadar yapılan hamlelerin en mühimlerinden biri olan bu kongreye memleket efkârı umumiyesi büyük bir ehemmiyet atfetmektedir. Hakikaten, yeni harflerin kabulündenberi - Ebedî Şef Atatürkün yüksek önderliği altında girilen dil ve tarih hareketleri müstesna - bu kadar geniş çapta memleket davasına ilk defa olarak el atıldığını görüyoruz. Bu hususta oldukça geç davrandığımızı iddia edenler bulunabilir. Denebilir ki:

— Bu hareket yeni harflerin kabu'unu hemen takip etmeli idi; çünkü, manevî gıdasını yalnız yeni harflerden temin etmek mecburiyetinde kalan bir nesil yetiştiriyordu. Onlara okuma yazmayı sonradan millet mekteplerinde öğrenen eski harf kurbanlarına medeniyet dünyasının asırlardanberi biriktirdiği kültür hazinesini metot dahilinde dağıtabilmek için icap eden tedbirleri o zamandan almalı idik.

Bu iddia müspet bir fikir ifade etmediğinden, onu ileri sürenlere hak veremeyiz. Evet, bu işe daha önceden başlanabilirdi; yapılamamış. Belki elimizde bulunan davaların azameti, belki de şunun veya bunun ihmali yüzünden teşebbüs gecikmiş.

Bugün Maarif Vekili Hasan - Âli Yücel, yaraya parmağını basmış bulunuyor. Hadisenin ümitlendirici ve müspet tarafı buradadır. Yakın bir istikbalde kültür hayatımız, kendine emel edindiği ileri şartlara kavuşursa, hamlenin müteşebbisi olmak sıfatile Hasan-Âli Yücel, okumaya susamış münevver Türk cemiyetinin sonsuz takdirlerini kazanacaktır.

Birkaç gün içinde vazifesini bitirecek olan kongrenin programı çok yüküldür: Tabı ve neşir işleri, edebî mülkiyete dair mevzuatımızın tetkiki, gençliği alâkadar eden neşriyatın tanzimi, eski harflerle basılmış olan kıymetli eserlerden hangilerinin ne şekilde yeni harflere çevrileceği, kâsık ve muasır kültür dünyasından dilimize tercümesi icap eden eserlerin tasnifi gibi her biri uzun emek ve gayret istiyen meseleler, encümenlere ayrılan kongrenin müzakere mevzularını teşkil etmektedir.

Maamafih kararlar istişarî mahiyette olacaktır. Maarif Vekâleti, girişmek istediği büyük kültür davasında yazı işle meşgul olan memleket münevverlerinin toplu olarak fikrini almak ve en doğru hareket hattını çizmek maksadile onları buraya çağırılmış bulunuyor.

Yani vazifenin asıl yükü ve mes'uliyeti gene Maarif Vekâletinin omuzlarındadır. Fakat bu, ağırlığı nisbetinde şerefli bir yük ve şerefli bir mes'uliyettir. Okumaya susamış, uyanık ve ateşli bir milletin ileri kültür temellerini sağlamlaştırmak ve onun üzerine kurulacak olan ilim ve irfan abidesinin plânlarını hazırlamak şüphesiz ki en şerefli bir vazife sayılır.

Atatürk inkılâplarını yılmaz bir imanla yaşatacağını, onları hergün artan bir gayretle daima daha ileriye götüreceğini Millet Meclisi kürsüsünden gür sesile haykıran Milli Şef İsmet İnönünün yüksek idaresi altında başlanan bu büyük davanın muvaffakiyetle başarılmışından bizi şüpheye düşürecek hiçbir sebep yoktur. Atatürkümüzün, milletten aldığı âhâmla bize yaptırdığı bütün ileri hamleler gene İsmet İnönünün yüksek idaresi altında başarılmıştı.

İnanmak ve çalışmak! İşte yeni Türkiyeyi zaferden zafere kavuşturan iki sihirli kelime! Bunları içimizden söküp atmadığımız müddetçe, muvaffakiyet güneşinin ufuklarımızı terketmesi ihtimalinden korkumuz olamaz.

Yarınkı Türk kültürüne inanan, o uğurda çalışan bütün arkadaşlar, vazifeniz kutlu olsun!

Nadir Nadi

Bir Tâbi, Eserlerin Sokak Satıcılarının Ellere Düşmesi Sebebini Anlatıyor

4. V. 1939 tarihli ve 2598 sayılı HABER gazetesinden :

Neşriyat Kongresi münasebetile Türk tâbilerinin yüzleri gülüyor. İttihaz edilecek mukarreratın tatbiki ile tâbilerin depolarında okkaya veril-

mek üzere bekliyen eserlerin para etmesi imkânı hâsıl olabilecek mi? Ve bir makale fiatine telif eser yazan muharrirler acaba kalemlerinin değerleri nisbetinde ücrete kavuşacaklar mıdır?

Ve nihayet memleketimizin muhtaç olduğu neşriyat artacak mıdır?

Bu suallere alâkadarların verdikleri cevap, günün meselesini teşkil edecek kadar meraklı görülebilir.

Kitapçılardan birini dinliyelim. Bu zat diyor ki:

“Tâbilerin bugünkü vaziyetleri acınacak haldedir. Gene bu şerait içinde nasıl neşriyat yaptığımıza hayret etmek lâzımdır. Biliyorsunuz ki bugün kâğıt ta pahalıdır, tabı vesaire herşey o nisbette paraya mütevakkıf işlerdir. Hiçbiri beklemez. İş biter bitmez paralarını vermek lâzımdır. Yani biz neşriyat yapınca parasını veririz. Kimse alacaklı kalmaz. Fakat biz çıkan eserleri satılsın diye senelerce bekleriz.

Son zamanlardaki neşriyatımızdan satışımız o kadar azdır ki bunu söylemekten hicap ederim. Halk daha çok okuyor, bu muhakkak. Muharrirlerimiz daha velût, bu da muhakkak. Fakat gene satış yapmıyoruz. Bunun sebebini takdir müşkül.

Kendi kanaatime göre fiatler pahalıdır. Amma biz fiatleri sermayemizin icaplarına göre muvazene ettirmeğe mecburuz.

Görüyorsunuz ki son zamanlarda tâbiler yirmi beş kuruşluk ve on kuruşluk eserlere bir temayül gösterdiler.

Bunlar kâğıttan iktisat etmek ve telif ücretlerinden iktisat etmek gibi şartlarla olabiliyor. Ve nihayet bu tarzdaki neşriyattan memleket kültürü için fazla randıman beklenemez. Tâbilerin neşriyatını himaye etmek, bir taraftan da müelliflerin, muharrirlerin haklarına yardım etmekle olur.

Bunu yapacak olan maarif ve halkevleridir. Her türlü neşriyatın bütün memlekete teşmil edilebilmesi için en güzel ve en müspet vasıta halkevleridir.

Halkevleri kütüpaneleri ve maarif yani mektepler kütüpaneleri yoluyla bize yardım edilse bu takdirde bizde de neşriyata daha büyük mikyasta cesaret olur.

Yoksa bastığımızı depolarımıza koyarsak ve aylarca bekliyerek birkaç tane satabilirsek ne yaparız? Hangimizde neşriyat kudreti kalır? Hele lüks neşriyata yer ayırmamıza imkân bulunamaz.

Bugün ilmî eserleri basma, lüks neşriyat sayılabilir. Satışı az olan bu eserleri basabilmek için sermayemizin mühim bir kısmını gelirsiz ve işleme bir halde bırakmağa rıza göstermek lâzımdır.

Bittabi bu şerait altında muharrir parası da az veriyoruz. Bugün, muharriri tatmin etmemize imkân yoktur. Telif ücreti olarak fazla para vermeğe kalkışsak, eser bize daha pahalıya mal olur.

Nihayet bir eser de şöyle böyle para ile çıkmaz.

Yani kanaatime göre birinci derecede tâbilerin vaziyetlerini korumak lâzımdır. Bu zincirleme şekilde muharrirleri de korumak olur.

Satılan bir eserin muharririne neden para vermiyelim ve zaten vermesek ne basarız ?

Muharrirlerle elbirliği yapmadıkça bizim işimiz yürümez. Öyle zamanlarımız vardır ki bizim kütüphanemize yazı yazmış, eser vermiş muharrirlerin âsarını sırf hatır için basmak vaziyetinde kalıyorum.

Sokak kitapçılarında, seyyar kitapçılarda ne mühim eserler görüyoruz. Bunlar hem Arap harflerile yazılmış, hem de 'yeni türkçe ile yazılmışlardır.

Fiatlerinin belki onda birine satılmaktadır. Bir eserin bu hale gelmesi de doğru değildir. Filhakika kendi hesabıma hiçbir muharririn eserini sokağa düşürmedim, amma nihayet ceremesini kendim çekerek,,

Muharrirlerimizden biri ile görüştük, diyor ki:

"Eser yazmak lâf değil birader. Bunu yapabilmek için insanın maddeten ve manen huzur içinde olması lâzımdır.

Haydi bir eser yazdığımızı kabul edelim; ilmî, edebî, içtimâî veya fennî, ne olursa olsun yazdığımız bu eser hiç olmazsa çektiğimiz zahmete kadar olabilecek kadar para kazandırsa ne âlâ. Bugün formasına on lira telif ücreti almış muharrir parmakla gösterilebilir.

Bu şerait altında elbette neşriyat durur. Bizim yazdığımızı tâbiin neşredebilmesi de onun satışına karşı duyduğu ümit ile mütenasiptir. Önce neşriyatı himaye etmeli. Bence bu kâfidir. Bu takdirde tâbi kendisi yazacak değil a. Elbette bizden istifade edecek. Böylece bizim vaziyetimiz de korunmuş olur.,,

Kitap Bir Memleketin Özüdür

4.V. 1939 tarihli ve 744 sayılı SON TELGRAF gazetesinden :

Hükümet, Ankarada toplanan Birinci Neşriyat Kongresine çok ehemmiyet vermektedir. Başvekil Refik Saydam'ın kongreyi açarken söylediği nutuktan bunu anlıyoruz. Maarif Vekili Hasan - Âli Yücel'in söylediği

nutuktan da, kongrenin, nasıl büyük ve mühim bir işi başarmak yolunda olduğunu öğreniyoruz.

Yıllardan sonra, hükümet, gençliğin, halkın okuma ihtiyacını düşünmüş ve filiyata geçmiştir. Her nevi vatandaş tabakaları arasına bol, ucuz, programlı ve gayeli kitap sokmak fikri üzerinde çalışılmaktadır.

Neşriyat Kongresinin vazifesinde muvaffak olmasını dileriz. Kitap ve kültür bir memleketin özüdür. Yeni ve genç Maarif Vekili, bu işi başardığı zaman, onun, memlekete asla unutulmaz, eşsiz bir hizmet gördüğüne hükmedeceğiz.

Burhan Cevad

Neşriyat Kongresinde..

4. V. 1939 tarihli ve 6375 sayılı ULUS-gazetesinden :

Birinci Neşriyat Kongresi hakkında muhterem Başbakanımızla Maarif Vekilimizin dünkü nüshamızda çıkan nutuklarına ilâve edecek tek sözü-müz, teşekkürden ibarettir. Refik Saydam Hükümeti, bu kongre ile, Türk san'at ve tefekkür tarihinin yeni bir faslını açıyor.

Yeniçağ milletlerinin hemen hepsinden fazla okumağa, bilmeğe ve mütemadiyen öğrenmeğe ihtiyacımız var. Büyük millî vasıflarımız, Cumhuriyet devrinde doğmuş değildir. Eğer bu vasıflar uzun bir tereddi ve inkıraz devrinin korkunç seyrine mâni olmamışsa, bunun sebebi, bu milletin kurtuluşunda fikrî kalkınmanın esas olduğunu takdir etmekte pek geç kalmış olmamızdadır. Hür tefekkür, Cumhuriyet Üniversitesi ile, hakikî Garp terbiyesi, Cumhuriyet mektepleri ile başlamıştır. Bundan evvelki münevver kadro, kendi kendini nasılsa yetiştiren yahut mektepten sonra tamamlamağa çalışan küçük bir ekalliyet ile, bazı istidatların fikir ve terbiye zâfını telâfi etmeğe kâfi geleceğini zanneden büyük bir alaylılar ekseriyetinden mürekkepti. Bu alaylılar arasında, kitabın zekâ ve karakteri bozacağını iddia edenler bile olmuştur. Öğrenmeksizin, bilmeksizin, dahası var, hemen hergün okumasızın iyi bir hekim olmak imkânsızlığını kolayca tasdik edenler, bir devlet ve cemiyet idaresinde her vazifenin hekimlik gibi, yüksek bir fikir seviyesine, ilme ve ihtisasa muhtaç olduğunu anlamazlıktan gelmişlerdir.

En uzak köydeki iptidai istihsal derdinden tutunuz da serbest hayat ve devlet idaresindeki başlıca noksanlara kadar, hepsi nihayet seviye

şıklüğü esasına bağlanabilir. Bütün mukayeselerde, garp medeniyetî medeniyetleri ile esas farkımız budur ve Türkiye'nin talihi ve istikbali bu farkın süratle ve tamamen zail olmasına bağlıdır.

Mekteplerimizde yüz binlerce Türk çocuğu terbiye ediyoruz. Eski Arap harfleri ile okuyup yazma bilmiyen gençler, artık Üniversite sınıflarına kadar gelmişlerdir. Eski nesiller mekteplerini bitirdikten sonra, son derece eksik bir millî kütüpane buluyorlardı: Yeniler bu kütüpaneyi yine pek fakir bulacaklardır. On senedenberi neşriyatımız yalnız ders ihtiyaçlarını temin etmeğe, ve bazı kıraatlere müsait eserler çıkarmağa inhisar edebildi. Yunan ve Lâtin, yahut herhangi bir garp milleti edebiyatını bırakınız, hattâ Türk ve Osmanlı edebiyatını millî kütüpanemizdeki eserlere öğrenebilir misiniz? Henüz hayır! Herhangi bir ihtisasın hattâ vasat derecesini millî neşriyatımızla elde edebilir misiniz? Veya cihanın san'at, bilim ve teknik terakkilerini türkçeden başka dil bilmeksizin takip edebilir misiniz? Henüz hayır! Bu hayırlar, korkunç bir yekûn teşkil eder. Bu hayırlar, vasattan yukarı bir seviyeyi ancak ecnebi lisan öğrenebilen, yahut tahsillerini yabancı memleketlerde tamamlayan mahdut bir zümrenin imtiyazı halinde tutabilir.

Şimdi müspet tarafa geçelim: Yeni harfler başladığındanberi, bilhassa lisan tasfiyesi de gene bu devre tesadüf ettiği için, hem tedris noksanlarına çare bulmak, hem de millî kütüpaneyi tesis etmek mümkün müdür? Elbette değildi. Bugünkü dilimiz telif ve tercüme ile ve süratle bu tesis vücade getirmeğe kâfi midir? Elbette kâfidir. O halde hemen işe başlayacağız. Her sırası gelen ve karar verdiğimiz işte olduğu gibi, bu teşebbüsü de birkaç sene sonra kendimizin de hayret edeceğimiz muvaffakiyetlere erişeceğimize şüphe yoktur.

F. R. Atay

Kongre

4. V. 1939 tarihli ve 6375 sayılı ULUS gazetesinden:

Dün çalışmalarına başlamış olan Birinci Türk Neşriyat Kongresini kültür hayatımızda açılan bu yeni ve parlak devrin eşiği olarak telâkki etmekte hata yoktur, sanırım.

Neşriyat hayatımızdaki dertlerin ve ihtiyaçların isabetli ve eksiksiz bir şekilde önceden tesbiti suretile sağlam bir temele istinat ettirilmiş

ve hakikaten bu mevzu üzerinde söz söyleyebilecek en ehemmiyetli unsurları bir araya toplamış olan bu kongrenin kararları ile bu yolda en mühim adım atılmış olacaktır.

Kongrenin muhtelif encümenlerinde tam bir fikir serbestliği içinde çalışan arkadaşların salâhiyet ve hüsnüniyetleri verilecek kararların ne derece isabetli olacağı hususunda bir fikir verebilir.

Kongreden sonrası, yani bu kararların sebat ve gayretle tatbiki hususunda ise, salâhiyet ve davaya bağlılığından hiçbirimizin şüphesi olmıyan Sayın Maarif Vekilimizin şahsiyeti bizim için en kuvvetli teminattır.

Yaşar Nabi

Neşir Hayatımızın Tanzimi İçin Bir Kaç Fikir

4. V. 1939 tarihli ve 7655 sayılı VAKIT gazetesinden;

Maarif Vekâleti tarafından Ankarada açılan Neşriyat Kongresinin çok ehemmiyeti vardır. Memleket ve halkımız için çok faydalı neticeler vereceğine şüphe yoktur.

Cümhuriyetimizin en feyyaz ve nurlu olan kültürümüzün, maarifimizin, ve matbuatımızın daha ziyade terakki ve tekâmülü için (Neşriyat Sergisi) ile (Neşriyat Kongresi) pek büyük işler görecektir.

İlim ve irfanın, millî terakkilerin, siyasî vaziyetlerin ihtisas ve tettebbuların, keşfiyat ve ihtisasların, medenî inkişafların, ulu fikirlerin, ulvî mesleklerin, ve medenî ihtiyaçların naşiri olan matbuatımızın ve mecmualarımızın daha ziyade ilerlemeleri için hatırıma gelen fikirlerimi ve tetkiklerimi temenni kabilinden olmak üzere yazıyorum.

1 — Mecmuacılara, kitapçılara, ihtiyaçları nisbetinde gümrüksüz kâğıt satılmalıdır.

2 — Bir çok gazetecileri, kitapçıları ve bahusus dergicileri büyük bir belâdan, dolandırılmaktan ve batmaktan kurçarmak için hükümetimizin himayesi, muaveneti ve kontrolü altında bulunmak şartile İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük şehirlerde (satış ve tevzi merkezleri) açılmalıdır.

3 — Türkiyede mevcut (40,000) köye, daha muntazam posta teşkilâtı yapılarak tevziat merkezleri tarafından bütün gazeteler süratle istenilen yerlere gönderilmelidir.

4 — Tevzi ve satış merkezlerine ilgili olmak üzere bütün vilâyet, kaza ve nahiye merkezlerinde birer şube tesis edilmelidir.

5 — Taahhütlü posta teşkilâtı olmıyan kaza ve nahiye merkezlerinde biran evvel yapılmalıdır.

6 — Meslekî mecmuaların ve bahusus tıbbî ve sıhhî dergilerin hemem hiçbir kârları olmadıktan başka her zaman zararlı çıktıkları cihetle kazanç vergisinden affedilmelidir.

7 — Meslekî ve bahusus tıbbî ve sıhhî dergiler ilânlara konulan damga pullarından tamamen muaf kılınmalıdırlar.

8 — Bütün gazetelerin, mecmuaların, kitapların ve bahusus meslekî, tıbbî ve sıhhî dergilerin posta ücretleri % 50 nisbetinde ucuzlatmalıdırlar.

9 — Bütün meslek dergilerinin sahiplerini Matbuat Cemiyetine ait olan paradan affetmeli veyahut taahhütlerini azaltmalıdırlar.

10 — Filigranlı kâğıtların mecmualar ve risaleler ve kitaplar için serbest satılmalarına müsaade edilmelidir.

11 — Halihazırda hükümetimizin lütfen yaptığı kâğıt muaveneti şayanı şükran ise de tirajları az olan mecmualar hakkile istifade edemiyorlar.

Bu kâğıtlar ancak işlerini çok iyi bilen kanaatkâr birkaç tüccarı faydalandırıyorlar.

12 — Her mesleğe ait mecmua çıktıkça Maarif Vekâleti veyahut mensup ve alâkası olan Vekâlet tarafından 100-200 adet alınarak lâzımgelen yerlere dağıtmalı. Bu usul ile mecmua sahipleri teşvik ve himaye edilmiş olurlar; halk ta o nisbette istifade eder.

13 — Her postanede gazetelere, mecmualara abone olmak için teşkilât yapılmalı.

14 — Halka kolaylık olmak için, çıkmakta bulunan her mecmuanın ismi, fiati ve abone miktarını gösteren cetvellerin postanelere asılmaları,

15 — Yeni çıkan her kıymetli eserden Maarif Vekâleti 100-200 tane satın alarak lüzumlu göreceği kütüpanelere, müesseselere ve mekteplere göndermeli.

16 — Halkevlerinin neşrettikleri mecmualarla eserler ile diğer dergilerin mübadele edilmeleri.

17 — Vekâletlerin neşrettikleri bütün eserler, mecmualar, reklâmlar, afişler devamlı dergi çıkaranağa gönderilmelidir. Mecmuacılar da neşrettikleri mecmuaları muntazam surette vekâletlere irsal etmelidirler.

18 — Halkın emniyet ve itimadını celbetmek ve abone olmalarını temin eylemek için mecmuacılar karşı müessir bir tetbir ahmalı.

19 — Ecnebi memleketlerde yaşayan ve Türkiyede intişar eden bütün gazete ve mecmualara bayağı âşık olan nekadar müslümanlar, Türkler, ve Türkiyeyi ve Türk neşriyatını ve idaresini günü gününe takip eden milyonlarca insan vardır. Bu cihetle yabancı memleketlere gönderilecek bütün gazeteler, mecmualar, eserler, risaleler, reklâmlar ve kitap kataloğları pek ucuz olarak posta ücretile gönderilmelidirler.

20 — Bütün gazete, mecmua ve eserleri memleketimizin her tarafına yaymak için resmî ve hususî olmak üzere propaganda ve reklâm idareleri teşkil edilmeli.

21 — Mecmuacıları, risale ve kitap çıkaranların muhtasar reklâmlarını radyo idaresi pek ucuz olarak ilân etmeli.

22 — Radyo idaresi şu tarzda da bir kolaylık yapabilir zannedirim: Radyo merkezinin civarında bir kütüpane tesis edilmeli; mecmua, risale ve eser neşredenler yeni çıkan nüshalarını radyo idaresine meccanen göndermelidirler. Radyo idaresi de her yeni gelen mecmuayı ilân ve tavsiye etmelidir.

Teklif ettiğim bu usul ile beş büyük fayda temin edilmiş olacaktır:

a) Mecmua ve eser sahipleri teşvik ve takdir edilmiş olacaklardır.

b) Aboneleri ve okuyucuları artacaktır.

c) Cümhuriyetimizin feyzi, rejimi ve nuru sayesinde gündün güne çoğalan Türk neşriyatını gerek Türkiyede ve gerek ecnebi memleketlerde meraklılar anlıyarak takip edeceklerdir.

d) Zaman geçtikçe radyo merkezinin yanında pek zengin bir kitabevi tesis edilmiş olacaktır.

e) Hükümetimizin yeni teşkilâtı sayesinde pek ucuz olarak Türkiyenin en ufak köyüne kadar girecek olan (Halk radyolarında) herkes yeni çıkan gazeteleri, mecmuaları ve eserleri öğrenmiş olacaklardır.

23 — İlânat şirketi her gazeteye ve mecmualara da ilân vermeğe mecbur edilmelidir.

24 — Gündelik gazetelere ilân veren resmî daireler, müesseseler devamlı çıkan mecmualara da kısa ilânlar vermelidirler.

25 — Tesis edilmesine çok ihtiyaç olan (Propaganda idaresi) Türkiyede icrayı ticaret eden yabancı ve yerli şirketlerden, müesseselerden, bankalardan, fabrikalardan ve sair ticaret erbabından ilân topluyarak mecmualara vermelidir.

Buna mukabil toplanan ilân paralarından yüzdelik kesmelidirler.

26 — Gerek eski ve gerek yeni harflerle vaktile basılmış, köşede bu-
cakta sıçanlara gıda olmak üzere kalmış, kilo ile satılmaz, kese kâğıdına

gelmez birçok kıymetli eserler bulunduğuna kaniim. Bu gibi kıymetli eserler tetkik edildikten sonra Maarif Vekâleti tarafından ucuz olarak satın alınıp kitap evlerine meccanen dağıtılmalıdır.

27 — Devlet matbaasını zamana göre tevsi ve terakki ettirerek renkli klişe tertibatından ve basım kısmından mecmuacıları ve kitapçıları ucuz olarak istifade ettirmelidir.

28 — İngiltere, Fransa ve Amerikâda olduğu gibi bütün ecnebi ve yerli mecmualarda intişar eden en kıymetli makaleler, eserler hakkile tiktibas ve tercüme edilerek mükemmel ve modern bir mecmuayı Maarif Vekâleti neşretmeli ve pek ucuz olarak sattırmalıdır.

29 — Matbaalarda yapılan tertip, tabı, ve teclit işlerinin pek ucuz olmasını temin için bu işlerden iyi anlıyan resmî memurlar tarafından sık sık kontrol edilmelidir.

30 — Tertip ve tabı işlerini daha ucuz, nefis ve mükemmel bir hale getirmek için (Linotip), (Entertip) ve bahusus son icat olan (Offset ve Tifdruk) makinelerinden sekiz on tane millî bankalar veya büyük şirketler tarafından celbedilip işletilmelidir.

31 — Hususî teşebbüslerle çıkarılan ve cemiyetler tarafından neşredilen ihtisas ve tettebbu mecmuaları, Sıhhiye ve Maarif Vekâletleriyle büyük belediyeler her sayıdan (100 - 200 - 300) satın alarak idarelerinde bulunan hastanelere, hükümet doktorlarına, sıhhiye müdürlüklerine ve dispanserlere tevzi edilmelidir.

32 — Gazetelerin, mecmuaların ve bütün kitapların mükemmel, doğru, hatasız ve nefis çıkmaları hususunda en büyük rol oynayan zavallı mürettepler, musahhihler, muharrirler ve matbaa işçileri terfi ve takdir edilmelidirler ki, mütehasıs, iktidarlı ve mes'ut adamlar yetişmiş olsun.

33 — Küçük yaştan itibaren erkeklik ve kızlık duygularını vaktinden evvel uyandıran çocuk ve gençlik neşriyatında çok tedbirli olmalıyız.

34 — Milletimizin en ziyade muhtaç olduğu sağlık bilgilerini yaymak için her gazete ve mecmua bu ehemmiyetli bahse ait olmak üzere hergün ulu orta malûmat dercetmelidirler.

35 — Zamanımız sürat ve hayat zamanıdır. Tayyare postalarından istifade etmeliyiz. Her kiloya 33 kuruş alındığı cihetle beher gazete veya mecmua (2-3) kuruş yükselmiş oluyor. Maliyet fiatine 2-3 kuruş daha zammoluyor demektir. Bu cihetle tayyare postalarının ücretlerini tenzil etmek lâzımdır.

Doktor:

Hafız Cemal Lokmanhekim.

Yayın Teşkilâtı

4. V. 1939 tarihli ve 7655 sayılı
VAKIT gazetesinden:

Ankarada toplanan Neşriyat Kongresi memleketimizin kültür hayatında ilk defa olarak devlet ile hususî teşebbüs sahipleri arasında verimli bir işbirliği yapmak yollarını ve imkânlarını araştırıyor.

Muhterem Maarif Vekili Hasan-Âli Yücel, bizzat neşriyat hayatı içinde yetişmiş bir devlet adamı olduğu için bu sahadaki millî ihtiyaçları herkesten daha iyi takdir edecek bir mevkidedir; onun için memleketin neşriyat işleri ile alâkalı her sınıf fikir ve san'at sahiplerini bir araya toplarken kongrenin maksadında muvaffakiyeti için devletçe icap eden yardımın esirgenmiyeceğini temin etmiştir.

Şimdiye kadar neşriyat işleri ile alâkası olan hususî teşebbüs erbabının zaman zaman devlet ile işbirliği yapmak fikrini ileriye sürdükleri olurdu. Fakat muhtelif şekillerde izhar edilen bu türlü arzular için ret cevabı verilmese bile tahakkuk yolu da bulunamazdı. Bu defa hususî teşebbüs sahipleri ile devlet arasında işbirliği tesis etmek arzusu doğrudan doğruya devlet kültür müesseselerinin en yüksek makamına geliyor. Bu itibarla Neşriyat Kongresi hakikî bir kıymet ve ehemmiyet alıyor.

Neşriyat Kongresinin müzakere mevzuları geniştir. Tabii olarak verilecek kararlar da o nisbette mütenevvi olacaktır. Fakat fikrimizce kongrenin umumî bir yayın teşkilâtı kurmak yolunda vereceği karar gerçekten tahakkuk ettirilebilirse neşriyat işlerinin en esaslî meselesi halledilmiş bulunacaktır.

Harf inkılâbının onuncu yıl dönümü münasebetile bu defa Ankarada açılan Neşriyat Sergisini gezerken birçok arkadaşlar burada gördükleri birçok eserlerin nasıl olup ta basıldığından evvelce haberdar olamadıklarından mütehayyir kaldılar. Babiâlîde bir kitapçı bir kitap basar da hayatını burada yazı yazmak ve kitap basmak ile temin eden insanların birçoğu ondan haberdar olamazsa Konyada, Erzinçanda, Erzurumda, Adanada, yahut memleketin diğer köşelerinde bulunan vatandaşlar o kitabın vücudünden nasıl haber alabilir? Haber alamayınca memlekette neşriyat işlerinin ileriye gitmesi nasıl mümkün olabilir?

Bir insan vücudünde belkemiğinin vazifesi ne ise neşriyat işlerinde de yayım teşkilâtının vazifesi odur. İstanbul ve Ankaradaki neşriyat müesseseleri ile memleketin muhtelif muntakaları muntazam bir yayın teşkilât

lerini idare şebekesi ile bağlanmamış olduğu için kültür hayatımız adeta mefluç bir haldedir. Onun için Neşriyat Kongresi devletin iştirakine neşriyata ait yayım işlerini idare edecek bir büyük teşekkülün vücuda gelmesine yardım edilirse kendisinden beklenen en büyük hizmeti tahakkuk ettirmiş olacaktır.

Asım Us

Hükûmetimize Bir Teklif

5. V. 1939 tarihli ve 5379 sayılı CÜMHURİYET gazetesinden:

Bugün, yirmi yaşında bir Türk genci, Arap harflerini bilmiyor. Lâtin harflerini benimsediğimiz gündenberi çıkardığımız kitapların sayısı, on yapraklı küçük broşürlerle birlikte, altı bin kadarmış. Bunun pek çoğu san'at ve ilim çerçevesi dışında kalan oyalayıcı kitaplar. Gençliğin ve Balkın kültürüne yarıyacak eserleri sayarsanız, her ilim, san'at ve edebiyat nev'ine düşen miktar birkaç kitaptan ibaret. Bugünün genci bütün esas kültürünü bu "birkaç,, kitapla yapacak. Oysa ki bu "birkaç,, kitap ihtisas kültürü değil, dermeçatma, üstünkörü, bozuktur düzen umumî bilgiler bile veremez.

Felâket gözönünde: Kitap yok. İhtiyaç gözönünde: Kitap lâzım. Fakat Arap harfli kitaplar arasında bugün işe yarıyacak olanları tekrar basmak için milyonlarca liraya ihtiyaç var. Yalnız Tarih Kurumunun yeniden basılmasını lüzumlu gösterdiği ve listesini Neşriyat kongresi encümlerinde tetkik ettiğimiz kitapları çıkarabilmek büyük bir masraf kapısı. Halbuki ne Türk, ne dünya tarihi bu kadardan ibaret değil. En küçük Balkan memleketinin sahip olduğu tarih çeşidine varabilmek için o listedeki eserlerin belki on, belki yüz mislini basmak lâzım.

Her ilim, san'at ve edebiyat şubesi için böyle.

Alicısı hazır olmadığı için, bu kitapları basmak için lâzım gelen milyonlarca, hatta yüz milyonlarca lirayı hususî sermayeler veremez. Serbest tâbî ve naşirlerin sermaye ve neşir kapasitesi, kitapçı dükkânlarının raflarında gördüğünüz eserlerden fazlasını verememiştir.

O hâlde iki çare var: Ya devlet, kitapçılara, bugüne kadar olduğu gibi pek mahdut değil, geniş bir para yardımıyla muzaharet edecek ve

bu kitapları hazırlamak işini onlara bırakacak; yahutta bu kitapları kendisi basacak.

Maarif Vekâletinin hususî neşriyata yardım tahsisatı, bugün, senede birkaç yüz kitabın basılmasını teşvik eder. Bizim gibi müthiş kitap kıtlığı geçiren memleketlerde değil, kütüphaneleri tıklım tıklım kitap dolu memleketlerde bile ayda, hatta haftada birkaç yüz eser neşredilir. Demek oluyor ki Maarif Vekâletinin hususî neşriyata yardım tahsisatı, meseleyi halletmeğe elverişli miktarı doldurmaktan çok uzak.

Maarif Vekâleti bu kitapları bizzat basmak için muhtaç olduğu bütçeden, hemen tamamen mahrum,

Kültür buhranına muvakkat çare olarak en az yirmi - yirmi beş bin çeşit kitap hazırlamak şart. Bunları beş senelik bir programla hazırlıyabilmek için de senede üç-dört milyon liralık bir bütçe lâzım. Çünkü bu yirmi-yirmi beş bin cilt kitap, vasafı yedi yüz elliser liradan, on beş - yirmi milyon liraya mal olacak.

Yirmi bin çeşidi çok görmeyiniz. Herhangi bir ihtisas şubesinde orta derecede kültür sahibi olmak için, en az bin çeşit kitap okumanın şart olduğu münakaşa edilemez. Meselâ yalnız Türk Edebiyatını alınız. Roman nev'i yeni ve çeşitçe pek fakir olduğu halde Arap harflerile bine yakın roman çıkmıştır. Orta bir edebiyat kültürüne sahip olmak için bunlardan en az birkaç yüz tanesini okumak lâzım, fakat kâfi değil. Geride seyahat-name, nesir, şiir, ilâh... gibi edebiyat neveleri de var. Bunları da katar-sanız bin çeşit kolayca dolar. Tarih için çeşit azalsa bile hacim, yani ciltlerin boyu ve sayısı çoğalır. Yirmiden çok fazla ihtisas nev'i olduğuna göre, yuvarlak hesap, ilk elde yirmi bin çeşit kitap çok değildir. İnce hesapla tanzim edilmiş bir ihtiyaç listesi vücade getirilirse bu miktarın az olduğu bile görülür. Fakat biz "kıt-kanaat,, sisteminde kalıyoruz.

Senede üç milyon lira!

Bu parayı Maarif Vekâleti veremez.

Hususî sermaye sahipleri, yani kitapçılar, senede, devletin de yardımı ile ancak bir, nihayet iki yüz, üç yüz bin lira tahsis edebilirler.

Fakat, bu hesaba göre, dava bir çıkmaza girmiş te sayılamaz.

Bence her vekâlet, her millî banka, yalnız kendi neşriyatını değil, memleket ihtiyacını düşünerek bütçesinden senede yüz, yüz elli, iki yüz bin lira kadar bir para ayırırsa bu üç milyon lira kolayca temin edilir.

Bunun için, Maarif Vekâletinin emri altında, fakat bütün vekâletlere balığ bir "Neşriyat Umum Müdürlüğü,, ihdas edilmelidir.

Bu umum müdürlüğün neşriyat bütçesini bütün vekâletlerin ve millî bankaların kendi bütçelerinden ayıracakları miktarlar temin eder.

Bütün vekâletlerin, devlete veya belediyeye bağlı idarelerin, millî bankaların zaten mevcut neşriyat büroları bu umum müdürlükte toplanır ve biribirleriyle her an temas halinde bulunurlar.

Maarif Vekâleti, Neşriyat Kongresinden alacağı fikirlere ve telkinlere göre, öteki vekâletler, idareler ve bankalarla da anlaşarak mükemmel bir neşriyat programı hazırlar.

Neşriyat Umum Müdürlüğünün bütün vazifesi, bu program dahilinde, memlekete, her ihtisas şubesinin, gençliğin, halkın ve köylünün muhtaç olduğu kitapları yetiştirmek olur.

Bütün günümüz Kongre çalışmaları içinde geçtiği için bu satırları öğle yemeğiyle encümen toplantısı arasındaki kısa zamanda yazdım. Onun için teklifimin ancak en kalın çizgilerini belirtmeğe vakit bulabildim. Bu esas daha da işlenebilir ve zaruretlere göre tadil edilebilir.

Benim Neşriyat Kongresinde gözüme vuran birkaç hakikat var:

1. Neşriyat işi herşeyden evvel para meselesidir.
2. Maarif Vekâletinin neşriyat ve hususî teşebbüslere yardım bütçesi çok azdır.
3. Vekâlet bu miktarı çoğaltmağa muktedir de değildir. Çünkü bu, diğer kültür işlerinin zararına olur.
4. Devlet te umumî bütçede vekâlete son miktarından fazla para ayramaz.
5. Fakat her vekâletin, her umum müdürlüğün ve her millî bankanın kendi bütçesinden küçük fakat - her zamanki neşriyat bütçesinden daha fazla - bir miktar ayırması mümkündür. Bunların yekûnu ihtiyacı karşılar.
6. Bu bütçenin ve geniş bir neşriyat programının tatbiki için bir neşriyat umum müdürlüğü ihdasında zaruret ve isabet vardır.

Peyami Safa

Neşriyattan Evvel Dil

5. V. 1939 tarihli ve 3147 sayılı SON POSTA gazetesinden:

Maarif Vekâleti, Ankarada neşriyat işlerimizi, imkânların hudut ve müsaadesi dairesinde, plânlandırmak üzere bir kongre tertip etti. Bu

satırlar intişar ettiği sıralarda kongre mesaisini bitirmiş ve kararlarını vermiş olacaktır.

Kongreyi davet eden Maarif Vekili, Vekâletin düşüncelerini kongreye etraflı bir surette hulâsa eden nutkunu irat ederken, dinliyenler görüyorlardı ki hükümet, memlekette ciddî bir kütüphane vücade getirmek için esaslî fedakârlıklar yapmayı dahi göze almıştır. Aynı zamanda, hükümet, Türk milleti arasında okuma zevkinin artmasını, tabî işlerinin ucuzlamasını, kitap maliyetinin düşürülmesini ve müelliflerin, vücade getirdikleri eserlerden kabil olduğu kadar fazla istifade etmelerini temin için azamî derecede dikkatle çalışmağa ve bu hususta peyderpey tedbirler almağa ehemmiyet veriyor.

Bütün bunlar iyi şeylerdir ve okuyucularımız hatırlarlar ki, bu sünunlarda bir hayli zaman müdafaa edilmiş fikirlerdir. Bu fikirleri tanzim ve tertip etmek, bunları hayata geçirmenin yollarını hazırlamak gibi bir takım tatbiki gayelere doğru yürümeğe başlıyan Maarif Vekâletinin bu teşebbüsünü memnuniyetle karşılamamak kabil olamaz. Ümit ederiz ki istişari bir maksatla memleket münevverlerinin büyük bir kısmını bir araya toplamış olan bu kongrenin kararlarını Maarif Vekâleti, kendi tarafından yapılacak tetkiklerle ıslah ve ikmal ederek yakın zamanlarda müsbet bir faaliyete geçmiş olacaktır.

Fakat, her şeyden evvel şu nokta üzerinde durmak lâzımdır: Bütün bu neşriyatı hangi dille yapacağız?

Evet, hangi dille? Bugünkü dil tam manasile bir kelime ve gramer anarşisi içindedir. Gramer anarşisi belki bir dereceye kadar hafif; fakat, kelime anarşisi, artık elimizde bir dil, bir lûgat bulunduğunu iddia edemeyeceğimiz bir hadde kadar ileri gitmiştir. Meselâ, mektep çocuklarının ellerinde dolaşan kitapta bir dil var ki bizim bunu anlamamıza imkân yoktur. Buna mukabil bizim anladığımız dili de mektep çocuklarının anlamalarını temin edemeyiz. Gençler arasında öyle Üniversite hocaları var ki tahsillerini ecnebi dilile yapmış oldukları için türkçenin gramerini de ona uydurmağa çalışıyorlar. Neticede böylelerinin kalemlerinden düzgün cümleler ancak tesadüf eseri olarak çıkabiliyor.

Birçok ahvalde görüyoruz ki, profesörlerimizin ve doçentlerimizin bir kısmı, eğer Almanyada tahsil etmişlerse ıstılahlarını almanca, Fransada tahsil etmişlerse fransızca, İngiltere ve Amerikada tahsil etmişlerse ingilizce kullanıyorlar. Şu halde ilim kitaplarımızı hangi ıstılahlarla ve hangi kelimelerle yazacağız?

Bunlar istilahlı ağır ilim kitaplarıdır. Bir de alelâde, orta derecede kitaplar ile edebiyat vasfına geçecek olursak görürüz ki herkesin kendisine mahsus bir lûgat kitabı vardır. Türkçeyi türkçeleştirmek namına rasgele kelime icat etmekten ibaret olan bu indî usule nihayet vermedikçe ne bir Türk dili teşekkül eder, ne de böyle bir dil yapılacak neşriyattan bu memleketin nesillerine bir fayda gelir.

Eğer yevmî bir gazetenin sütunları müsait olsaydı rasgele elime alacağım yeni neşriyattan misaller alarak türkçenin ne kadar feci bir hale geldiğini bu sütunlarda gösterirdim. Fakat, fikir ve yazı adamlarının zaten her gün esef ve teessürle gördükleri bu facia, erbabınca o kadar zafere muatile malûmdur ki bunu ayrıca misallerle isbata kalkmak dahi lûmûssuzdur. Yalnız şu kadar söylemeliyim ki bu sahada dile ait bir takım şeyleri bilmek dahi kabahat olmuştur.

Bugünkü anarşiye bir nihayet vermedikçe, türkçeyi muayyen bir disiplin altına alıp onu bu disiplinin normal kanunları dahilinde tedricî olarak tekâmül ettirmeği temin eylemedikçe ne neşriyat programı yapmakta, ne de bilhassa neşriyat faaliyetine girişmekte fayda vardır. Gözümüz isterdi ki bu neşriyat kongresinden evvel dili inzıbat altına alacak bir hareket yapılsın ve yeni neşriyat bu inzıbatın çizdiği çerçeve içine galsin. Fakat, madem ki neşriyat programının yapılmasına bu kongre daha evvel başlanmıştır, şu halde hiç olmazsa bu programın tatbikine başlanmazdan evvel, bu dil meselesinin bir dereceye kadar olsun halledilmesine teşebbüs edilmelidir.

Maarif Vekilimizden bunu mutlaka isteriz. Dil meselesini halletmiyen bir maarifin hattâ mektep ve kitapla meşgul olması dahi manasızdır. Hiç olmazsa mekteplerde ve Maarif Vekâleti tarafından himaye edilecek neşriyatta olsun dil muayyen bir inzıbata alınmaz ve her okuyup yazan insan, dilde kelime veya kaide icat etmekte kendisini müçtehit tanımakta devam ederse, Türkiyede kendi kendisine bir dil teşekkül edinciye kadar mektebi de, kitabı da kapamak - biraz mubalâğa ile - pek doğru bir fikir olur.

Mektepten ve kitaptan vazgeçtik; Maarif Vekâleti bize her şeyden evvel bir dil yapsın!

Muhittin Birgen

Kongre Dönüşü

5. V. 1939 tarihli ve 3147 sayılı SON POSTA gazetesinden:

Neşriyat Kongresi bugün işlerini bitirdi. Bu kongre münasebetile evvelce fikrimi bu sûtunda söylemiştim. Kongre kararlarını verdi. Şimdi iş Hasan - Âli Yücelin bu kararları program halinde tatbik etmesine kaldı.

Genç ve zeki Maarif Vekilimizin davetlisi sıfatile iştirak ettiğim kongreden çok iyi hisler ve ümitlerle döndüğümü itiraf ederim. Umumî kültür hayatımızın geniş çapta mütalea edilmesi icap eden mevzularını konuştuk. Verilen kararlar çok mühimdir. Ve Hasan - Âli Yücelin esasen takdir ettiğim enerjisi bu kararları tahakkuk ettirecek kuvvettedir. Yalnız kongrenin geniş etüt mevzuları arasında halk neşriyatı üzerinde etraflı konuşmalar yapmağa fırsat olmadığını itiraf ederim. Bu noktada konuşmalarımız noksan kaldı, halk neşriyatı için Vekâletin ayrı bir anket yapmasını ve bu işte ihtisası olanların fikirlerini toplaması çok faydalı olur kanaatindeyim. Yakından takip ederek vardığım neticelere göre Maarif Vekâletinden başlayarak, halkevleri, halk partisi ve halk gazetecileri tarafından bu vadede tutulan doğrudan doğruya müspet propaganda yolu bizi bu muvaffakiyete götürecek bir yol değildir. Yüksek sınıflara yapılacak direkt telkin halk tabakaları üzerinde menfi tesir bırakır. Fikrimizi halk tabakalarına yaymak için «inderct» bir sistem takip etmek mecburiyetindeyiz. Beyazı beyaz olarak göstermektense arasına biraz da esmer katmak fikirleri hap halinde dökmektense biraz sulandırıp yumuşatmak, yani telkin vasıtamızı halka mutlak bir resmiyetle değil, ona bu kokuyu hissettirmeyecek bir çeşnide kullanmak lâzımdır. Hasan-Âli Yücelin bu teklifimi nazarı dikkate alacağını ümit ediyorum.

Burhan Cahit

Memleketin Büyük Davası

5. V. 1939 tarihli ve 1340 sayılı TAN gazetesinden:

Menhus bir hastalık beni Neşriyat Kongresine gitmekten menetti. Memleketin, en çok alâka duyduğum bir davası konuşulurken, buna uzak-tan seyirci kalmğa içim bir türlü razı olmuyor. Yazarken elimin titreme-

ne rağmen, senelerdenberi kafamda işliyen bu davaya ben de iki söz katmak istiyorum.

Neşriyat Kongresi, memleketin kültür seviyesini yükseltmek için, her ahada alınacak tedbirleri müzakere ediyor. Bu kongrenin müsbet neticeler vermesi, birçok kongreler gibi kâğıt üzerinde alınacak kararlardan ibaret kalmaması temenniye gerektir. Bugünkü Maarif mekanizmasının enerjik ellerde olması kâğıt üzerinde kalmıyacağı kanaatini de veriyor.

Bence memleketin en büyük davası, halkı okutmaktır; halka okuma zevkını verebilmektir. Halk okumadıktan sonra ister devlet parasile, ister hususî teşebbüslerle neşriyatı genişletmek, mütehassis komisyonların gerek tercüme, gerek telif eserler için yapacakları neşriyat plânları, eski türkçe eserlerin yeni harflerle yeniden bastırılması, kongreyi varmak istediği hedefe güç götürecektir. Bu hedefe varmak için, bir taraftan plânlı bir kültür faaliyetine girerken, diğer taraftan halkı okutmak için alınması icap eden tedbirleri konuşmak, bu hususta bütün entellektüelleri seferber etmek lâzım.

Bu seferberlikte yalnız kültür müesseseleri, ve münevverler değil, halkevleri, içtimai teşekküller de birleşerek, kültürü köylere kadar götürececek bir iştirak yapmalıdırlar. Halkı okutma propagandası, misyonerlerin ülke ülke dolaşarak din yaymaları gibi, bir kültür yayma propagandası, ve faaliyeti halini almalıdır.

Başka memleketler halkı okutma davasında ne gibi usuller takip etmişlerdir. Bunların yaptıkları tecrübeler gözümüzün önündedir. Halk ancak okuduğundan zevk ve fayda duyduğu zaman okur. Halk neşriyatına bu noktai nazardan başlamak lâzımdır. Bu hususî müesseselerin işi değildir. Kültür yapmakta hususî müesseselerin yapacağı iş mahduttur. Devlet, yani Maarif Vekâleti, bunun nazımı olarak ortaya çıktıktan sonra bir taraftan plânlı neşriyatı yapmak, bir taraftan yaymak vazifesile mükelleftir. Tevzi teşkilâtı düzelmedikçe, hususî teşebbüsle, kâğıt vergileri, posta masrafları ve sair müşküllerle kitabın ve mecmuanın maliyet fiatini indiremedikçe, bastığı kitabı satmadıkça kültür tabii tekâmülile karınca adımı ile ilerler. Tarakki ve tekâmülü zamanın eline bırakmak değil, zamanı kendi hizmetimize almak mecburiyetindeyiz. Az zamanın içine çok iş sıkıştırmak.

Kültür propagandası, umumî bir propaganda umumî müdürlüğünün teşkilâtı altında, tıpkı bir misyoner teşkilâtı gibi çalışmalıdır. Kongre dağır, gider; bu kararların tatbiki için, Maarif Vekâletinin hususî teşkilâtı durmadan çalışır.

Halkı okutmazsak, halka okuma zevkını vezmezsek, kitabı onun zevkına ve faydasına yarar hale getirmesek, yalnız küçük bir münevver sınıfı yetiştiren kültür, az meyva veren bakımsız bir ağaç mevkiinde kalır. Kültürün kökünü halkın içine indirelim. Bugün memleketin en büyük davası budur. İctimaî inkılâbımızın en büyük temeli halktır.

Hedefimizi tayin etmezsek, seçeceğimiz yollardan nereye çıkacağımızı bilmeyiz. Gençlik edebiyatı, çocuk edebiyatı, halk edebiyatı bunlar elele aynı istikamete doğzu yürümezlerse bugünkü kültür anarşisinden kurtulamayız. Teknik meseleleri mütehassıslar halleder, ve bu komisyonların işidir. Fakat bu kongrenin halledeceği en büyük dava memleketin en büyük davası halkı okutmaktır. Bu kongrenin bu istikamette kararlar almasını temenni ederim.

Sabiha Zekeriya Sertel

Bizim Kongre

5. V. 1939 tarihli ve 1350 sayılı TAN gazetesinden:

İşte çekirdekten yetişip yükselmenin hayırlı bir tekevvün olduğunu gösteren bir toplantı. Buna resmî lisanla Neşriyat Kongresi deniliyor.

Fakat ben onu bizim kongre diye yad ediyorum, aynı zamanda meslekten yetişme âmirlerin meslekî dertleri teşhis etmekte nasıl isabet ettiklerini de, bu kongrenin temelinde, taazzuv ve tekemmül edişinde apaçık görüyorum.

Evet, tereddütsüz iddia olunabilir ki bizim diyarımızda neşriyatın es-hücre köylere kadar yayılmasını, muharrirlerle naşirlerin ahenkli bir itilâf içinde yaşyarak birbirini tamamlıyan iki unsur haline gelmelerini ve tahammül ettikleri külfetle mazhar oldukları nimet arasında denklik görmelerini düşünen, hattâ bu yolda tedbirler alan, hamleler yapan devlet adamları görülmüştür. Fakat bir memlekete yol kadar, elektrik kadar ordu kadar gerekli olan «kitab» ın kemmi ve keyfi bakımlardan kıymetlenmesi, güneş ışığı kolaylığı ile her yere yayılması meselesini kitap yazanlar ve basanlarla baş başa vererek kökünden halletmeyi düşünen olan bir Maarif Vekili bugüne kadar görülmemiştir.

Hasan - Âli Yücel, maarif işleri içinde yuğrula yuğrula kemale erdiği ve bizzat muharrir bulunduğu için memleket kültür işlerini idare

...nek vazifesini üzerine alır almaz büyük bir faaliyet göstermeğe baş-
...isabetli bir takım işler yaptı, o meyanda Neşriyat Kongresini de
...adı.

Halden haberdar olıyanlar böyle bir kongrenin toplanmasını belki
...bir iş olarak telâkki ederler, halbuki bizde üç muharririn veya iki
...nın bir araya gelmesine, bir düşünce üzerinde birleşmesine, hele
...ve gönül birliği ile çalışmasına imkân olmadığını ve matbuat tarihinin
...bir misal kaydetmediğini bilenler Ankarada açılan kongrenin nasıl
...inkılâba delâlet eylediğini kavramada güçlük çekmezler.

Hasan - Âli Yücel, muharrirliğin ve naşirliğin iyi ve kötü taraflarını
...iyi görmüş ve tahlil etmiş bir mütefekkir olduğu için her iki mes-
...nın mensuplarına yeni ve şerefli bir hedefe doğru -hükûmetin irşatla-
...dan, şefkatlerinden müstefit olarak- yürümeğe hazırlanmalarını ve bu
...nın açılmasında- sadece fikrî olarak- hükûmete yardım ettikleri takdirde
...kuk edecek kazancın tamamile kendilerine ve yalnız manevî zev-
...nın hükûmete ait olacağını hissettirmekte güçlük çekmedi.

İşte yazı ve fikir hayatımızda az çok tanınmış ve memlekete yine
az çok eser vermiş kimselerin bütün naşirlerle beraber Ankarada sevine
sevine toplanmaları, toplanabilmeleri Maarif Vekilinin onlarca çok iyi
...laşılın bir lisanla hitap etmesinden ileri gelmiştir. Kongrenin mutlaka
...süsbet bir neticé elde edeceğine şimdiden kanaat hâsıl ettiren amil de
...ine o Muhterem Vekilin muharrir ve naşirlere neşriyat mevzuunu bütün
...ıplaklığı ile ve bütün ehemmiyetile izah ederek kendilerini heyecanlan-
...dirmiş, hakikate doğru götürmüş olmasıdır.

Ben de bu toplantıya iştirak ettiğim için gördüm ve sezdim ki her
...muharrir ve her naşir, eskilerin ağıyarını mani, efradını cami, dedikleri
...derli toplu şekilde bir programa istinat etmiyen çalışmalarından kendileri
...gibi vatanın da istifade etmediğine artık iman getirmişlerdir. Gerçi on
...yıl da basılan kitaplar, eski devirlerin aynı müddet değil, belki üç misli
...bir zaman içinde vücade getirebildikleri eserlerden çoktur, fakat bu
...feyz, neşriyat hayatımızdaki tekâmülün mahsulü olmayıp harf inkılâbın-
...dan ileri gelmiştir. Onun için neşriyatın her bakımdan programa bağlan-
...ması, kitabın ve gazetenin -dediğimiz gibi güneş ışığı kolaylığı ile- vata-
...nın her köşesine götürülmesi lâzımdır.

Maarif Vekilimizin bu lüzumu tahlil sırasında dün kağı ile Samsun-
dan Erzuruma elli günde giderken bugün aynı yolu iki günde tayetmek
bahtiyarlığına ermiş bulunan bir köylünün beziryağı veya çıra yerine

Birinci Türk Neşriyat Kongresi

şimdi petrol lâmbası, yahut elektrik ampulü ile aydınlanmış odasında benim bir kitabımı okuduğunu tahayyül ettim. Gözüm yaşardı, göğsüm kabardı. Şüphe yok ki bu kongrede toplanan bütün muharrirler ve naşirler de aynı mesut hülyayı yaşıyorlar ve o hülyanın tahakkuku için çalışılmasını istiyen Maarif Vekilinin emri altında bütün kuvvetlerle birleşmeği vazife tanıyorlardı.

Kongre böyle ruhî ve sarsılmaz bir vifak içinde toplandı, bugün aynı hava içinde dağılıyor. Bence ortaya konan programın kıymeti ne olursa olsun birinci Neşriyat Kongresi tamamen muvaffak olmuş sayılabilir. Çünkü muharrir ve naşir zümrelerinin fikirleri ve emelleri Maarif Vekilinin delâletile hükümetin başarıcı azmi ve siyaseti etrafında birleşmiştir.

M. Turhan Tan

Neşriyat Kongresi

5. V. 1939 tarihli ve 7656 sayılı VAKIT gazetesinden :

Bir gün evvel, harf inkılâbının on yıllık muhasebesini gösteren neşriyat sergisi açıldı. Bir gün sonra müstakbel neşriyat faaliyetini programlıyacak bir münevver kütlenin toplantısı başladı. Bu sergi ile bu kongre gayet mantıkî şartlar içinde birbirlerini tamamlamaktadır. Neşir hayatımız ne haldedir. Sualine sergi en keskin, en kat'î cevabı vermektedir. Yeni devrin kültür mizanı sergi evinde kurulmuştur.

Kültür hayatımızın temeli artık Lâtin esasından alınmış yeni Türk harfleridir. Bugün yirmi yaşına basan delikanlılar kültür seviyelerini ancak bu harflerle yapılan neşriyat vasıtasile inkişaf ettirmek imkânına maliktirler. Yirmi yaşından aşağı olan gençler, çocuklar bu harflerin haricinde yabancı dillerin açtığı dünya manzaraları hariç olmak üzere bir kültür âlemi tanımamaktadırlar. Bu bakımdan sergi ümit vericidir. Çünkü on senenin velûdluğu nice asırları yanında kısır bırakmaktadır. Fakat dünya mikyasında münevver yetiştirmek mecburiyetinde olan Türkiye için bu serginin muhteviyatı beşerî bir kültür vermeğe kâfi değildir. Kendi kudretimizin mahiyetini, derecesini olduğu gibi takdir edebiliyoruz. Ne yalnız kısa maziye bakarak böbürleniyoruz. Ne de başkalarına bakarak ümitsizliğe düşüyoruz. Sergiden sonra kongre olan

gösterdikten sonra münevverleri olması lâzımgelen üzerinde düşünmeğe davet ediyor. Evvelâ teşhis koyuyor. Sonra tedaviye geçiyoruz.

Sergiyi ve kongreyi açan Başvekil Refik Saydam veciz nutkunda kültür davamızı gayet yerinde izah etti. Başvekil Doktor Refik Saydamın gayet realistçe izah ettiği, teşhisini koyduğu hâdiseyi meslekin içinden gelen, kültür davasının bütün güçlüklerini, çetin taraflarını gayet yakından tanıyan Maarif Vekili Hasan-Âli Yücel de neşriyat içinde hal etmeğe mecbur olduğumuz davaları birer, birer saydı.

Hasan - Âli Yücelin mevzu bahis ettiği her mesele asırlardanberi halledilmiş olması lâzımgelen fakat tarihi mukadderatın bugüne kadar savsakladığı, geri bıraktığı işlerdir. Geri kalmış olan bu işler az değildir. Bu işlerin hallini o kadar kolayca yeneceğimizi sanmak ta abes olur. Fakat onları güçlüklerine rağmen yeneceğiz, çünkü medenî bir cemiyet olmak için kalitesi üstün bir kültür seviyesine sahip olmamız mutlaka bir zarurettir.

Neşriyat Kongresinin kavramak istediği meselelerin tahakkuku da bir günde derhal netice verecek işlerden değildir. Kültür davasının tahakkuku her şeyden evvel bir devam ve zaman meselesi olduğunda şüphe yoktur.

Galiba İngiliz Hariciye Nazırlarından Jorj Sayman'ın amcası olacaktır. Amerikadan eski dünyaya geliyor. Yeğenini tebrik ediyor. Ve Hariciye Nezaretinin bahçesindeki çimleri pek beğeniyor. Nazır hariciye bahçesinin bahçivanını amcasına takdim ediyor. Bahçivan birçok tavsiyelerde bulunuyor ve nihayet şunları söylüyor:

— Tavsiyelerimi nazarı itibara alırsanız üç yüz sene sonra bu bahçedekinin aynı olan çimlere sahip olursunuz.

Nebat yetiştirmek işinde dava böyle olunca fikir hayatı için ne kadar çetinliklerle kaplı olduğunu tahmin müşkül değildir.

Fakat çetinlik yenilmesi mümkün olmıyan demek değildir. Ve zaman insanların elinde uzıyabileceği gibi kısalabilen de bir ölçüdür. Bunun için zamanı kısaltmak imkânlarını daima elde edebiliriz. Esasen bu kongrenin hedefi de bizi kısa yoldan üstün seviyeli bir kültür hayatına kavuşturmanın usullerini aramaktır.

Neşriyat Kongresi mevzuu bu itibarla bugünkü millî meselelerimiz arasında en ciddi olanıdır.

Sadri Ertem

Çocuk Halindeki Kitapçılığımız İçin

6. V. 1939 tarihli ve 7382 sayılı AKŞAM gazetesinden.

Neşriyat Kongresine iştirak eden arkadaşımız Peyami Safa bizdeki kitap fakirliğini uzun uzun anlattıktan sonra şu hükme geliyor:

— Yirmiden çok fazla ihtisas [1] olduğuna göre yuvarlak hesap ilk elde bin [2] çeşit kitap çok değerlidir. Fakat biz «kit-kanaat sisteminde kalıyoruz. Senede üç milyon lira. Bu parayı Maarif Vekâleti veremez.... Bence her vekâlet, her milli banka, yalnız kendi neşriyatını değil, memleket ihtiyacını düşünerek bütçesinden senede yüz, yüz elli, iki yüz bin lira kadar bir para ayırırsa bu üç milyon lira kolayca temin olunacaktır. Bunun için, Maarif Vekâleti emri altında, fakat bütün vekâletlere bağlı bir «Neşriyat Umum Müdürlüğü» ihdas edilmelidir.

«Kitap bastırmak için 3 milyon lirayı malî müesseselerden toplama-lıdır!» tarzındaki bir fikre muhalefet etmek bir muharrir için abes olur. Kaldı ki hemen hemen her büyük müessesenin bir neşriyat şubesi var. Kimi parşömen, kimi papyekuşe üzerine, yaldızlı sepyalı birtakım kitaplar broşürler basıyorlar. Bunların yüzde doksan nisbeinde israf edilmiş şeyler olduğunu kaç kere, fırsat düştü de yazdım. Sağa sola bedava tevzi edilir. Kimsenin işine yaramaz, bir köşeye atılırlar... Halbuki ekserisini adi kâğıtta teksir makinesile 20 nüsha, 50 nüsha bassalar olur biterdi... Bir dil ki, doğru dürüst lûgat kitabı, coğrafya ve tarih lûgatçesi, ansiklopedisi ve diğer ana kitaplarla muhalledatı yok; müesseseler paraları ve kâğıtları böyle fantazilere sarfederler. Doğrusu mantıksız şeydir. Devletçi rejim demek, bu mantıksızlığı gıdertici rejim demektir.

Meslekdeşimizin teklifi inşaallah tahakkuk ededursun, gelelim neşriyat işinin başka noktalarına...

Para cidden lâzım. Amma, kitapçılığı, bir tufeyli sanmak hatadır. Onu:

— Aman bana yardım! Ölüyorum... Allah rızası için... diyen bir keşköllü dilenci tasavvur etmek doğru değildir; öyle bir dilenci ki, devlet doyuramıyor; bu sefer de malî müesseselerin, bankaların şirketlerin kapaısına asılıyor.

Haşal. Kitap asil bir mevcudiyettir; bir memlekette yaşamak hakkı mevcutsa yaşar; değilse, şerefile hattâ ölür de...

[1] Edebiyat, hukuk, rızaziye, tarih ilâh tarzında ihtisaslar. (Benim notum.)

[2] Peyamiye nazaran ihtisas sahibi, orta dereceye erişmek için bin kitap okumalıdır.

Sokaklarda eski risaleleri yalvara yalvara sözde satarak para isteyenlere rasladıkça sıkıntımın çatlarım. Beni en sinirlendiren manzara budur.

Kitap, yükselmek aşkı olan böyle bir memlekette muhakkak ki varlığını haysiyetli sürülür bir matadır. Ancak, henüz ciddi bir kisveye ulaşmamıştır; itimat telkîn eden seriler halinde neşriyat yapılırsa, bu neşriyatın iyi olursa pek çok çeşit kitaplar kendi kendilerini kurtardıkları müelliflerini, tâbilerini ve bu sanayide çalışanları yaşattıktan maada **F**akâ bizzarur zayıf ihtisas şubelerini de besliyebilirler kanaatindeyim.

Kitapçılık... Öyle bir çocuk ki bugün müstehlik halde bile olsa yalvara behemehal emeklemekten kurtulacak... Annesi olan Maarifin sütünü emiyorsa, şişman maliye müesseselerinden ona sütüneler tutmak tek doğru bir fikirdir... Fakat behemehal hayrını göreceğimiz bu yavruya emrine çifter çifter dadılar da koşmalı. İşte ravilerden bazıları:

1 — Mahalleler (ve mektebi olan köyler...) bunlarda kaç hane varsa senede o kadar yeni kitap satın alan birer kütüpane tesis edebiliriz.

2 — Memurlar (senede kaç kitap aldıklarını ve okuduklarını sicillere yazdırabiliriz. Zira hiç kitap okumayan memuru havsala alamaz).

3 — Müesseseler (çalıştırdıkları insan nisbetinde kütüpaneleri kurulur).

4 — Amatörler (her yüz kitap biriktirene bir kitap hediye edilirse yarıgınlardan sonra sönen kütüpane zevki yeniden doğabilir).

Hele o sütünelerden maada şu dört dadı da tutulsun... Bakın çocuk emsali bakımlı hale gelecek, gürbüzlenecek!

Vâ - Nû

Lisan İkiliği

6. V. 1939 tarihli ve 5380 sayılı CUMHURİYET gazetesinden :

Muhiddin Birgen, Son Postanın dünkü sayısında, türkçeyi bugünkü anarşisinden biraz olsun kurtarmadıkça, neşriyat değil maarif bile yapılamıyacağını, "Türkiyede kendi kendine bir dil teşekkül edinceye kadar mektebi de, kitabı da kapamak - biraz mubalâğa ile - doğru olacağını,, yazıyor.

Muhterem arkadaşın bu hükmü, bilhassa resmî neşriyata ve mektep kitaplarına tatbik edilirse, daha az mubalâğalı ve daha çok doğru olur. Hususî neşriyatın, yani gazetelerin, mecmuaların ve devlet tarafından

neşredilmeyen kitapların lisanı, bir aralık fazla kırbaçlandığı için huylanmış cins bir atın öfkesi ve şaşkınlığı geçtikten sonra tam bir itidal ritmi içinde koşması gibi, hızlı fakat normal seyrini çoktan buldu. Türkçenin, bünyesine tıpatıp uygun kalıplar içine oturduğunu ve artık lisanımız üstünde yapılacak hiçbir şey kalmadığını iddia etmekten uzağım. Bilâkis, dil inkılâbı dediğimiz büyük hareketin önümüze koyduğu meseleleri çözmeye uğraşmaktan yılmamağa mecbur olduğumuzu tekrarlarım. Fakat bir lisan üstünde yapılacak ameliyat, onun bünyesini parçalamak değil, tekâmülünü sekteliyen ırları kazırmaktan başka birşey olamayacağı için, neşteri kullanan elden meharet ve itidal istememiz lâzım. Bu vasıflar da ancak san'atkâr ellerde ve san'atkârın ellerinde bulunacak. Eksikleri hoş görülürse, hususî neşriyatın bugünkü lisanında çetrefil türkçenin damakta ekşi, buruk ve kekremesi bir tat bırakan hamızından eser kalmamıştır.

Maarif Vekâletinden iki şey istiyebiliriz: Mektep kitaplarile birlikte bütün neşriyatta, bugünkü yazı türkçesinin normallerine aykırı hiçbir lisan oyununa müsaade etmemesi: Hususî ve resmî neşriyat arasındaki lisan ikiliği hemen kaldırılmalı. Bütün mektep kitapları ve bütün resmî neşriyat, bugün münevverin, devlet adamının, halkın yazı dilinde kullanılan ve yaşıyan kelimelerle, kaidelerle yapılmalı. Ondan sonra, bir de türkçenin ıslâhı hareketine herkesten evvel san'atkârları iştirak ettiren, akademi nev'inden bir teşekkülün temelleri hemen atılmalı.

Bunlar yapılmadıkça, hususî ve resmî neşriyat arasındaki lisan ikiliğinin anarşisi devam ettikçe, türkçenin ıslâhı ve tasfiyesi işi san'atkâr ellere verilmedikçe, neşriyat değil, kültür ve maarif sözlerini ağza almak için bile birkaç defa yutkunmak lâzım geleceğini kabul etmekte Muhiddin Birgenle beraberim.

Peyami Safa

Peyami Safaya Cevap: Bu Teklif Yaulıştır

*6. V. 1939 tarihli ve 2600 sayılı HABER
gazetesinden :*

Peyami Safanın, Cumhuriyette (Hükûmetimize bir teklif) başlığı altında bir yazısı intişar etti.

“Bugün yirmi yaşında bir Türk gencinin Arap harflerini bilmediğinden,” bahsederek “Gençliğin ve halkın kültürüne yarıyacak eserleri sayarsanız her ilim, san’at ve edebiyat nev’ine düşen miktar birkaç kitaptan ibarettir,” “Felâket gözönünde: Kitap yok, ihtiyaç gözönünde: Kitap lâzım diyor.,” ve bir teklifte bulunuyor:

“Maarif Vekâletinin emri altında, fakat bütün vekâletlere bağlı bir Neşriyat Umum Müdürlüğü) ihdas edilmelidir. Bu umum. müdürlüğün neşriyat bütçesini bütün vekâletlerin ve millî bankaların kendi bütçelerinden ayıracakları miktar temin eder.,”

Peyami Safa ile bir noktada bütün Türk münevverleri ve mütefekkirleri beraberiz. Kitap yok. Kitap lâzım.

Harf İnkılâbı 1928 de oldu ve 3 ikinciteşrin 1928 de kanuniyet kesbetti. 1928-1929 ders yılı başında bütün mekteplerde yeni Türk harflerile tedrisat başladı.

İlkmekteplerin okuma ve bilgi ölçüsünde ihzarî mahiyetini hesaba katarsak ferah ferah yirmi iki yaşında ve yani normal bir seyirle üniversite tahsilini bitirmiş veya bitirmek üzere bulunan Türk gençleri arasında Arap harflerinin meçhul olduğunu kabul edebiliriz.

Peyami, meçhul bir derde temas etmiş değildir ve itiraf etmek lâzımgelirse neşriyat tarihimiz Osmanlı devrindenberi çok kısır bir haldedir. Arap harflerile yazılmış ve basılmış binlerce eser bulunabilir, amma, bugünkü Türk kültürünün tatmini için, yeni harflerle basılmış olsalar dahi, bunlar kâfi midir?

Bizzat Peyami de ve böylece nakıs kültür ve irfan sahipleri de bu varlıklarını bir garp lisanı bilmiş olmalarına medyun değil midirler?

O halde dava, bir harf inkılâbı karşısında birkaç bin eserin gençlik için işe yaramaz kalışı değildir. Mesele, kitap yokluğu, kitap lüzumu ve yani gözle görülüp elle tutulan kültür buhranıdır.

Peyami ile beraber olmadığımız nokta şudur: Bu iş bir organizasyon meselesi değildir. Yani Neşriyat Umum Müdürlüğü diye bir teşekkül-kat’iyyen lüzum olmadığı gibi, yalnız paraya mütevakkıf bulunan bu işin para cihetinden sebepsiz masraf demek olan böyle bir organizasyona da ihtiyacı yoktur.

Her vekâletin ve Peyami’nin varidat olarak kaynak gösterdiği bütün millî bankaların birer neşriyat teşekkülleri vardır. Bunlardan mürekkep bir komisyon, pek âlâ matlûp olan organizasyonu meydana getirebilir. Zaten Maarif Vekâletinin bugünkü idarî bünyesi içinde neşriyatı tedvir

için kâfi kudret vardır. Bunu diğer teşekküllerin neşriyat servisleriyle komisyon şeklinde takviye mümkündür ve illâ bu iş için teşkilat masrafı olarak on para bile harcamamak en büyük hedef olmak gerettir.

Kültür buhranını önleyebilmek için, tercüme, yeniden telif ve Arap harflerinden kopye gibi üç veçhe düşünülebilir.

İlim, san'at, edebiyat ve yani umumiyetle kültür, harf inkılabı ile bıraktığımız Arap harfli eserle devrine nazaran o kadar ileri gitmiştir ki, bugünkü mevzuat yanında bunlar ancak birer tekst halinde kalırlar.

Bittabi müstesnalarına birşey demiyoruz. O halde birinci derecede lâzım olan bu ileri kültürü, Türk cemiyetine tercüme külliyyatı ve telif himayesi yolile nakledebilmektir.

Bu aralık Arap harflerile olan eserlerin de nakli ihmal olunmaz. Yeni bir sistem, bir plân bir program şarttır ve bu en kısa müddete taksim ve tevzin edilmiş bir çalışma esasile başarılabilir. Bu yolda Türk tâbilerinin elbirliği asla ihmal olunamaz. Belediyeler, hususî muhasebeler, milli bankalar, hükûmet teşekkülleri yollarile temin oluncak kültür seferberliğinin bütçesi arasında hususî sermayelerin ve yani fert sermayeleri olan tâbilerin himayesile de büyük bir kaynak temin edilmiş olur.

İşe cemiyetin en çok muhtaç olduğu noktadan başlanır ve tâbilerin neşriyatına ortaklık veya neşriyatının bir miktarını mubayaa suretile sermayesine yardım evvelbevel, uzun yıllardanberi âtil bir hale gelen Türk tâbileri faaliyete sevkolunurlar.

Kontrol ve teşebbüs esasları kaybedilmeksizin ihtiyar olunacak bu yolla kültür istikametindeki kazancımız az olmayacaktır.

Bir de en mühim dava şudur :

"Mektep kitaplarını serbestçe tab etmek ve satmak hakkının tâbilere verilmesi ve buna mukabil bir yılda tayin olunacak mevzu ve miktarda eser neşri mecburiyetinin ikamesi de bu yolda büyük bir rol oynar.,,"

Mekteplere ait tab'iyat yüksek rakamlara baliğdir. Mevcut tâbiler arasında adilâne bir taksim ile bunu hükûmet üzerinden alıp hususî sermayelerin umumuna bağışlamak denense görülecektir ki, bu yükün yüzde çok mühim bir tarafı hafifletilmiş, ve gayenin mühim bir kısmı tahakkuk ettirilmiş olur.

Dikkat edersek görürüz ki Arap harflerile basılmış eserlerin hemen hepsi, fert sermayelerile meydana gelmiştir. O halde tecrübe edileni

tecrübe etmeğe lüzüm yoktur. Bütün dünyada olduğu gibi evvelâ bu yoldan yürümek daha kestirme neticeye kavuşmak olur.

Bu iş organizasyon da istemez. Mevcut organizasyonun içinden çıkar.

M. Dalkılıç

Kitap ve Köylü

6. V. 1939 tarihli ve 3148 sayılı SON POSTA gazetesinden :

Ankara neşriyat sergisinde satış işleriyle meşgul bir vatandaşa sordum :

— Alışveriş oluyor mu ?

— Epeyce oluyor... cevabını verdi.

O aralık sergiyi gezmekten dönen temiz giyinmiş iki köylü, ellerinde küçük bir kitap paketi ile yanımızdan geçtiler.

Memur :

— İşte dedi; bakınız: Ufaktefek, fakat en çok kitap satın alanlar bunlar. Sergi açılalıdanberi, burayı gezmek ve elleri boş çıkmamak hususunda köylülerimiz ve halkımızın mütevazı tabakası takdir ve gayrete şayan bir tehalük gösteriyorlar.

— En ziyade aldıkları ne gibi eserlerdir?

— Bilhassa Atatürkün hayatını fotoğrafla canlandıran albümler.. birbirlerinden görüp, geliyor ve alıyorlar. Sonra, büyücek puntolarla basılmış hikâye, masal kitapları. İçlerinde alfabe ve okuma kitapları olanlar da çoktur.

Harf İnkılâbımızın, bu, mes'ut bir semeresi değil midir? Köylüye okumak zevkını tattırmak, kitaba para verilebileceğini öğretmiş olmak, böyle kültür sergilerini gezmekten haz duyurmak.. ne güzel başarı!

Neşriyat Kongresinin amaçlarından biri de bu mes'ut neticeyi daha da şemullendirmek olacaktır. Hiçbir kongre bukadar şevkle, istekle, azimle çalışmamıştır. Muhterem Maarif Vekilinin davetine icabet eden delegeler takip olunan gayeyi daha toplanmadan evvel tamamen benimsemişler. Bu birkaç günlük iş birliğinden, memleket hesabına iyilikler doğacağından emin olmalıdır.

Bunlar, bu iyilikler sayılmakla tükenmez. Encümenlerde hazırlanarak, umumî heyete arzedilecek ve tatbiki Cümhuriyet Hükûmetinden iltimas

Olunacak temenni ve kararlar Türk kültürünün inkişafı ve yayımı bakım-
larından bilhassa faydalı olacaktır.

Hele kitabı uzaltıp çoğaltırsak ve yayımile satışını daha emin, seri
ve amelî bir hale koyarsak bunun bile azıcık kazancından fedakârlık
ederek kitap satın alan köylü, böylece teşnelik gösterdiği irfan yakın
yakın bir istikbale erişmek imkânlarını bulacaktır.

Harf İnkılâbı Türk ülkesinde mucizeye yakın bir tesir yapmıştır.

Vatandaşlar okumak istiyorlar. Onların bu nezih isteklerini karşıla-
mak borcumuzdu. Neşriyat Kongresi bu borcun hemen ödenmesi çarelerini
araştırmak ve bulmak için toplandı.

İşin tutumundan ve kongrenin çalışma tarzından, sarfedilen emek-
lerin boşa gitmeyeceğini anlıyoruz. Çünkü üzerinde yürünen iz, Ebedî
Atatürkün granit üzerine, dehasının nurile hakketmiş olduğu izdir.

E. Talu

Türk Gazeteciliği ve Meslek Aşkı

*6. V. 1939 tarihli ve 54 sayılı SON TELGRAF
gazetesinden :*

Bilhassa, Babiâli yokuşunu iyi bilenler, Türkiyedeki neşriyat vaziyeti-
ni yakından tanıyorlar, demektir. İşleri icabı, ömürünün uzun yıllarını bu
caddede geçirenler, bizde kitap yazılmasının, basılmasının ve satılma-
sının bütün hikâyesini, acıklı birer destan halinde ezberlemişlerdir.

Ankarada mesaisini bitiren Neşriyat Kongresi bu acıklı destana artık
bir nihayet vermek gayesini gütmüştür. Bir anket yapıp sorarsanız, Türk
neşriyat hayatının bugünkü fena halinde ne kadar çok amiller bulunduğu-
nu kolayca anlarsınız. Tabii kitapçı kabahatlidir, muharrir kabahatlidir,
okuyucu kabahatlidir. Yani, herkesin hissesine bir parça kabahat düş-
mektedir. Fakat, asıl kabahat, teşkilâtsizlik, programsızlıktadır. İşte
Neşriyat Kongresi bu amili ortadan kaldırmak için toplanmış, birçok
müsbet kararlara varmıştır.

Burada, Türk kültür hayatına en mühim hizmeti yapmış olan bir
müesseseden bahsetmek istiyorum. O da: Türk gazeteciliğidir. Bu iddi-
anın sahih olduğunu anlamak için, meselâ, on beş yıl evvelki gazeteleri
bugünküleri mukayese etmek kâfidir. Türk gazeteleri, bugün, Türk oku-
yularının büyük bir ihtiyacını karşılamaktadır.

Gazetelerimiz mündericat, kalite, çeşit itibarile evvelki devirlerin gazetelerine kat kat faiktir. Türk gazeteleri, denebilir ki, Türk halkının okuma zevkını ve ihtiyacını uyandırmış, bugünkü ileri dünya ile onları karşılamaya geçirmiş, hattâ kültür yapmağa yarıyan yazılar neşretmiş bir nesnesedir.

Daha ileri giderek söyleyebiliriz: Türk gazeteleri on beş yıldanberi, Türk inkılâbının en birinci ve müessir propagandacısı olmuştur. Saklamaya hiç lüzum yoktur. Yeni Türk harflerini, halka Türk gazeteleri öğretmiştir.

On beş yıldanberi yetişen nesiller içinde, hergün muntazaman gazete okuyanlar, birçok bilgilerini muhakeme, araştırma, okuma zevki ve ihtiyadını bizzat gazeteye medyundurlar.

Tecrübe ediniz: Hergün gazete okuyanlarla okumayanların umumî bilgisini yoklayınız. Memleket meselelerine karşı olan alâka derecelerine bakınız. Farkı derhal göreceksiniz.

Burada, Türk gazetelerine dudak bükme arzusuna kapılanlara tahassa işaret etmek isterim. Bu tipler, birçok şeylerini Türk gazetelerine medyun oldukları halde, büyük bir nankörlükle, yine, böyle kötü bir hisle malûdurlar. Bazıları vardır: Bizim gazeteleri okumadıklarını, çünkü içinde okuyacak birşey bulamadıklarını söylerler. Bunlara dikkat ediniz: Ne okuyorlar?. Daha iyi kalitede birşey mi?. Hayır!. Hiç birşey okumuyorlar.

Bu tipler, gayri sihhî birer parazitirler. Yalnız, buldukları cemiyete zararları vardır. Daima menfi hisler içindedirler.

Son on beş senede Türk gazeteciliği çok tekâmül etmiştir. Bu tekâmül, birçoklarının yanlış zehabı hilâfına olarak, mahdut mevzu ve safhalarla değil, çok daha şumullü ve müsbet bir şekildedir.

Binaenaleyh, hiçbir yerden maddî yardım görmeyen Türk gazetecileri, çok zaman binbir mahrumiyete, ve hattâ - ne diye saklıyalım - sefaletle katlanarak vazifelerini yapmışlardır. Birçoklarının hatırına şu sual gelebilir: Bu büyük feragati nefis niçin?

Cevap vereyim: Meslek aşkı.. İddia edebilirim; Türk gazetecisi kadar başka hiçbir sahada meslek aşkı bu derece kuvvetli değildir. Hiçbir Türk gazetecisi gösteremezsiniz ki Babîâliye bir tavsiye mektubile, maîşet kaygusile, bir iltimasla, bir tesadüfle, sırf bir iş olsun diye gelmiş olsun!

Hemen hepsi, en genç yaşta, bu mesleğe karşı duydukları yenilmez bir aşk ve bağlılık neticesi gazeteciliğe başlamışlardır.

Zaten, hatır, gönül, iltimas ve sairenin hiç müessir olmadığı bir yer varsa, o da gazeteciliktir. İçinde bulunanlar bilirler. Kifayetsizlik, bizim meslekte çabuk meydana çıkar. Çünkü her gün çalışmak neticesinde elde edilen eser de, bir vitrin gibi, hergün gözönündedir.

Şimdi, Türk gazeteleri şunu istiyorlar: Muntazam, emin ve bütün memlekete şamil, geniş bir satış teşkilâtı. Türk gazetesini müşteriye arzedin; o, kendisini sevdirmesini, okutmasını bilecektir.

Birinci Neşriyat Kongresi, Türk irfan hayatı için bir dönüm noktası olacaktır. Biz, bu kongre ile başlanan muazzam işin nekadardayr hayırlı olduğunu, günler, seneler geçtikten sonra daha iyi anlayacağız.

Genç Maarif Vekili Hasan Âli Yücel, yalnız bir Neşriyat Kongresi ve memlekette bir neşriyat davası yaratmakla, bir insan için her zaman kâfi ve şeref verebilecek bir memleket hizmeti yapmış olmaktadır.

Reşat Feyzi

Neşriyat Kongresi Bir Rönesans Hamlesidir

6. V. 1939 tarihli ve 7351 sayılı TAN gazetesinden: -

Dün Neşriyat Kongresi bitti. Yüksek değerli, sayın dostum Hasan Âli Yücel ile iş ve idare arkadaşlarını heyecanla tebrik ederim. Esaslı bir düşünüş ve etraflı bir tertiple kurdukları Neşriyat Kongresi, şekil itibarile çok ciddi ve mükemmel bir eser olduğu gibi mana ve mahiyet itibarile mükemmelin üstünde tarihî bir hadisedir.

Bu kongreyi, inkılâpçı Türk milletinin üçüncü büyük hamlesi saymak gerektir.

Birincisi: Erzurumda çekirdeği atılan Büyük Sivas Kongresiydi. O kongrede tali kündeğe gelen, fakat pes ettirilemeyen Türk milletinin kurtuluş ve istiklâl yolları çizildi. Ona (Misakı Millî) hamlesi derler. İç ve dış düşmanlara karşı silâhla, siyasetle yapılan bu hamle; denizlerin kıyılarına dayanan büyük Türk ordusunun ve Lozana gidenin zaferile neticelendi.

İkincisi: Cümhuriyet Halk Partisinin Ankarada toplanan ilk büyük kongresiydi. O kongrede kurtulmuş ve tam istiklâlini kendi kudretile tekrar ele almış Türk milletinin bilhassa iç politika ve inkılâp sevkül-ceyşleri kat'î şekillerini aldı. Ona da (Büyük Nutuk) hamlesi derler. İç ve

kısmen dış düşmanlara karşı enerji ile, bilgi ile eserle yapılan bu hamle; inkılâbın ufuklarına dayanan yeni genç neslin ve Lozandan dönenin zaferiyle neticelendi.

Üçüncüsü olan bu Büyük Neşriyat Kongresine de bir (Rönesans Hamlesi) derler. Bu kongrede de "muasır medeniyet seviyesinin en üstüne çıkmak,, sevkülceysi hazırlanıyor. Onun için Rönesans hamlesi diyoruz. İç ve dış düşmanların kalıp kalmadıklarını pek bilmiyoruz. Kalsalar da kalmasalar da vaziyet ve hakikat şudur: Memleketin bütün kültür kaynakları ve dimağlarla yapılan bu hamle dahi bu genç neslin ve bundan sonra geleceklerin ve başımızdaki Millî Şefin zaferiyle neticelenecektir.

İstikbal, Ebedî ve Millî Şefleri var olan bu mesut ve hür toprağın tarihini yazarken; aziz dostum Yücel, ne mutlu sana ve iş arkadaşlarına ki sizden de saygı ve takdirle bahsedecek. Hattâ ne mutlu benim gibi özden inkılâpçı dostlarımıza ki sizi kutlamak saadetine kavuşmuşuzdur.

Gelecek sene bu günlerde yine toplanacak olan bu Kongrenin huzuruna geniş verimli bir blânço ve birçok esaslı projelerle çıkacağına eminiz.

Bu kongrede şuncacak olsun hizmet edemediğimi vücutçe rahatsızlığımıza bağışlayınız. Hayırlısı olsun.

Aka Gündüz

Kongreden Sonra

6. V. 1939 tarihli ve 6377 sayılı ULUS gazetesinden :

Dün Birinci Neşriyat Kongresi, çok samimî bir hava içinde ve bu havanın tam ortasında Hasan Âli Yücel'in meslekdaş ve arkadaş şahsiyeti durmak şartile nihayetine ermiş oldu. Hemen söyleyelim ki, genç Maarif Vekilimizin aramızdan ve bizlerden biri olması, itimadımızı, itimadımızda dileklerimizi söylemek kararımızı, kolayca, azamî hadlerine çıkarmış oldu.

Her kongre gibi, bittabi bizimki de, senelerdenberi akıllardan geçen sözlerin ve tedbirlerin gözden geçirilmesi, ayıklanması ve bir sıraya konmasıdır. Kongrenin dileklerini realize edecek olan, gene hükûmettir. Tasrih edelim: Maarif Vekâletidir.

Kongre, dileklerini geniş tutmuştur. Vekil ve aynı zamanda kongre reisi sıfatile Hasan Âli Yücel, bizim meslek toplantımızı kaparken, kendisine düşen vazifenin, dilekler yığını içinden bilhassa prensipleri ve bunların arasında da bilhassa gerçeğe çevrilmesi mümkün olanları ayıklayacağını ve bunları tatbik için kendini bu işe vakfetmekte tereddüt göstermeyeceğini söylemekle, Kongre ve Vekâlet yani arzu ile realite arasındaki ölçüyü esasen bulmuş oldu.

Kendisinden istiyeceğimiz şudur :

Bir kere, dilekleri birkaç elekten geçirirken, ihtisastan bir kere daha istifade etmesi. Arkasından da, üzerlerinde durulabilecek noktaları, üzerinde oynanması hem lüzumsuz hem de mes'uliyetli kılacak kadar mantıki ve amelî bir plâna raptetmesi. Yücel'le onun maarif arkadaşları bunu yapmaya muvaffak olurlar ve plânın tatbiki için üç seneyi kat'iyen tecavüz etmemesi lâzım bir müddet kabul ederlerse, gelecek kongrelerin daha teknik ve daha sarîh olmalarına muvazi olarak, Türk kültür krizi ve Türk kitap krizi bir hayli hafiflemiş olacaktır.

Kongrenin arkadaşlar arasında geçmiş olduğuna, hep kaniiz. Arkadaşlıkta lâubaliliği meslekdaşlıkta da çekememezlik ve hasedi hazfedebildik mi, neşriyâta değer gibi, neşriyat yapanlara da şahsiyet kazandırmışız demektir.

Bürhan Belge

Kitap Ve Kitapsızlık!

6. V. 1939 tarihli ve 6377 sayılı ULUS gazetesinden :

Mayısın ikisindenberi umumî heyetler ve komisyon toplantıları halinde çalışan Birinci Türk Neşriyat Kongresi dün son toplantısını yapıp karar ve temennilerini Maarif Vekilliğine raporlar halinde sunarak dağıldı.

Bir haftaya yakın bir müddet içinde yurdun dört tarafından gelmiş birçok aydınların gösterdikleri çalışma heyecanı, bundan sonra, artık, Vekâlete intikal etmiş olacaktır.

İsmetpaşa Kız Enstitüsündeki toplantıdan çıktıktan sonra, on gün müddetle açık kalacak olan, Neşriyat Sergisinin önünden geçiyorduk.

Sergi evinin önünde duran iki kişi konuşuyorlardı. Birisi ötekine sordu:

- Gene bir sergi var, galiba! Acaba ne sergisi?
- Öteki cevap verdi:
- Kitap ve neşriyat sergisi!
- Ya! Hem kitap sergisi; hem de kalabalık!

*
**

Evet, hem kitap sergisi; hem de kalabalık! Çünkü bu sergi, kitap sergisi etrafına bir kalabalık toplamak için açıldığı gibi, milletteki kitap sergisi de bu serginin açılmasına sebep olmuştur.

Bir vesile ile arkadaşım Behçet Kemal Çağlar'ın dünkü konure toplantısında söylediği şu sözleri, aşağı yukarı tekrarlamak istiyorum:

— Osmanlı rejiminde dinî taassup kitapsızlıkla mücadele ederdi. Cumhuriyet Türkiyesinde ise biz, o taassuptan daha büyük bir heyecanla, hakikî manasında, kitapsızlığı kabul edemeyiz!

Vatandaşlarını birer mektepli, vatanını bir mektep görmek istediğimiz Ebedî ve Millî Şeflerini de her zaman baş öğretmen tanıdığımız bir memlekette yaşadığımızı övünelim.

T. İ.

Telif Eser

6. V. 1939 Tarihli ve 361 sayılı YENİ SABAH gazetesinden:

Birinci Türk Neşriyat Kongresi, dün mesaisini bitirerek dağıldı. Bu münasebetle burada bizdeki "telif eser," meselesini mevzu bahis etmek istiyorum.

Kongre mesaisinin matbuata akseden kısımlarını gözden geçirdiğim esnada bende "telif eser," meselesine lâzımgeldiği kadar ehemmiyet verilmediği intibahı uyandı.

Bir memleketin kültürünü ifade eden rakam, o memlekette intişar eden tercüme eserlerin değil, telif eserlerin miktarile ölçüldüğüne göre, bahse de hiç olmazsa tercümeyle verildiği kadar ehemmiyet verilmek lâzımgelirdi. Bu gün san'at bahsinde yurdumuzun muhtelif âdet ve an'anelerini, memleketimizin havasını doyuran telif eserlerimiz yok. Ve bu bakımdan de pek geç olacak

Hükümet, duyduğuma göre ayda 800 lira vermek suretile bir ecnebi fotoğrafçı angaje ederek yurdumuzun muhtelif taraflarındaki güzel manzaraları çekti ve hâlâ da çektiyor.

Ressamları yurdun muhtelif taraflarına göndererek resimler yaptırıyor. Anadolu'ya konservatuar, heyetleri giderek köy halk şarkılarını büyük masraflarla mahallinde tesbit ediyorlar.

Bütün bunlar yapılıyor, bütün bu masraflar göze alınıyor da yurt hikâyeleri yazan bir müellif kitabını bastırarak tâbi bulamıyor. Bir romancı yurdu tasvir edecek muvzuda bir roman yazmıyor, ve bittabi Anadolu'nun tasvir edilecek, ebedileştirilecek harikulâde manzara ve destanları birkaç amatörün acemi kalemlerinden başka menfez bulamıyor.

Bu, hazin bir şeydir!

Hikâyeciye ve romancıya meselâ Anadolunun herhangi bir şehrinde bir iki ay oturmak, orasını tetkik ederek, âdet ve an'anelerini öğrenerek mahallî romanlar ve hikâyeler yazmak fırsatını verelim. Yurdumuzu ve milliyetimizi ebedileştirecek olan şeyler, bir Fransız fotoğrafçısının soğuk objektifinden sızacak gölgeler değil, bu nevi eserlerdir. Cama, kâğıda verdiğimiz değeri, kafaya ve kaleme de verelim!

Şimdilik bu kadar!

Murat Sertoğlu

Neşriyat Kongresinden İlk Mektup

7. V. 1939 tarihli ve 3149 sayılı SON POSTA gazetesinden:

1 mayıs pazartesi sabahındanberi Ankaradayız ve hummalı bir kongre faaliyeti içindeyiz. İnkılâbın her sahada yaratıcısı Ankara, şimdi de Türk kültürünün inkişaf yollarını araştırıyor. Ankara hangi mühim millî işi ele aldı da muvaffak olmadı? Bu defa da olacak. İşte bu imandır ki memleketin en seçkin fikir ve san'at adamlarını bugün burada, genç ve ateşli Maarif Vekilimiz Hasan-Âli Yücelin etrafında şevkle, aşkla çalıştırıyor. Bu çalışmadan doğacak olan nurlu netice, muhakkak ki, on yılda harf inkılâbının ortaya çıkardığı eserlerin, gelecek on yılda iki misli daha yaratmak şeklinde tecelli edecektir. Bugün bu yolun başındayız. Sevincimiz ondandır, gururlarımız da ondan...

Bu ne baş döndürücü inkılâp! Bu hava içinde serpilip yükselen yüksek ve geniş çınarlar gibi bütün bir milletin hergün, heray, heryıl daha dirileştiğini, daha tunçlaştığını görüyoruz. Kollarını, göğsünü çelikleştiren Türk, asil başına lâyık olan ilim ve san'at huzmelerini de bu çelikle-

parlıtısından alıyor. Fakat şu da var ki, on yılda gerek okuyanlarının adedini çoğaltarak, gerek eser vadisinde bütün bir serginin raflarını, bölmelerini doldurarak yaptığım büyük işin daha fazlasını aramalı, bulmalı, yaratmalıyız. İlk Neşriyat Kongresi işte bu idealin tahakkukuna azimle, metotla adım atmıştır. Gelecek yıllar içinde de bu gayretlerin ve hazırlanmakta olan esaslı neşriyat programının meyvalarını devşireceğiz. Ne mes'ut bir devrin çocuklarıyız,

Bu anda çocukluğumu düşündüm. Bundan kırk yıl evvel beni, ilk defa, bir mahalle mektebinde sarıklı bir hocanın önünde aminle derse başlatmışlardı. O mektepte vâkıa ancak iki ay kadar kaldım, sonra hususî bir mektebe, sonra rüşdiyeye, sonra da Galatasaray sultanisine (şimdiki Galatasaray lisesi) devam ettim. Fakat gözlerimi kapadığım vakit, bana, garip bir binbir gece masalı gibi gelen o ilk mahalle mektebinin sarıklı hocası ve boynumdaki cüz kesemle bu kesenin içindeki pembe saman kâğıdından kapaklı elifbe kitabı, adetâ tarihten evvelki bir zamanın hikâyesini hatırlatıyor ve içimde bir ürperme de duyar gibi oluyorum. Bir hayat ki, başlarken bir ucunda bir cüz kesesi ve bugün yarım asra yaklaşan diğer ucunda Ankara neşriyat sergisinin yeni Türk narflerile donanmış göz kamaştırıcı dekoru var. Bir tarafta Arab harfleri ve o harflerin yüzde doksanını cahil bıraktığı bedbaht bir halk kütlesi, diğer tarafta, her sahadaki inkılâbı ile dünyanın hayret ve hürmetini uyandıran tam manasile müstakil ve müttehit Türklüğün bugünkü saadeti... Hâsılı öyle bir yol üstündeyiz ki, çok geçmeden, eskisi gibi okuyanlarımızı değil, bilâkis okumyanlarımızı parmakla göstereceğiz. Bu da harf inkılâbının yarattığı mucizenin eseridir.

Şimdi bu eserin daha esaslı ve programlı bir safhaya girmesini istiyoruz.

Kongreyi açış nutkunda Başvekilin şu cümlesi ne kadar manalı idi ve ne derin bir alkışla alkışlandı: "Ben şahsan gürültülü, programsız işten zaten hoşlanmam., Maarif Vekili de, muvaffakiyetle başardığı bu ilk kongredeki her kelimesi, her cümlesi irfan hayatımızın bir eksliğini, oir ihtiyacını ifade eden çok mühim nutkunda bilhassa şunu dedi:

"Okur yazar her yurtdaşı kendi işi ve seviyesine uygun her türlü neşriyattan nasıl haberdar edebiliriz? Okumak sayesinde işlerinde ve mesleklerinde nasıl daha verimli, daha faydalı bir unsur, memleketlerine daha çok yararlı bir fert olacaklarını kendilerine ne yolda anlatabiliriz.,.

Bu sözler, Neşriyat Kongresinden nasıl halk kültürü için de kuvvetli kararlar beklendiğini sarahatle anlatabilir. Neşriyat Kongresi yüksek

kültürün yüksek ilim ve san'at eserlerinin inkişafı kadar halk kültürünün de bilhassa genişleme ufuklarını araştıracaktır, nasıl ki araştırıyor. Hemen ilâve edeyim ki, bu üç gün içinde, çalıştığım iki encümenlerden birinde bu mesele çok derin bir surette, ana hatlarıyla ortaya konulmuş ve her noktadan konuşulmuştur. Artık beşer yıllık bir program dahilinde devanın bu cephesi de aydınlanıyor demek! Çok geçmeden esnaf ve köylü, istedikleri ve kendilerine en lâzım olan kitabları şimdiye kadar temin edilebilenden daha çok isabetle hazırlanmış ve ellerine sunulmuş bulacaklardır. Halk edebiyatına bu suretle verilen ehemmiyeti bilhassa tebâriiz ettiririm. Hattâ şunu da ilâve edeyim ki, modern Türkiyenin gayelerine göre artistik bir şekilde ve gene halkın anlayacağı bir tarzda yeniden yazılacak olan masallar, hikâyeler, türküler. muhakkak ki ileride yüksek kültür sahiplerine hitap edecek olan büyük edebiyata da malzemeler hazırlıyacaktır. Çünkü tam manasile orijinal bir Türk edebiyatının vücut bulması için, halk edebiyatı elemanlarının bugünkü dağınıklaktan kurtarılarak asrileştirilmiş ve gayeleştirilmiş parça haline getirilmesi her halde pek canlı bir hizmet ifa edecektir sanırım.

Tercüme işleri de, yayın ve basım işleri gibi encümenlerde dikkatle tetkik olunmaktadır. Sonra hakkı telif, resmî ve hususî neşriyat işlerinin bir gaye etrafında birleştirilmesi meseleleri var. Maamafih bütün bunların raporları yarınki ikinci umumî toplantıya arz edileceğinden bu makalede etrafıle bahsedemiyorum. Yalnız bu ilk yazımı bitirmeden şunu da kaydedeyim: Maarif Vekâleti tercüme davasına pek haklı olarak büyük bir ehemmiyet atfetmektedir. Gerek mektebliiler, gençler için, gerek kültürü ilerlemiş vatandaşlar için doğru, iyi ve güzel bir tercüme serisine lüzum görmektedir. Esasen bu lüzum, senelerdenberi kendisini hissettirmişti. Yanlış ve manasız tercümelerin bolluğundan bu sütunlarda biz de az mı şikâyet etmiştik? Şimdi artık iyi telif gibi iyi tercümenin de mükâfatlandırılması esası etrafında konuşulup maddeler hazırlanıyor. Muh-telif milletlerin edebiyatından, bilhassa klâsiklerden neler tercüme edilmeli ve bunlar kimlere ettirilmeli? Bu noktalar da görüşülüp not edilmektedir. Maamafih bütün bu gayretlerin neticesinden, Kongrenin diğer mesaisi gibi, gelecek makalemde bahsedeceğim. O zaman, verilen ve umumiyetle kabul edilen esaslar üzerinde daha geniş konuşabilirim.

Halid Fahri Ozansoy

Kongremiz Kapandıktan Sonra

7. V. 3939 tarihli ve 362 sayılı YENİ SABAH gazetesinden:

İran edebiyatında, kongre gibi umumî içtimaları tehzil eden «Toplandılar, bir şeyler konuştular ve dağıldılar» mealinde nefis bir şiir işitmiştim. Garpte ise bu fikir pazarları-son Münih misali de dahil - tebesümle karşılanır: «Kongre eğleniyor!» Filhakika çeneler daha çok ziyafet sofrasında işler, şakrak sohbetler yapılır ve kapıdan çıkıldığı zaman herkesin kanaati, girerken ne ise yine odur.

Cihana, düşündüğünü kararlaştırmış ve kararını azimle tatbik etmiş kongre nümunelerini, Ebedî Şefe iman halesi olarak Erzurum, Sivas, ve Parti kongreleriyle yine Türkiye vermiştir.

Dün dağılan bizim kongreye de aynı umudu bağladık; başımızda millet babası Millî Şefimiz, maarifin her janrına emek vermiş bir Maarif Vekili bulunduğuna için...

Şimdilik harcanan sadece sözdür, binaenaleyh, muvakkaten de olsa. Toplandılar, birşeyler konuştular. Ancak Ehedî ve Millî Şeflerin yetiştirdiği nesil, eski tabirle «Tülü emel» sahibi değildir. Neticeleri uzatmaya veya onların uzatılmasına alışmamıştır. Bütün meslek mensupları ve gençlik; içtima kapanırken şaheser bir nutuk söyliyken azimkâr Yücelle beraberdir. Fakat unutmuyalım ki, kongrede memleket irfanı için girişilmiş büyük taahhütler vardır, bu kadar enerji tezahürlerinden sonra onlar kongre zabıtları halinde kalırsa hazin olur. Yaşayan görecektir.

Feridun Osman

Elzem Bir Müessese

8. V. 1939 tarihli ve 5382 sayılı CUMHURİYET gazetesinden:

Birinci Türk Neşriyat Kongresi, çok faydalı çalışmalardan sonra kapandı. Kongre, dört gün içinde, herbiri en az dört hafta tetkik ve münakaşaya değer mühim mevzulara temas etti. Birçoğunun kanunlaştırılacağı genç ve kıymetli Maarif Vekilimiz tarafından vadedilen temennilerimiz arasında, bir tanesi var ki kongrenin muhtelif encümenleri tarafından beri sürülmüş ve kongre umumî heyeti tarafından ittifakla tasvip edil-

miştir. Benim de, bu sütunda, senelerce efkârı umumiyye ve hükûmete arzettiğim bu dilek bir neşriyat ve propaganda umumî müdürlüğü kurulmasıdır.

Neşriyatın da, propagandanın da ehemmiyetini izaha hacet görmüyorum. İki kere ikinin dört ettiğinden daha riyazî ve daha kat'î olan bir hakikati ispata lüzum yoktur. Fakat neşriyat ve propaganda işlerini esaslı ve programlı bir surette idare etmek için bir teşekküle ihtiyaç vardır. Başka memleketlerde propaganda, matbuat nezaretleri mevcut bulunduğuna göre, modern bir devlet olan Türkiye Cümhuriyetinin teşkilâtı arasında da, bir neşriyat ve propaganda umumî müdürlüğü bulunması elzemdir. Bu ihtiyaç pek iyi anlaşılmış olduğu için, Neşriyat Kongresinin Dilekler Encümeni tarafından teşkil edilen tâli komisyonun raportörü Ziraat Vekâleti Neşriyat Müdürü Nusrat Köymenin bir neşriyat ve propaganda umumî müdürlüğü kurulmasını tavsiye eden raporu umumî tasvibe mazhar oldu. Kıymetli bir arkadaş olan Nusrat Köymen, bu umumî müdürlüğü hükûmet mekanizması bakımından da nekadardaydı faydalı olduğunu izah ve ispat etmiştir. Devletin resmî ve yarı resmî bütün teşekküllerinde neşriyat propaganda ve reklâm işleri için bürolar vardır. Bunlara sarfedilen paraların miktarı yüksektir, fakat alınan verilen asla mütenasip değildir. Neşriyat müdürlükleri arasında işbirliği yoktur; birbirlerinden habersiz çalışırlar. Bu bakımdan birbirlerini nakzeden işler yapmaları ihtimali de mevcuttur. Sonra, bütün bu neşriyat müdürlükleri, tabiatile zayıftır. Meselâ, hiçbirinin bütün ileri medeniyet dillerinden iyi tercümeler yapmağa muktedir bir tercüme bürosu yoktur. Ayır ayrı zayıf olan ve kuvvetlenmelerine maddî ve malî imkân bulunmayan neşriyat müdürlükleri yerine bir neşriyat ve propaganda umumî müdürlüğü tesis edilir ve bu işlere harcanan paralar, hep bir araya toplanırsa elbette kuvvetli bir teşekkül vücade getirilmiş olur.

Umumî Müdürlüğün, neşriyat, telif, tercüme, propaganda, sergi ve panayırılar, turizm, ilân ve reklâm, matbaa, tevzi vesair şubeleri olur. Muhtelif resmî ve yarı resmî dairelerin umumî müdürlükte birer mümessili bulunur ve bunlar, kendi dairelerinin istek ve ihtiyaçlarını tatbik ederler.

Bizde, hemen her dairenin matbaası vardır. Muhtelif müesseseler küçükten başlayarak gittikçe büyüyen bir matbaa kurmak itiyadındadırlar. Hafızam beni aldatmıyorsa, bir zaman, bütün matbaalar tevhit ediliymişti; sonra, tekrar birçok dairelerde, küçük matbaalar kuruldu ve hâlâ da kurulmak üzeredir. Neşriyat umumî müdürlüğü, bu küçük matbaalar

da bir araya tophiyarak büyük ve kudretli bir matbaa tesis edebilir. Bu matbaa, bir matbaacılık mektebi hizmetini görebilir.

Rapor, Çok tafsilâtlıdır, fakat ben yalnız ana hatlarını aldım. Kongrenin bu temennisinin sür'atle tahakkuk edeceğini ve kısa bir zaman sonra bir neşriyat ve propaganda umumî müdürlüğünün, memleketin ihtiyaçlarına cevap vereceğini ümit ediyoruz. Genç ve güzide Maarif Vekilimizin âli görüşü ve yüce himmeti bu ümidimizin en büyük mesnedidir.

Bazı Eserlere ve Muharrirlere Dair

8. V. 1939 tarih ve 114 sayılı İKDAM gazetesinden :

Neşriyat Kongresi bazı güzel kararlar vererek dağıldı. Fakat geniş bir neşriyat programını tatbik sahasına çıkarabilmek için para, para, para lâzım. Hem de sayısı milyonu geçen para.

Bu memleketin toprağına giden yollar için sarfettiğimiz kadar kafasına giden yollar için para bulmamız ve bu parayı yolunda sarfetmemiz lâzım. O olmadıkça esasını hususî tecrübelerin idare ettiği bugünkü neşriyattan fazla birşey bekleyemeyiz. Ancak senede bin beş yüz esere inhisar eden bugünkü neşriyatımızı bir hale yola koymamız da faydadan hali değildir. Bu teşkilât nasıl olacak? Onu alâkadarlar düşündükçe daha da çok düşünecek.

Ancak şu sırada biz aklımıza gelen bir noktayı kaydedelim :

Bizde senede bin beş yüz kitap çıkabiliyorsa bu, beynelmilel mukavelelere girmemiş olmamızın semeresidir. İsteddiğimiz dilden, istediğimiz eseri tercüme ediyoruz, istediğimiz eseri aşırıyoruz. Kimine tercüme olduğunu kaydederken çoğunda bunu da çok görüyoruz. Adapte olduğunu kaydettiklerimizden, böyle bir kayde bile lüzum görmediklerimiz daha çoktur. Hikâye, roman, makalelerimiz var ki, başkalarının malı iken bunların altına muharrirlerimiz içinde imzasını atmakta tereddüt etmeyenler eksik değildir. Artık buna meydan verilmemelidir. Kaldı ki, bizde münekkîit kılığı olduğuna göre bir eserin ve bir muharririn diğer eserler ve muharrirler arasında kıymetini ve yerini de okuyucu takdir etmeğe mecburdur. Hiç olmazsa bu takdirde onun tamâmile aldanmaması için eserin bir köşesine hakikî sahibini kaydettirmeliyiz.

İkdamcı

Neşriyat Kongresinden İkinci Mektup

8. V. 1939 tarih ve 3150 sayılı SON POSTA gazetesinden :

Ankara'daki Neşriyat Kongresi, dün, ikinci ve son umumî toplantısında encümenlerin hazırlamış olduğu raporlar okunduktan ve her rapor üzerinde durulup münakaşalar yapıldıktan sonra büyük bir muvaffakiyet amili olan Maarif Vekili Hasan Âli Yücel'in Kongreyi kaparken söyledikleri kısa, fakat çok derin ve canlı sözler kaç gündür bu kültür davasına bütün varlıklarile emeklerini sarfeden güzide bir topluluğuna manevî hazların bir kaynağı, bir mükâfatı oldu. Kongreden çıkarken, ömrünü memleket kültürüne, memleket ilim ve edebiyatına vakfeden bütün meslekdaşların sevinçli bir tek sevinç halinde hepimizin kalbimizde toplanmıştı. Bu büyük teşebbüsü ile kitabı yücelten Yücel, Türk, irfan hayatının kapılarını daha geniş bir ufka açmakla bütün yurt münevverlerinin kalbine aynı samimî coşkunkluktan fıskıran bir şükran hissi doldurmuş oluyordu.

Bu yazımda, ayrı ayrı verilen kararlar üzerinde duracak değilim. Raporların esasları gazetelerde intişar edecektir. Bunun için ben, yalnız, umumî olarak birkaç nokta üzerinde durmak istiyorum.

Bir kere gençlik kütüphanesi meselesi, bu işle meşgul olan encümenin cidden her cepheden mükemmel hazırlanmış olan raporile kat'î surette hallolunmuştur. Gençlere neler okutacağız ve onlara lâzım olan eserleri hangi prensipler etrafında hazırlıyacağız? Artık bunun tereddüt edecek hiçbir tarafı kalmamıştır. Gerek millî gerek umumî kültür bakımından neler yazılacaksa ve nasıl, ne şekilde yazılacaksa hakkile biliyoruz. Bütün dünya edebiyatının çocuk edebiyatı nûmuneleri ile beraber millî halk edebiyatımızın Türk inkılâbının umdelerine göre tadil edilecek masai, hikâye vesaire bütün malzemeleri düşünülmüştür. Hayat, tarih, fen bilgilerini en cazip şekilde besliyecek olan kitapların da ana hatları çizilmiştir. Bilhassa kitap, gençler için, can sıkıcı bir mevzu olmaktan çıkarılarak bütün fikir cereyanlarını içine alan çok sevimli bir vasıta olarak ele alınmıştır.

Sonra Türk muharrirlerinin, Türk ilim ve san'at adamlarının yazacakları eserlere kıymetlerle mütenasip mükâfatlar verilmesi esası, umumî alkışlarla karşılanmış bulunuyor. Maarif Vekâletinin bu nevi mükâfatları gittikçe çoğaltması da mukarrer demektir. Bu kararın, Türk edebiyat ve

ilim hayatına vereceği gençliği izaha bilmem ki lüzum var mıdır? Şimdiye kadar en büyük mahrumiyetler içinde eser ibdadından geri kalmamış olan Türk muharrirlerinin bu suretle değerleri mükâfatlandırılırken heryıl bu eserlerin daha iyilerini yapmağa bütün varlıklarile çalışacaklarına da şüphe yoktur; bütün bundan açıkça olan nurlu netice de, Türk kültürünün yarın bugünden de parlak bir verime kavuşacağıdır.

Millî neşriyat davasında mühim noktalardan biri de yayın meselesidir. Kitapların köylere kadar dağıtılması her sınıf vatandaşın kendi seviyelerine uygun kitapları en kolay vasita ile tedarik edebilmesi için, neler yapmalıdır? Bu iş için, kitapçıların iştiraki ile bir şirket tesisi kararlaştırılmıştır. Yalnız kitapçıların, mektep kitaplarını kendileri basmak ve yapmak hakkını herşeyden üstün bir arzu ile ortaya atmış bulunmaları ve diğer ilmi ve edebî eserlerin de böyle bir tek kanaldan sevk edilecek mektep kitapları arasında hertarafa yollanabileceği iddiasında durmaları, az çok düşündürücü bir mahiyet gösteriyor. Hele Maarif Vekâletinin kitapçılara elli bin lira kredi temin etmesi temennisi de biraz, biraz değil oldukça garip bir zihniyet mahsulüdür. Vekâlet bu yardımı neden sadece kitapçılara yapsın? Buna mukabil kitapçılar, mektep kitaplarının temin edeceği büyük kazançtan maada elli bin lira kredinin de temin edeceği rahatlığa karşı kültür hayatına ve bilhassa Türk muharrirlerine dünkünden fazla olarak nasıl bir vaidde bulunacaklar? Herşeyi Maarif Vekâletinden istemek, kitapçıların bu işte kârdan maada birşey düşünmediklerine delâlet etmez mi? Bu suretle kongrenin her sahada isabetle verdiği kararlar arasında, yalnız kitapçıların vaziyeti iyice anlaşılammış oluyor. Maamafih, Maarif Vekâletinin bu meselede de, memleket irfanı namına eniyi bir tatbik şeklini bulacağına bir lâhza tereddüt edilemez.

Diğer taraftan, neşriyatı muntazam şekilde propaganda etmek için lâzımgelen tedbirler de karar altına alınmıştır. Sinema, radyo, katalog, sergi, hasılı her nokta ayrı ayrı düşünülerek madde haline konulmuştur. Şimdi her encümenin raporları ile teklif edilen temenniler arasında bir seçim yapmak lâzımgeliyor ki, bu da, Sayın Maarif Vekillîğinin bu raporların ve bu raporların etrafında cereyan eden münakaşaların zabıtları üzerinde ayrıca yapacağı tetkik ve tahliller neticesinde taayyün edecektir.

Gerek telif, gerek tercüme eserlerin Vekâlet tarafından tetkik ettirilerek en iyilerine mükâfatlar verilmesi karar altına alınırken bu işlerle daimî surette meşgul olacak bir mütehassıs komisyonuna lüzum görüldüğünü de burada kaydetmeliyim. Bilhassa tercüme denen ve dünya kültürünü yurdumuzda temin etmek için elzem bir vasita olan mühim

dava üzerinde ne kadar titiz davranılsa gene azdır. Son yıllarda nice garp eserlerinin fena mütercimler elinde idam olunduğuna hepimiz esefle şahit olmuşuzdur. İşte Neşriyat Kongresinin verdiği karar, artık buna imkân bırakılmıyacaktır. Tercümeler, gerek yazıldıkları dili gayet iyi bilen ve türkçeleri de o nisbette berrak ve düzgün olan ehillerine yaptırılacaktır. «Peki amma, sakat tercümelerin önüne geçmek nasıl kabil olacak?» diye sora bilirsiniz. Bunun cevabı kısaca şudur: Maarif Vekâleti yalınış, eksik tercümelere yardım etmiyecektir.

Tercüme edilen kitaplar da aynı himayeden mahrum kalacaklardır. Sonra bir tenkit gazetesi çıkarılacaktır. Bu gazete fena tercümeleri teşhir ve iyi tercümeleri derin bir vukuf ile tahlil edecektir. İyi tercüme nümuneleri verecek, kelimelere karşılıklar teklif edecek, hasılı her cihetçe tercümenin çoğalmasa çarelerini arıyacaktır. Esasen tercüme encümeni tarafından hazırlanan bütün dünya klâsiklerinin en mühim eserlerini havi bir liste de kongrede takdim olunmuş ve olduğu gibi kabul edilmiştir. Maarif Vekâleti bu kültür hazinesinin biran evvel muktedir mütercimler vasıtasile dilimize çevrilmesini üç sene içinde tamamlyacağına nazaran bu üç sene sonunda millî klâsik kütüphanemiz bütün parlâklığı ile kurulmuş olacaktır. Demek ki mesele, sadece zamanı tayin edilmiş bir müddet meselesidir. Bunun için, ikinci Neşriyat Sergisine ve Neşriyat Kongresine çağırılacak olan münevverler göğüslerinin pek haklı bir gururla kabardığını duyacaklardır. O gün, bugün gibi en büyük iftihar duyacak olan da Sayın Vekil Hasan-Âli Yücel'dir. Çünkü, bugün temeli atılan bu büyük kültür binası, bütün meslekdaşlarının candan yardımı ile onun parlak eseri olacaktır. Yazımı bitirmeden ona ve hepimize muvaffakiyetler dilerim.

Halid Fahri Ozansoy

Gene Bizim İş

9. V. 1939 tarihli ve 7827 sayılı ANADOLU gazetesinden:

Neşriyat Kongresi sona erdi. Bu kongre, geniş bir saha tutan kültür mevzuunun muhtelif, mudil, aynı zamanda çok paraya ihtiyaç gösteren meseleleri üzerinde epeyce durdu. Kongrede bulunamadığımız için, bütün müzakere ve kararların hakikî mahiyet ve müeyyideleri hakkında

esash bir malûmata sahip değiliz. Kongrenin hakikaten mühim meselelere dokunduğunu görüyoruz. Bu kongrenin randımanını, şüphesiz verilmiş olan kararların tatbikatında göreceğiz. Ancak itiraf ederiz ki, ayrı ayrı cepheleri, şartları, para sarfı gibi zaruretleri bulunan bu büyük mevzuu, cemiyetin hakikî ihtiyacı nisbetinde ve mütekâmil şekilde tahakkuk ettirmek kolay değildir. Bilhassa bir, iki sene gibi kısa zamanlar zarfında tatminkâr bir neticenin alınmasına imkân yoktur. Evvelâ para lâzımdır, saniyen program, sonra bu programın tatbikını gösteren bir plân ve bunu yürütecek bir teşekkül..

Maamafih, bir kere mevcut ihtiyacı, salâhiyetli bir kongre seviyesinden görüp kavramış olmak ve buna el uzatmak ta ilerleyiş ve muvafakiyet hesabına büyük bir hadisedir. Çünkü teşhis, daima bir yarı tedavi kıymeti taşır. Gelelim, diğer bir meseleye:

Bu kongre vesilesi ile, matbuatta çalışan biz elemanlar, defalarca konuşulmuş, ele alınmış ve sonra kenara bırakılmış olan matbuat birliğinin de hatırlanabileceğini sanmıştık. Fakat bu vadede hiçbir haber sızmayışından anlıyoruz ki, Türk gazetecisi ve muharriri için değişen hiçbir şey yoktur. Âlem yine ol âlem, devran yine ol devrandır.

Eğer Türk matbuatının hakikî vasfı, sadece tüccar, sadece politikacı olsaydı, onu memleketin hakikî kültür hayatında rolü ve faydası mahdut bir müessese telâkki eder ve gerek kendisinin, gerekse elemanlarının mukadderatını, gene kendi teşebbüs ve kudretlerine bırakabilirdik..

(Höş; bu da olamaz ve olmamalıdır ya.)

Halbuki, Türk gazete müessesesinin ve onda çalışan kafa ve eliştirinin bütün gayretlerinde hâkim olan ilk ve yegâne endişe, memleketin medenî, içtimaî sahadaki bütün davaların tahakkukuna çalışmak, vatan-
daşın görüş dairesini, tefekkür çemberini genişletmek, hulâsa ve tam manasile, cemiyeti daha iyiye, daha doğruya, daha mütekâmil seviyeye götürmektir. Bu hizmetin derecesinde belki kısa bir münakaşa ve ihtilâf olabilir. Fakat onun mevcudiyetini inkâr etmek demek, bugünkü hayatta çok asil mücadele ve çalışma iştiraki olan yüksek bir müessesesinin hakkını ve payını vermemek olur ki, bu kadirşinashğın ve hasbî taltifin Türk cemiyeti tarafından esirgenmesi, bizim için korkunç birşey ifade eder.

Mademki bu cihet bir hakikattir, ve mademki ammenin şuur ve vicdanından şüphemiz yoktur. Şu halde Türk gazetecisini ve Türk muharririni, yani bu memleketin kafa işçisini meslekleştirmek, kıymetlendirmek,

onun en tabii haklarını karşılamak ve onu, kendi çerçevesi içinde bir teşekküle sahip kılmak lâzım değil midir?

Ne gariptir ki, cemiyetin diğer iş bölümlerindeki vatandaşların haklarını, şeref ve menfaatlerini müdafaa eden bugünkü matbuat elemanı, bizzat o hak ve menfaatlardan hiçbirine malik değildir. Uzağa gitmeğe hacet yok; Balkanları dolaşalım. Orada gazetecinin, muharririn bir teşekküle, bir tekaüt ve yardım sandığına, muhtelif şekillerde biriktirilmiş ve tesis olunmuş sermaye, vesairelere sahip olduklarını göreceksiniz, yılda bir ay mezuniyet alan muharrir gazeteci vesikasile kendi memleketinin bütün nakil vasıtalarından istifade eder. Yani yurdunu tanımak, tetkik etmek imkânlarını bulur ve masa başı malûmatın dar çemberinden kurtulur. Muharrir bilir ki, hastalığında, ihtiyarlığında kendisini tehdit edebilecek herhangi bir geçinme kaygısı yoktur. Binaenaleyh daimî bir fikir hüküm ve huzuruna sahiptir. Çoluk çocuğunun okutulması bir kolaylığa tâbidir vesaire vesaire...

Halbuki, onların kısmı azamı, tüccar ve politikacı esnaftır.

Biz, çok fazla birşey, bizim meslek teamüllerinin dünyada görülülerinin haricinde haklar istemiyoruz, hayır, hattâ onlar kadar da istemiyoruz. Birlik kanunu tatbika konsun, birlik kurulsun ve biz de parmaklarımızı titreyip kafamız ağırlaştığı zaman elimizi, alınımızı dayayabileceğimiz bir teşekküle sahip olalım.

Bunu bizden esirgememelidir. Büyük bir kültür işine el koymakta cesaret ve isabet gösteren Refik Saydam kabinesi, yıllarca beklediğimiz o mesut günün ufuklarını da bize pekâlâ açabilir.

Orhan Rahmi Gökçe

Neşriyat Kongresi

9. V. 1939 tarihli ve 7660 sayılı VAKIT gazetesinden :

Neşriyat Kongresi, bana çift cereyanlı bir hava ile işliyen bir fikir fabrikası halinde göründü. Bu cereyanların bir kutbu "hasbî," idi. Buna kapılanlar kafalarını yorar, çare, tedbir ararlarken yalnız memleketi düşünüyorlar, sade ona hizmetten zevk alıyorlardı.

Yurdun yakacağı fosfor, hangi kitaplar, nasıl eserler üstünde harcanmalıdır? Bunlardan ne türlü bir "kül," yapılabilir? Bu "kül," ün genişliği, derinliği ne olmalıdır? İlimde, san'atte, teknikte neyi ölçü tutacağız? Ustamız kim, örneğimiz ne olacak? Memleketin en çok muhtaç

olduğu eserler hangileridir? Bunların en güzelleri hangi dilde yazılmıştır? Nasıl çevirebiliriz? Kütüphanelerin kadrolarına katılacak zenginlikleri nerede bulacağız?

Hasbîlerin dillerinde bu sorgular vardı. Çalışmalarını düzene koyan mevzuat bunlardan doğuyordu. Onlar, madem ki Türkiye dünyanın bir parçasıdır. Dünyada insan zekâsının, insan kalbinin yarattığı bütün ana eserler, onun diline taşınmalı, dilin harflerile basılmalıdır, diyorlardı. Haklıdırlar. Çünkü fikir ve san'at akışını yalnız bir tarih çerçevesi içinde seyretmek neye yarar? Bu, ne bilgiyi ilim yapar, ne duyguyu yaratıcılığa kavuşturur. Yaratma çağı, milletlerde yaratılanları öğrenip hazınlattıktan sonra gelir. Bunu bilenlerin böyle bir kongreye can atacakları şüphesizdi. Nitekim öyle de oldu.

İkinci zümre baskı işini ellerinde tutanlar ve kitapçılardı. Bunlar da, memlekette fikir ve san'atin iki şiryân haline getirilmesini canla başla istiyorlardı. Fakat ortaya atıldıkları dakikada, dillerinden rakam döküldü. İstediler, istediler, istediler.

— Peki amma, ya siz ne vereceksiniz?

Diye soranlara da kısaca:

“Onu sonra düşünürüz!”, e benziyen şeyler söylediler.

Onlara:

— Niçin siz de pir aşkına çalışmıyorsunuz?

Demeğe hakkımız yok. İşe para bağlamışlar, ömür harcamışlar, piyasa kurmuşlardır. Elbette uzun eleyip sık dokuyacaklar. Yalnız istediklerini sıralarlarken o kadar ince hesaplı ve geniş çevreli programlarla gelenlerden, orta halli bir vait kadrosu olsun beklemek te bizim hakkımızdı. Bereket versin önümüzde daha vakit var. Bunlar, yarın bu vadi iş sahasında belirterek ikinci kongreye zengin ve parlak bir biânço ile çıkabilirler.

Hakkı Süha Gezgin

Nazariyede de Kalmamak İçin

10. V. 1939 tarihli ve 5384 sayılı CUMHURİYET gazetesinden :

Neşriyat Kongresinden müspet bir netice alınabilmesi için üç şey lâzım: Program, teşkilât, para.

Maarif Vekâleti, kongrenin telkinlerine kendi fikirlerini katarak, davayı nazari plânda en son şekline bağlar ve bir program yapar. Üstünde

münakaşa ve müzakere edilecek hiçbirşey kalmadığı için işin en olgun veya hiç değilse en olagan tarafı budur: Program.

Son teşkilât geliyor. Neşriyat işlerini bir elden çevirmek için her vekâlet ve milli banka mümessilini içine alan bir umum müdürlük ihdası. Benim Cumhuriyet'te yaptığım teklif kongre sonunda bazı arkadaşlar tarafından da tekrarlanmış. Bu fikir daha evvel, encümenlerde de geziyordu. İdare şekli ve unvanı ne olursa olsun, devletin ve hususî müesseselerin neşriyat işlerini merkezileştiren bir teşkilâta pek çoklarımızın taraftar olduğunu görüyoruz. Hattâ makalem üzerine, bir akşam gazetesinde "Bu teklif yanlıştır," başlıklı bir yazı yazan arkadaş bile, kitap lâzım olduğunu, para lâzım olduğunu, vekâletlerin ve milli bankaların neşriyat mümessillerinden mürekkep bir komisyon lâzım olduğunu tekrarlamaktan başka birşey yapmıyor. Yazımın bir noktasını yanlış anlamış; sanmış ki ben Arap harflerile çıkmış kitapların yeni harflere naklini kültürümüz için kâfi buluyorum. Hiç böyle birşey söylemiş değilim. Düşüncem şu: Arap harflerile çıkan kitapların çoğu yeni nesiller için lüzumsuz. Fakat lüzumlu olanların yeniden basılması bile çok masraflı. Kaldı ki bu bile yetişmez. Onlara yepyeni telifler ve tercümeler katılmalı. Bugün Lâtin harflerile basılmış kitapları ihtisas nevelerine ayırırsanız her şubeye beş altı kitap düşüyor. Yeni nesiller bununla ilim ve ihtisas değil, kapıcı kültürü bile yapamazlar. Cehaletle itham ettiğimiz bir adam bile kendi şubesinde en aşağı yüz çeşit kitap okumuştur. Makalemde yaptığım hesaba göre, memlekette orta kültür seviyesini tutabilmek için, birkaç sene içinde enaz yirmi bin kitap ve bunu basmak için de enaz on beş milyon lira lâzım.

Demek ki asıl dava şudur: Para.

Bu parayı beş veya on sene içinde bütün vekâletler, umumî idareler, milli bankalar, hususî bütçelerinden ayıracakları küçük birer yardımla temin edebilirler.

Buna Ulustaki değerli arkadaşımız Kemal Ünal ve diğer bir meslektaşımız Müfide Çankaya tarafından, biri hususî, öteki de makale şeklinde verilen iki fikri de ilâve edelim. Birincisi şu: Çıkarılacak olan kitaplar bir yandan da satılacağına göre, sabit sermaye ile müteharrik sermaye arasında bir muvazene tesis edilerek devletin para yardımı asgariye indirilebilir; hattâ bu yardım bir garantiden ibaret kalabilir. Müfide Çankayanın ilâve ettiği fikir de şu: Vilâyetler de hususî bütçelerinden az çok birer miktar ayırabilirler, yekûnu ehemmiyetli bir miktarı doldurur.

Bütün bunlara hususî neşriyatı da katarsanız, yeni nesilleri kitapsız kalmaktan kurtaracak tedbirlerin kifayetine inanırsınız. Neşriyat davasını hep içinde bocaladığı hulya ve nazariye gayyasından imkân dünyasına çıkarabilmek için tek yol bundan ibaret. Henüz daha ameli bir teklif yapılmadı. "Ameli,, den maksadım da şu: Para!

Peyami Safa

Kongreden Sonra

12. V. 1939 tarihli ve 6383 sayılı ULUS gazetesinden :

X uncu yıl.

Harf inkılâbımız on yaşını bitirdi. Bu münasebetle toplanan elitler heyeti, eseri gözden geçirdi. Yapılan şeylerin hesabını gördü. Yapılabrakları gösterdi.

Atatürk ihtilâlinin, bu büyük eserile kavradığı verimler; göğüs kabartıcı bir anlamdadır.

Zâten büyük ustanın elinden küçük iş çıkmazdı. Onda küçük şeyler yapma kabiliyeti yoktu. Ne yazık ki, geç geldi, erken gitti.

Millî kültürümüz, süratle yayılma ve yükselme halindedir.

Bizde, okuma yazma ve yüksek kültür hevesi, sevgisi saygısı eşine az rastlanır bir durumdadır.

Ankara Hukuk Fakültesinin bu yılki ders başlamı, bunun en azametli bir tablosu, canlı bir belgesi oldu: Talebe, yer bulmak ve dersleri dinleyebilmek için; geceden fakülte binasını çevirdi. Ve sabaha karşı sınıfları işgal ettiler

Kültür aşkı, bundan daha üstün, nasıl yaşar ve yaşatılır?

(1 inci Türk Yayın Kongresi), ulusal kültürümüz yönünden çok yerinde bir teşebbüstür.

Kongre büyük çapta radikal işlerle uğraştı. Ve bunları iyi sonuçlara bağladı.

Tercüme, edebî mülkiyet, kitap meseleleri bu sırada anılabilirler. Bunların her biri ayrı ayrı önemdedirler. Ve gene her biri önemlerine göre analize değerler.

Hele tercüme işleri!

Bu konunun etüdünü, başka bir yazımıza bırakıyoruz. Şimdilik bir kaç düşüncemizi şu bir kaç satır içinde tesbit etmekle iktifa edeceğiz.

Atatürk ihtilâlinin, belki de en büyük eseri, lâtin harflerile Türk dilini okuma ve yazma kararıdır.

Şu bakımlardan ki: Bununla, kültürümüz çabuk inkişaf etme vasıtasını buldu.. Ve ihtilâlin asıl amacı olan modern medeniyeti, süratle benimsemek imkânı elde edildi.

Geriliğimize belli başlı sebeplerden birisinin hattâ birincisinin, dilimizi yazma ve söyletme kudretine malik olmıyan Arap harfleri olduğu; (Larus) gibi lûgatlara kadar girmiş; klâsik mütearifelerdendir.

(Turhan Tan), (Yedi Gün) deki (Lâle Devri) etüdlerinde, matbaacılığın bize, garpten üç yüz sene sonra gelişini, üç yüz sene geri kalmamıza sebep oldu diyor.

Çok yerinde bir hüküm.

Fakat ben, realitelere uygun olan bu görüşe, küçük bir düşüncemi ilâştirmek istiyorum.

Matbaacılık bizde garple beraber dahi başlamış olsaydı, harf meselesi halledilmedikçe; Arap harflerile okuma yazmada inat edildikçe bu gerilik gene sürüp gidecekti. [1]

Gençliğimizde Hüseyin Cahit'in lâtin harflerini ulusal kültürümüzün yayımı bakımından şart saydığını işittik.

Ne kadar haklı imiş..

O kadar ki, harf inkilâbının on senelik verimi, geçmişin iki yüz yılından üstündür, dersek yanılmış olmayız.

Harf inkilâbının bence bir büyük rolü daha şudur ki kaytaklık yollarını kapadı. İrtıcaı, her gün için hüsranlara kapıp salmakla, inkılâba sarsıntısız yarınlar açtı.

Bundan; ilerleme var. Gerileme yok neticesini çıkartabiliriz.

Bütün bir geçmiş ne olacak ?

Yeni nesiller geçmişlerini bilmeyecekler mi ?

Bütün bu endişelerin dahi yeri olmadığına inanım vardır.

Yeni nesiller geçmiş, geçmiş nesillerden daha iyi bileceklerdir. Ve bu bilgi bir sınıfa değil, memlekete şâmil olacaktır. Buna engel yoktur.

Ben kendi hesabıma şu kadarını söyleyebilirim ki lâtin harflerinden sonra (Divan Edebiyatı), (halk ve saz edebiyatı) hakkındaki malûmatın eskisile ölçülemeyecek kadar arttı.

Nasıl mı diyeceksiniz?

[1] (Ahmet Rasim) in (Osmanlı Tarihi) nde verdiği malûmata göre, III. üncü Selim'in kız kardeşi Danimarkalı bahçıvanına türkçeyi, lâtin harflerile yazarmış.

Bu pek sadedir. Lâtin harflarile yazılmış eserleri kolayca okumak suretilel.

* *

Atatürk, harf inkılâbının ilk günü aşağı yukarı şunları söylüyordu: Kayıkçısı ile, hamalı ile, köylüsü ile, çiftçisi ile, bütün Türk çocuklarına yeni harfleri öğretiniz.

Ülkü bu olduğuna ve bu olması lâzım geldiğine göre önce yapılacak işi ben kendi hesabıma şöyle ifade ediyorum:

Türkler vatanında, okuma yazma bilmiyen tek bir insan kalmıyacaktır. Ve bu iş en kısa bir zamanda bitirilecektir.

Hasan-Âli Yücel'i ihtilâlin bu büyük dileğinin başlıca garantilerinden sayabiliriz.

Ankarâ 10. V. 1939
Mahmut Esat Bozkurt

Telif Hakkı

14. V. 1939 tarih ve 2601 sayılı HABER gazetesinden :

Çiftlik alırsınız, ve yaptırırsınız, elmas toplarsınız; siz öldükten sonra bunlar çocuklarınıza, torunlarınıza, torunlarınızın torunlarına kalır. Bir kitap yazarsınız, siz öldükten sonra aileniz ondan ancak otuz, nihayet elli yıl istifade edebilir. Eseri çok okunan, her yıl birkaç defa basılan bir muharririn torunu sürünebilir; halbuki mal mülk sahibi adamın torunu rahat geçinir.

Dahası var: Ressamsınız, bir tablo yapmışsınız; onu satmanıza rağmen üzerinde bazı küçük haklarınız kalır; bunlar da sizin ölümünüzden sonra ancak otuz, bazı memleketlerde elli yıl sürer. Fakat o tabloyu sizden beş on liraya satın alan adamın onun üzerindeki hakkı kıyamete kadar devam edebilir. Farzedelim ki siz çok istidatlı, hattâ deha sahibi olmanıza rağmen henüz tanınmamış bir san'atkârsınız, çok güzel bir eserinizi otuz liraya sattınız. Sonradan kıymetiniz takdir edildi, bütün dünyaca meşhur oldunuz, tablolarınız binlerce, on binlerce lira ediyor. Torunlarınızın bundan on paralık istifadesi olmaz; fakat sizin tablunuza nasılsa otuz lira vermiş, fakat sonradan onu lüzumsuz eşya arasına atmış olan zatin torunları o tablo sayesinde zengin olabilir. Yani o tab-

lonun mal olarak kıymeti ebedidir; fakat size, onu yaratana sadece 30 lira getirir.

Bu niçin böyledir? bilmiyorum; aklım ermiyor. Fakat böyle. Cemiyet öyle karar vermiş: Fikrî, bedîî mülkiyet nihayet elli yıl sürebiliyor. Bütün maddî nimetleri para kazananlara, para biriktirenlere ve onların yetmiş yedi göbek torunlarına bahşediyor, san'atkâra, fikir adamına da son derece hürmeti olduğunu, onları kendisinin en büyük şerefi, ziyneti saydığını ikide bir söylüyor amma rahat etmelerine pek lüzum görmüyor. Fikrin, hassasiyetin asıl, ulu eserleri hiç para gibi hasis şeylerle ölçülür mü?...

Doğrusunu isterseniz cemiyet kötü eserler, yarın hiçbir kıymeti kalmıyacak eserler, vücade getiren san'atkârları daha çok koruyor. Onların kitaplarından, tablolarından avuç dolusu para kazanmak, bununla çiftlik, han, apartıman, elmas almaları, yani kendileri gibi torunlarının da refahını temin etmeleri kabildir. Bir asır sonra varsın eserlerinin hiçbir kıymeti kalmasın, o eserler sayesinde elde edilen maddî kıymetler bakidir. Fakat moda ya uymıyan, eserini yavaş yavaş vücade getiren, onunla insanlığın ruhunu zenginleştiren san'atkârın eseri, kıymeti, büyüklüğü anlaşıldığı gün, sahibinin ailesine refah temin etmek kabiliyetini de kaybetmiştir. Oh olsun! O san'atkâr da zamanının modasına uysa, sahte parıltılı, göz boyayıcı eserler vücade getirseydi; o zaman cemiyet onun da, evlâtlarını korurdu..

Gazeteler Maarif Vekilliğinin, telif hakkı kanununu tekrar gözden geçirip tadilini teklif edeceğini haber veriyor. Neşriyat kongresinin temennileri arasında evvelâ telif hakkına dair olanlar tetkik ediliyor; böyle olması da çok doğru, çok iyi... Bizim san'atkâra, muharrire eseri üzerinde ebedî bir hak vermemize imkân yoktur, biz de diğer milletlerin bu husustaki âdetlerine uymağa mecburuz. Fakat Maarif Vekilliğinden, telif hakkı müddetini mümkün olduğu kadar uzatmağa çalışmasını rica edebiliriz.

Nurullah Ataç

Peri Masalları

18. V. 1939 tarihli ve 2607 sayılı HABER gazetesinden:

Peri masalları, Neşriyat Kongresinde bir hayli hücumlara uğradı. Çocuklarımıza öyle imkânsız, tabiat kanunlarını hiçe sayan hikâyeler...

anlatılmasını istemiyenler oldu. Onlara ne büyük suçlar isnat edilmedi ki!... Çocukları korkuttuğundan, gelecek nesillere birtakım geri siyasi miraslar aşılabileceklerinden bahsedildi. Az kalsın peri masalları anlatılmak bir cinayet sayılacaktı..

Halide Edip, evvelki günkü Akşam'da çıkan makalesinde bu ithamlara cevap veriyor, o masalları müdafaa ediyordu. Kongrede ben de o ithamlara itiraz etmişim. Pertev Naili Boratav da bana kuvvet verdi; Cemal Hakkı Baltacıoğlu da o masallara öyle büyük kötülükler isnat etmesini doğru bulmadığını söyledi. Bilmem muvaffak olduk, masalları müdafaa edebildik mi?..

Doğrusunu isterseniz peri masallarının, harikulâde hikâyelerin bizim müdafaaımıza ihtiyaçları yoktur. Onlar insan oğlunun içine işlemişlerdir. Hiçbir kongrenin kararlarından korkmazlar. Dağ başındaki çoban peri masalları düşünür, dünyanın belki en büyük şairi olan Shakespeare de peri masalları düşünür. Ancak ruhu şiire büsbütün kapalı olan insanlar kendilerini realitenin esiri edip o hülya âlemini hor görürler. Böyle insanlar çok yazık ki zannedildiğinden çoktur.

Genç bir romancınızı, pek te iyi olmıyan bir romanında bir peri masalı icat ettiği için tebrik etmişim. Âdeta kızdı, kendisile alay ediyordum sandı. Meğer kendisi farkına varmadan o şiir âlemine girmiş, asıl hüneri olagan işleri oldukları gibi tasvir etmektir sanırmış. Onun içinde, meselâ Guy de Maupassant gibi bayağı bir realistin hikâyeleri gibi dünyayı aydınlatıveren bütün o peri hikâyelerinden daha güzelmış. Ormanda uyuyan peri kızının masalını bilirsiniz; nihayet onu uyandıran bir şehzade gelir... O romancımız da realite ormanında uyuyor, ancak bir rüya görmüş. Onu uyandıracak şehzadenin de gelmesini temenni edelim.

Yalnız o mu uyuyor? Bütün romancılarımız, hikâyecilerimiz uyuyor ve etraflarını çeviren, ruhlarını hapseden realite âleminin yegâne hakikatini bugünü sayıyorlar. Yalnız bizde mi? Hemen hemen bütün dünyada..

Fakat doğrusu şehzade de geldi. Yüzü, dudakları, gözlerinin içiyle gelen bir şehzade: Walt Disney. O peri masallarını anlatmasını, yeni peri masallar uydurmasını, hülya âleminin güzelliklerini göstermesini istiyor. Gerçi bugün birçok "ciddî,, adamlar onun masallarını çocuklara okutup kendileri içsiz bir gerçekten bahseden ukalâca romanları, hikâyeleri tercih ediyorlar. Varsın uykularında devam etsinler! Çocuklar ve genç ruhlarını muhafaza edebilmiş olanlar asıl güzel şiir dünyasının, yeni bu dünyanın sırlarını izah edebilen yüksek âlemin o beyaz perde âleminin doğacağını seziyorlar.

Nurullah Ataç

Tercüme Romanlar

18. V. 1939 tarihli ve 1160 sayılı SON POSTA gazetesinden :

Telif eser yazarlar azaldıkça Avrupa piyasasından ithalât ticareti yapanlar çoğaldı. Son zamanlarda Fransızca ve İngilizceden lisanımıza pek çok eserler nakledildi. Aralarında şöhret sahibi muharrirlerin eserleri de var. Bu eserlerin naklinde birçok tercüme yanlışları olduğu iddia ediliyor. Hattâ Neşriyat Kongresinde bu mesele aramızda konuşuldu. Maarif Vekâletinin beynelmilel kıymetteki eserleri salâhiyet sahibi kâlemlere tercüme ettirmesi lüzumundan bahsedildi.

Geçen gün bir gazetede tefrika edilmeğe başlıyan bir tercüme romanın yalnız bir tefrikasına göz gezdirdim. Eser geçen yıl Nobel mükâfatı kazanmıştır. Tercüme eden de bir kadındır. Şöyle bir cümlesini alıyorum :

“Lâmbasız karanlık odada el yardımile yürüyerek mavi bir bez perdenin arkasındaki yatağına doğru gitti.”

Karanlık odada el yordamile yürüyen adamın perdenin mavi olduğunu seçmesi bir mucize değil midir ?

Gene aynı tefrikanın bir parçası :

“... Köy evlerinden bir çok adamlar çıkıp dağıldılar. Kimi burnunu karıştırıyor, kimi sigara içiyor, kimi kapılarının eşığıne oturup etrafı seyrediyordu.”

Evlerinden çıkıp dağılan bu adamların kapı eşiklerine oturup etrafı seyretmeleri için de bu adamların arkada birer de eşleri olması lâzım değil mi ?

Bir telif romanda “Ahmet elleri arkasında dolaşarak gazete okuyordu,” şeklindeki garip adam anlaşılan bu “Nobel,” mükâfatını kazanan romana da girmiş olacak. O nasıl hem elleri arkasında dolaşıp gazete okuyorsa bu da hem dolaşıyor, hem kapı eşğinde oturuyor.

Beynelmilel şöhret kazanmış bir eserde bu kadar saçmalık olacağına göre mütercimlerimizin kıymetli eserleri berbat ettikleri hakkındaki iddialara hak vermek lâzım.

Burhan Cahit

Eserlerin Mülkiyet Hakkı

23. V. 1939 tarihli ve 1791 sayılı SON POSTA gazetesinden :

Türkiye, beynelmîl neşriyat hükümlerine tâbi değildir. Yani Bern mukavelenamesini imza etmişizdir. Bu mukavelenin içyüzü şudur: Eğer, Türkiye de, diğer birçok memleketler gibi bu mukavele hükümlerini kabul ederse, yabancı memleketlerde, o diyarların lisanile yazılmış ilmî, fennî, edebî bütün kitapların tercümesinde, eserin müellifinden müsaade almamız ve kendisine, kitabını türkçeye tercüme edebilmek için; muayyen bir para vermemiz lâzımdır. Fakat, biz, Bern mukavelenamesine imza koymadığımız için, şimdi, bu gibi kayitler altında değiliz. Türk matbuatı ve Türk mütercimleri, diledikleri ecnebi eseri önlere alırlar, tercüme ederler, bastırıp satarlar. Bu iş için de, eserin asıl müellifine sormazlar, on para da vermezler.

Şimdi, şu son günlerde görüyoruz ki Bern mukavelenamesini imza etmeğimizin lâzım geldiğine dair, bazı cereyanlar vardır. Bu takdirde kitapta, eserde mülkiyeti tanıyacağız, istediğimiz bir kitabı hodbehot kendimize maledemeyeceğiz, demektir. Bu fikrin aleyhinde ve lehinde olanlar vardır. Lehinde olanlar şöyle diyorlar.

— Mukaveleye girsek, Türk muharriri himaye edilmiş olur. Gerek edebiyatta, gerek tiyatro piyeslerinde genç, yeni istidatlar inkişaf imkânını bulur. Halbuki, şimdi, Avrupanın ustaca yazılmış eserlerinin mebzûleyeti ve bedava oluşu karşısında, Türk müellifi, onlarla rekabet imkânını bulamıyor. Yazıcılık, insanı geçindiren bir meslek olamıyor. Meslek olamayınca da bu sahaya kimse belbağlayıp çalışmıyor.

Aleyhinde olanlar diyorlar ki:

Türk neşriyat hayatı çok fakirdir. Bizim, Avrupanın bir çok eserlerine ihtiyacımız vardır. Millî kütüpanelerimizin zenginleşmesi için, sayısız kültür eserlerini alıp tercüme etmeliyiz. Mukaveleye girersek, dilediğimiz şekilde tercüme imkânlarını kaybedeceğiz.

Fikirler bunlardır?. Siz ne dersiniz?

Reşad Feyzi

Neşriyat Kongresi Münasebetile

24 V. 1931 tarih ve 379 sayılı YENİ SABAH gazetesinden :

Geçenlerde Ankara'da toplanan Neşriyat Kongresi memleketin irfan hayatında büyük bir hâdise teşkil etti. Almanyada bulunmak münasebetile bu kongreye maatteessüf iştirak edemedim, müzakerelerinin ve faaliyetinin cereyan tarzını yakından göremedim. Fakat kongrede bulunan ve muhtelif düşünce tarzlarını temsil eden arkadaşlarla ayrı ayrı görüştüm. Bir nokta üzerinde birleşmeleri nadir vukuğa gelen bu fikir adamları bu defa kongreden memnuniyet beyan etmek hususunda tamamen müttelik idiler. Maarif Vekilini, işini yakından bilen, ciddiyetle çalışan ve amelî neticeler elde etmeğe ehemmiyet veren bir arkadaş sıfatile kabul etmişler ve onun bu ruh dairesindeki gayretlerine şahit olmuşlardı.

Siyasî hayatta biraz da gösterişe ve iyi manasında, propagandaya ehemmiyet vermek tabii addedildiği bir devrede yalnız zevahir ile iktifa etmiyerek el attığı meseleyi gerçekten halletmeğe azmeylemiş mes'uliyet sahibi bir devlet adamı görmek insanı cidden memnun eder.

Neşriyat Kongresinde karar verilen hususlardan birçoğunun tatbik kabiliyeti olacağını bu müzakerelere iştirak eden ve encümenlerin temennilerini bilen arkadaşlar ümit ediyorlardı. Bu ümitlerin biribiri ardınca tahakkuk ettiklerine şahit olmak hakikaten memleketin kültür hayatında feyizli bir inkişaf mukaddemesi teşkil edeceğinde şüphe edilemez.

Benim bir noktaya zihnim ilişti, kaldı. İhtimal ki kongre müzakereleri esnasında, yahut encümenlerde bu meseleye temas edilmiş ve münasip bir hal çaresi düşünülmüştür. Dediğim gibi, kongrede hazır bulunamamış olmak, bu hususta karanlıkta kalmamı intaç etmiştir. Herhalde meselenin arzettiği ehemmiyete binaen, onu bir kere de burada ortaya koymanın faydasız olmayacağı kanaatindeyim.

Maarif Vekâleti ecnebi lisanlardan türkçeye birçok tercümeler yapacaktır. İlk hamlede hangi eserlerin tercih olunması lâzımgüleceği de kararlaştırılmış. Birçok kere düşünülmüş ve hattâ tatbikına başlanmış olan bu işin, geçirilen tecrübelerden de istifade edilerek en makul tarzda başarılacağından hiç şüphe etmiyelim. Fakat eski Yunancadan, eski Latince, belki doğrudan doğruya asıllarından tercüme edilecek bu ölmüş eserler hangi türkçeye naklolunacaktır ?

Bu sualimin tabii değilse de mazur görülmesini rica ederim. Çünkü bugün muhtelif türkçelerle karşılaşmakta olduğumuzu inkâr edemeyiz. Bir Ahmet Cevat ve İbrahim Necminin türkçesi var ki bir dereceye kadar Maarif Vekâleti sahasına da sokulmuşlardır. Maarif Vekâletinin bazı kitaplarında bir türkçe var ki bunu ancak bay öğretmenler ve bayan öğretmenler resmî bir mecburiyet saikasıyla çocukların zihnine tıktırtırmıya uğraşıyorlar. Bu emeği Esperanto dili için sarfetmiş olsalardı bu kadar boşa gitmiş sayılmazdı. Çünkü belki Esperanto bir işe yarardı. Fakat bu sun'î, bu uydurma türkçenin hiç bir ömrü yoktur.

Böyle garip, gayrimenus diller karşısında şaşırılmış bir halde kaldığımız gibi, imlâ hususunda da mütereddit bulunuyoruz. Bu günkü imlâ anarşisinin eski harfler zamanındaki kargaşalıktan daha hafif olduğunu zannetmiyorum.

İmlâmımızdaki bu kusurun ve karışıklığın alfabeadaki noksan ile yakından alakası olduğu düşünülecek olursa iptida alfabeyi ele alarak eksikliği tecrübe ile ve şiddetli surette hissedilen harfleri tamamlamak lâzım olduğu teslim olunur. Harflerimizi kat'ileştirdikten sonra imlâ ve imlâda takip edeceğimiz ana prensipler üzerinde ittifak etmeliyiz. Görülüyor ki resmî kararlar lisanın istidadına, milletin zevkına uymadıkça hiçbir kıymet ifade etmiyorlar. Binaenaleyh dediğimizi zorla kabul ettirmeğe kalkmıyarak realitede yapılacak müşahedelerden kendimize bir hattı hareket çıkarmak yolunu tutmalıyız.

İmlâyı bu suretle sağlam kaidelere bağlayınca, artık dile soktuğumuz uydurma kelimeleri kapı dışarı etmek ve hakikî, canlı dile avdet etmek sırası gelir. Bu temizlenme ameliyesini lisan kendi kendiliğinden yaptı ve yapmakta devam ediyor. Gazetelerin dili ile, hususî muhaberelerimizde kullandığımız dil ile Dil Heyetinin icat ettiği uydurma bina arasındaki fark, yaşayan lisanın mücerret düşüncesi arkasında koşan mütefekirlere galebesini işaret eder.

Bu meselelerin halledilmemesi bizi gün geçtikçe daha zorlaşan bir mesele karşısında bırakıyor. Bu acayip lisan ile, bu acayip imlâ ve bu noksan harflerle bastıracağımız eserleri sonra tekrar bastırmak ihtiyacı duyulacaktır. Bu, hem para israfı, hem vakit ziyanı demektir. Kongrede bulunsa idim işte Maarif Vekilimizden bu noktayı düşünmesini rica edecektim.

Hüseyin Cahit Yalçın

Meslekî Mecmuaların Murahhaslığına Seçildim

Mayıs 1939 tarihli ve 31 sayılı LOKMANHEKİM dergisinden :

Matbuatımızın içinde senelerce bulunarak feyizkâr kalemlerile çok esaslı neşriyat yapan genç Maarif Vekilimiz Hasan-Âli Yücel gazete ve mecmualarımızın dertlerini çok iyi bilirler.

Vekâlet makamına geçer geçmez milletimizin temeltaşı olan kültürümüzü, maarifimizi ve neşriyat sahalarımızı ıslah ve tenvir için fevkalâde çalışmağa başladılar. İşte bu cümleden olmak üzere Ankara'da Neşriyat Sergisile Birinci Neşriyat Kongresini tertip ettiler. Hükümetimizin bütün dairelerinden, resmî ve gayri resmî teşekküllerden, velhasıl neşriyata mensup bütün fikir ve kalem sahiplerini Ankara'ya davet ettiler. Tecrübeli, malûmatlı, görgülü insanların fikirlerini toplamak istediler.

İşte bu program mucibince her teşekkülden bir murahhas seçildi.

İstanbulda Maarif Müdürü Tevfik Kut'un ve Selim Nüzhet'in reislikleri altında toplanan dergiciler, nihayet meslekî mecmualar namına söz birliğile bendenizi (murahhas) intihap ettiler. Etibba odasına davet olunan meslekdaşlarımla meşveret ettim. Sonra hemen bütün meslekî, edebî, magazin mecmualarla, matbaacılarla, kitapçılarla, gazetecilerle, mürettiplerle, matbaa işçileri ve hattâ bazı patronlarla görüştüm. Bana tevcih edilen vazifeye ait bütün dertleri, ihtiyaçları dinledim.

En nihayet aşağıya dercettiğim (35) maddelik (dilekçe) mi yazdım. Bellibaşlı gündelik bütün gazetelere birer tane gönderdim. (7655) numaralı ve 4 Mayıs 1939 tarihli muteber (Vakit) gazetesi aynen dercetmiştir.

Ankara'ya gittiğim zaman bu dilekçemi genç Maarif Vekili Hasan-Âli Yücel'in kudretli eline bizzat ben takdim ettim. Hüsnu kabul ederek iltifatta bulundu: [1]

Kongrenin Son Dakikaları

Neşriyat Kongresinin en son müzakere günü saat onda başladı. Öğleden sonra devam eden kongre saat altı buçuğa kadar sürdü. Bütün üyeler yorulmuşlardı.

[1] Bu dilekçe 4. V 1939 tarihli ve 7655 sayılı Vakit gazetesinde neşredilmiş ve kitabımıza alınmıştır (Sf. 216 - 219)

Matbuattaki Akisler

Ruznamenin sonunda (nutuklar) maddesi vardı. Ben sırası gelince okumak üzere aşağıya yazdığım nutku hazırlamıştım.

Fakat bütün lâyhalar saatlerce okunmuş, birçok takrirler verilmişti. En son hiç kimse kalkıp nutuk söylemedi.

Maarif Vekilimiz de acele ederek hemen ayağa kalktı. Ve en son nutkunu vererek kongreyi kapadı. Doğrusu ben çok teessür hissettim ki daha evvel müracaat ederek nutuk vereceğimi söyleyemedim. Nihayet Neşriyat Müdürü Bay Faik Reşit'e yazdığım şu nutku takdim ettim. Ve bu kıymetli el vasıtasile Maarif Vekiline nutku gönderdim. Yazmış bulunduğum cihetle aşağıya derç ediyorum:

Acizane Nutkum

"Pek Muhterem Maarif Vekilimiz! Ve sayın üyelerimiz! Matbuat âleminde (40-50) senedenberi cidden çalışan büyük üstadlarımızın münevver fikirlerinden nebean eden tekliflerinden hakkile ilham alan encümenlerimizin kararları fevkalâdedir. Kemali iftiharla söylüyorum ki Neşriyat Kongresine iştirak eden ve güzel yurdumuzun her tarafından çağırılmış kalem ve fikir sahipleri, ilim ve ihtisas adamları sarsılmaz bir itimat ve tesanütle encümenlere tevdi edilen meseleleri hal ve fasl etmişlerdir.

Matbuat ve neşriyat hayatında tesadüf edilen zorluklar, hastalıklar, tecrübeli, görgülü, mütehasıs zatlar tarafından hakkile teşhis edilmiştir. Binaenaleyh encümenlerde verilen kararlar ileride tatbik olunursa bütün müşküller kalkacak ve dertler şifayap olacaktır.

Encümenlerimizin hazırladıkları lâyhalar Neşriyat Kongresi tarafından tasdik ve tasvip edilmiştir.

Bu projeler hükümetimiz tarafından kanunlaştırıldıktan sonra tatbik mevkiine konulursa genç Türk nesline parlak bir istikbal temin edecektir. Bütün haklarımız için nurlu, feyizli, bereketli yollar hazırlıyacaktır. Maddî ve manevî kuvvet, servet ve saadet bahşedecektir.

Bütün âlimler, edipler, muharrirler elele vererek (irfan ordusu namına) seferber hale gelecekler ve seyyar birer kütüpane olan gazetelerimizi, mecmualarımızı, kitaplarımızı her Türk köyüne göndermeğe ve okuma zevkını tattırmağa çalışacaklardır.

*
**

Tefekkür ve irfan hayatımızın daha ziyade inkişafına hizmet edecek olan matbuatımız, mecmualarımız az zamanda daha ziyade vüs'at ve mükemmeliyet kesbedecektir. Şimdiki tekniğe göre tertip edilecek eser-

lerin tabılarında nefaset, kâğıtlarında zarafet ve metanet, yazılarında letafet, okunuşlarında suhulet ve lezzet bulunacaktır: Çünkü bu tarzda hazırlanacak kitaplara mükâfat verilecektir. Bu cihetle yazan da memnun olacak, basan da! satan da mesrur olacak, okuyan da!

Gazeteciler, mecmuacılar, müellifler, kitapçılar, tâbiler ve alelûmum matbuat teknisiyenleri ve müntesipleri birlik olarak Türkiye'nin en hücra köşelerine kadar ilim ve irfanın nurlarını saçacaklardır.

Münevver fikirlerle faydalı eserler telif edecekler, yabancı dillerle yazılmış istifadeli kitapları tercüme edenlere nakten mükâfat verileceği cihetle ilim adamları birbirleriyle rekabet edercesine çalışacaklardır. Medenî memleketlerin terakki ve teali sahasındaki neşriyatını, eserlerini takip ederek istifade edecek pek çok gençlerimiz yetişecektir.

Bu sayede lisan aşına adamlarımız çoğalacak, tercüme edilen eserlerimiz artacaktır. Dimağları fikirleri, duyguları nurlanacaktır. İnsanî, millî ve medenî hisleri yükselecektir. Millî kültürümüz, terbiyevî istikametimiz, ahlâkî faziletimiz daha esaslı bir hedefe doğru gidecektir.

Okumanın, yazmanın, sayısız nimetlerinden hakkile istifade edecek milyonlarca vatandaşımız, alaylıktan, ümmilikten ve cahillikten kurtulmuş olacaklardır.

Türkiye'nin haricinde yaşayan milyonlarca müslümanlar, Türkler, ve Türk muhibbi insanlar, memleketimizin neşriyatından pek ucuz olarak istifade edeceklerdir. İktidarlı ve talihli muharrirlerimizin yüzleri gülecek, kalpleri neş'elenecek, keseleri para ile dolacak.

En büyük sermayeleri kuvvetli bir kaleminden, ve münevver bir dimağdan ve meslek aşkı ile didinmekten, zekâ ve şuurlarile gece ve gündüz çalışmaktan ibaret olan mütevazi, halim, münevver sefillerimiz, züğürt muharrirlerimiz biraz olsun canlanacaklar, gözlerinin önünde rengârenk ümit ufukları belirecektir. İşte bu biçarelerin de ekserisi düşkün vaziyettedirler.

Patronlarımız daha iştahlı çalışacaklar, kazanacaklar, maiyetlerinde işliyen zavallı muharrirlere, musahhihlere, müretteplere ve matbaa işçilerine daha çok iltifat edeceklerdir! Ne kadar büyük âlimler, edipler, şairler, muharrirler, mütercimler bilirim ki, züğürtlükten, kokozluktan dolayı elleri bağlı, gözleri yaşlı oldukları halde bile (meslek aşkı!) ile gece ve gündüz yazıyorlar. Fakat eserlerini tabettirmeğe muvaffak olamıyorlar!

İşte bu gibi çalışkan, mütevazi ilim adamlarımıza da hükümetimizin himmeti valâsile feyizkâr bir faaliyet sahası inkişaf edecektir.

Gazetecileri, mecmuacıları isterse ihya eden, arasına ihsan eyleyen, arzu ederse mahvü perişan eden bazı vurguncu bayilerden, inşallah artık kurtulacağız!

Sermayeleri bir (hiçten) ibaret olan ve (küçük bir patron saltanatı süren), güya satmak için topladıkları gazeteleri, mecmuaları rütubetli yerlerde hapsederek, çürüten, sahiplerini yokeden bazı başmüvezzilerden inşallah artık yakamızı sıyracağız!

**

Meslek muhabbeti ile, hususî teşebbüslerle, veyahut faydalı cemiyetlerin naşiri efkârı olarak türlü türlü zaruretler ve ihtiyaçlarla intişar eden, münevverlerimizi ve hattâ orta derecede bulunan halkımızı irşat eden, ulu meslekleri ilmen yükselten, müsbet ilimleri, ihtisasları, keşifleri, ihtiraları ve hakikî medeniyetin türlü cephelerini bildiren, beynelmilel ilmi ve fennî münasebetleri idame ettiren ve hususî etütlerin, tettebbuların revnakdar ve faziletnisar birer ayinesi olan ve hiç satılmıyarak meccanen dağıtılan meslekî mecmualar namına en derin şükran ve hürmetlerimi, Başvekâleti Celileye, Maarif Vekâletine ve kongrenin bütün üyelerine sunarım.

Avrupa ve Amerika'da gündelik gazeteler kadar büyük işler gören meslekî mecmualar, bizde maalesef çok düşkün vaziyettedirler. Bu cihetle meslek mecmualarının murahhası, mümessili bulunduğumdan minnet ve şükranlarımı ve onların acıklı vaziyetlerini şefkatkâr huzuru-
nuza vaz ediyorum.

**

Alelûmum neşriyatın, matbuatın en ağır yüklerini çeken, temel taşlarını kuran, göz nurlarını dökerek gazetecileri, mecmuacıları, kitapçıları nurlandıran, zengin eden (24) saat zarfında (8-12-15) saat mütemadiyen ayak üstünde işliyen, kurşun buharile, antimuvan zerrelerele yavaş yavaş zehirlenen ve en nihayet (15-20) sene sonra hiçbir iş tutamayacak derecede malûl, sakat, hastalıklı ve hattâ verem olarak bir hali sefalete düşen mütevazı, fedakâr ve matbuatın en sadık ve faal hadimi bulunan mürettepleri, matbaa işçilerini nazargâhı merhamet ve şefkatinize tevdi ediyorum!

Orta tahsil çağında bulunan zeki ve masum kızlarımız, ateşin gençlerimiz için yapılacak neşriyat, telif ve tercüme edilecek eserler, ümit ederim ki, en önce gençliğin sıhhatine, sağlığına, mehasini ahlâkına, dindarlığına, vicdanına, millî duygularına, müsbet ilimlere, edebiyatın

şaf ve nezih bilgilerini hakikî medeniyetin teknik ve iktisadî malûmatına hitap ederek rehberlik edecekler ve zamanı hazırım en yeni terakki ve tekâmüllerini öğreneceklerdir!

İtiraf etmeliyiz ki, eski zamandan kalmış basma ve yazma halinde bulunan çok faydalı kitaplarımız vardır. Takdîrkâlık göstererek faydalı olanları tekrar tabetmeğe karar veren hükümetimize sonsuz teşekkürler!

Nüfusumuzun ancak (100) de (87) nisbetinde halk tabakasına mensup vatandaşlarımız bulunduğu cihetle, eli kalem tutan her fert yazılarıyla, dili dönen her iktidarlı yurtdaş sözleriyle, ahalimizi cahillikten ve (ümme)lik belâlarından kurtaracaklardır.

Bize en lüzumlu olan çocuk edebiyatını neşrederek millî kütüphaneler kurarken, sıhî terbiyenin, ahlâkî cevherlerin, vicdanî faziletlerin, medenî esasların, dinî meziyetlerin, Millî duyguların temeltaşı yapılaşmasına şüphem yoktur.

Küçük yaştan itibaren kızlık ve erkeklik hislerini tahrik ve tenbih edecek neşriyattan, sakınılacağına imanım vardır. Bu hususta çok esaslı, samimî ve nafiz tedbirler alınmalıdır.

Neşriyat Kongresine ait encümenlerin hulûsu kalple ve kemali serbesti ile verdikleri mühim kararların zamanla tamamen tatbik edileceklerine şüphemiz yoktur. Türk irfan hayatına çok esaslı usuller, feyizli yollar, nurlu sahalalar bularak hakikaten büyük hizmetler gören Maarif Vekiline ne kadar teşekkür etsek azdır! Ben zannetmem ki bu kadar önemli tasavvurlarımıza, tahayyüllerimize, teşebbüslerimize ve kararlarımıza karşı bize teşvikâmiz bir teselli notu verilmiş olsun!

Hayır, arkadaşlar hayır! Müsterih olarak dört gözle bekliyelim! Başımızın münevver tacı, Millî Şefimiz İsmet İnönü gibi hakikatperver, faziletküster, temiz ruhlu, nezih kalpli Reiscümhurumuz, Profesör Doktor Refik Saydam gibi halkımızın sağlığına, binlerce içtimâî derterine hazikane çareler, devalar bulan diplomat Başvekilimiz, ötedenberi kaleminin kuvvitle, nurlu dimağile her zaman mil'etimize hayırlı işler, feyizli muvaffakiyetler, maarifimize, kültürümüze irşâkâr yollar, parlak ve faydalı sahalalar gösreden Maarif Vekili Hasan Âli Yücel gibi büyük muharrir ve güzide şair bu millî işlerin şahikalarında buldukları cihetle muvaffak olacağımıza hiç şüphe etmiyorum.

Ankara'dan İstanbul'a avdetimden sonra posta ile taahhütlü olarak gönderdiğim dilekçemi de kaydediyorum:

Maarif Vekâleti Celilesine

Mükâfat, yardım ve propaganda encümeninde verilen kararların ve tasavvurların ehemmiyetlerine binaen bazılarını tekit ederek yazıyorum.

1 — Meslekî mecmuaların kazanç vergilerinden afedilmeleri.

2 — Maarif Vekâletinin en mükemmel teşkilâtından bulunan derleme dairesini büyük bir faaliyet ve vukuf ile tesis ve idare edip resmî ve hususî olmak üzere müteaddit ve çok kıymetli eserler, rehberler neşreden müdür Bay Selim Nüzhet Gerçek'i takdir ve şükran ile kaydettikten sonra: Cümhuriyet Hükümetimizin maarif ve fuyuzat cihetindeki terakkîyat ve tealiyatına çok esaslı ve nurlu bir memba olan derleme idaresine bundan böyle gönderilecek bütün münteşir ve faydalı eserler tetkik edilerek çıkış ve reklâmların gazete, mecmua ve radyo idarehanelerine haftada bir kere olsun gönderilmesi, ve çok kıymetli eserler lehinde gazetelere takdîr-kâr yazılar tahrir edilmesi, ve bu husus için ayrıca bir memur istihdamı.

3 — Gerek encümenimizde ve gerek yazıp takdim ettiğim dileklerimizde arzettiğim gibi, alelûmum neşriyatın temeltaşı, fedakâr, mütevazı ve itaatkar hadîmî olan Türk matbuat işçilerinin takdîr-kâr faaliyetlerinden, çok düşkün vaziyetlerinden, ifrat derecede çalıştıklarından dolayı maddî ve manevî yardımlara muhtaç olduklarını, ve bütün matbuat müntesipleri hükümetimizin şefkat ve himayesine arzı iftikar ettiklerini bildirmiştim.

4 — Millî kültür tarihimizde başlı başına muazzam bir hâdise teşkil eden Birinci Türk Neşriyat Kongresinin progaganda, mükâfat ve yardım encümeni reisi sıfatıyla kongre temenniyatı olarak Türk matbuat işçileri hakkında aşağıdaki maruzatımı yüksek ve feyizkâr riyasetinize arz ederim:

Kongre celsesinde ve encümenlerde arzulunduğu gibi millî kültürümüzü yükseltmek ve yaymak için muharrir, müellif, mütercim, tâbi, gazete ve mecmua sahipleri gibi bütün alâkadarların fikir ve kanaatlerini, dileklerini nazarı dikkate alan ve bunların hepsine ayrı ayrı yardım ve muzaheret esaslarını hazırlayan büyük neşriyat kongresinin kültür davamızın en mühim elemanlarından birisi olan Türk matbuat işçilerinin de meslekî düşüncelerini ve derterini dinlemesi elbette son derece lâzım ve zarurîdir zannederim.

O Matbuat işçileri ki gece gündüz durmadan, dinlenmeden dünyanın en ağır ve en zor bir mesleki olan işlerinde ayak üstlerinde didinerek, uğraşarak ve gözlerinin nurlarını dökerek Türk kültür ve irfanının yükselmesine hizmet ederler!

Dünyada hiçbir meslek yoktur ki bir an içinde bir insanın birkaç azası ve müfekkiresi aynı iş üzerinde çalışmış olsun. Bir matbaa işçisinin ayakta eli kasada, gözü eseredir ve dimağı faaliyettedir. Bu kadar yorucu ve öldürücü bir meşguliyet neticesinde bu meslekte çalışanların mühim bir kısmı genç yaşta gözlerinin nurlarını kaybederler. Bir kısmı daima meşgul oldukları kurşun buharı ve antimuvan zerreciklerinden tedricen zehirlenerek teverrüm ederler.

Hemen hemen hepsi meslek ve meşguliyet icabı sinirli ve asabîdirler. Son derece zayıf, halsiz ve kansızdırlar.

En mukavemetli olanlar bile azamî yirmi sene zarfında mesleğe devam edemeyecek bir hali sefaletе gelirler. Bütün bu kültür ordusunun istikbalde kara bir sefalet ve ihtiyarlıkta ıstırap ve meşekkat beklemektedir.

*
*
*

Cümhuriyet Hükümetimiz memur, müstahdem, muharrir, amele ve bütün sınıfların hayat ve istikballerini düşündüğünü takdir ve şükranla görüyorum! Fakat bu zavallı zümreye şimdiye kadar esaslı bir surette yardım edenler pek az olmuştur. Sıhhatleri ve istikballeri daha hakkile temin edilememiştir!

Memleketimizin irfanı namına bu acınacak halin daha fazla devam ettirilmemesini yüksek makamınızdan bilhassa rica ederim.

Herbirisi uzun senelerde yetişen bu hakikî mütehasşisları da daha esaslı ve şümüllü düşünmek, taltif etmek zamanı artık gelmiştir.

Muharriri, müellifi sermayedarı ve tâbii hakkile düşünen, yadım ve muzaheretini esirgemiyen hükümetimizle yüksek Vekâletimizin hakikaten çok zahmet çeken bu irfan zümresile de ciddiyet ve alâka ile meşgul olacağına hiç şüphem yoktur.

Matbaa işçilerine yapılacak yardım ve muzaherete gelince:

Kendim bizzat bu cemiyetin idare heyetinde ve otuz yıldanberi fahri doktorluğunda bulunduğum için bu meslek mensupları ile ailelerini ve çoluk çocuklarını çok iyi biliyorum ve bütün ihtiyaçlı vaziyetlerini görüyorum! Bu cihetle dileklerimi aşağıya kaydediyorum.

Matbaa işçilerinin bugün esaslı ve müstacelen Vekâleti Celilelerinden ıstırham ettikleri hususat şunlardır:

1 — İş kanunu ağır ve müşkül işlerde çalışanların sekiz saatlik mesaiye tâbi tutulmalarını emretmektedir. İktisat Vekâleti iş dairesi yaptığı uzun tetkiklerden sonra matbaa işçilerinin sekiz saatlik mesaiye tâbi tu-

tulmasına karar vermiş ve bunun için İktisat Vekâletinin bir genel emir çıkarması tekrâr etmiştir.

Aylardanberi tetâmül etmiş bulunan bu vaziyet henüz resmen tatbik mevkiine çıkarılmamıştır. Matbaa işçilerini şiddetle alâkadar eden bu meselenin biran evvel intacı için İktisat Vekâleti nezdinde bir defa da yüksek makamınızca tavassut edilmesini dilerim.

2 — Devlet müesseselerinde ve hususî müesseselerde çalışan matbaa işçilerinin istikballerini temin için basın kurumunda olduğu gibi matbaa işçileri birliğinin de bir teavün ve tekaüt sandığı yapması hususunda Vekâletin nakten yardımında bulunmasını dilerim.

3 — Matbaa işçileri bir intizam altına alınmak için, matbaa işçileri birliği tarafından açılması tasavvur edilen (Matbaacılık Mektebi)nin biran evvel açılmasını ve bütün mevcut işçilerin kursdan geçirilmelerini ve derecelerine göre ellerine birer ehliyetname verilmesini, ehliyetnamesi olmıyanların işten menedilmelerini rica ediyorum.

Matbaa işçilerinin umumî kurstan geçirilmeleri bilhassa şu noktadan behemehal lâzım ve zarurîdir: Çünkü bazı ecnebi ve ekalliyet matbaalarında Türkçe lisanını iyi bilmiyen işçiler elinden çıkan eserlerle güzel Türkçemize çok feci bir şekilde suikast yapılmaktadır. Böyle bir kurs her önüne gelenin matbaa işçiliği yapmasına mâni olacağından Türk dili de bu feci akibetlerden kurtulmuş olacaktır. Bu itibarla böyle bir kursa şiddetle ve süratle ihtiyaç olduğu meydandadır.

4 — Matbaa işçilerinin hayat seviyesini yükseltmek için Vekâletçe resmî ve hususî müesseselerde muteber olmak üzere bütün sınıflara göre bir ücret bareminin yapılmasını ve ücretlerin ona göre tediye edilmesini dilerim.

5 — Matbaa işçilerinin birlik vasıtasile teşcili ve tescil edilmiyenlerin bu meslekte çalıştırılmamasını istirham ediyorum.

6 — Küçük san'atler kanununa muhalif olarak hâlâ bir kısım matbaalarda çalışan ecnebi işçilerinin faaliyetlerine sureti kat'iyede nihayet verilmesini ve hattâ mütehassısı sıfatile dahi bu gibilerin çalıştırılmamalarını temenni ediyorum.

7 — Matbaa işçilerinin terakki ve tealisine çalışan ve bütün azalarına azamî derecede müfit olan Matbaa İşçileri Birliğine her sene Maarif Vekâleti bütçesinden naktî bir yardımda bulunulmasını istirham ediyorum.

8 — Matbaa İşçileri Birliğinin ne kadar önemli ve faydeli faaliyetle çalıştığı ve azasına müfit olduğu, birliğin faaliyetine ait ilişik olarak

Birinci Türk Neşriyat Kongresi

takdim ettiğim iki raporlarda da vazıhan görülecektir. Bu birliğe yapılacak her yardım ve muzaheretle milli kültürümüze hizmet edilmiş olacaktır.

9 — Bütün matbuat müntesiplerinin nakliye vasıtalarından pek ucuz olarak veyahut meccanen istifade ettirilmeleri niyaz olunur.

Bu maruzatımın da kongre dilekleri meyanında nazarı dikkate alınmasını ehemmiyetle rica eder ve bu vesile ile de en derin ve sonsuz saygılarımın kabulünü istirham eylerim.

*Birinci Türk Neşriyat Kongresi Propaganda,
Mükâfat ve Yardım Encümeni Reisi
Dr. HAFIZ CEMAL
Lokman Hekim*

KONGRE MÜZAKERELERİNDE BAHİS MEVZUU OLAN LİSTELER

- 1 — Türkçeye tercüme edilmesi Tercüme İşleri Komisyonunca teklif edilen eserler.
- 2 — İstanbul Üniversitesince Türk harfleri ile neşri teklif edilen eski eserler.
- 3 — Ankara Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesince Türk harfleri ile neşri teklif edilen eski eserler.
- 4 — Türk tarih Kurumunca Türk harfleri ile neşrine lüzum gösterilen eserler.
- 5 — Türk Dil Kurumunca Türk harfleri ile neşrine lüzum gösterilen eserler.

I

Türkçeye tercüme edilmesi Tercüme İşleri Komisyonunca teklif edilen eserler

Yunan ve Lâtin Klâsikleri

<i>Homère</i>	İlyada Odise
<i>Platon</i>	Protagoras Phédon Le Banquet La République
<i>Aristote</i>	Poetika Retorik
<i>Marc-Aurèle</i>	Fikirler
<i>Xénophon</i>	Anabasis
<i>Démosthène</i>	Nutuklar (Seçme)
<i>Plutarque</i>	Vie Des Hommes Illustres
<i>Longus</i>	Dafnis ve Kloe
<i>Epictète</i>	Eseri
<i>Thucydide</i>	Seçme yazılar
<i>Eschyle</i>	Külliyatı
<i>Sophokle</i>	Külliyatı
<i>Euripide</i>	Külliyatı
<i>Aristophane</i>	Bulutlar Eşek Arıları Kuşlar Lysistrata Kurbağalar
<i>César</i>	Galya Muharebeleri
<i>Cicéron</i>	Seçme
<i>Horace</i>	Seçme
<i>Apulée</i>	Altun Eşek
<i>Lucrece</i>	De la Nature
<i>Ovide</i>	Les Amours Les Métamorphoses

Birinci Türk Neşriyat Kongresi

<i>Plautus</i>	Amphitryon
	Çömlek (Aulularie)
<i>Térence</i>	Adelphes
<i>Virgile</i>	Bucoliques
	Enéide
<i>St. Augustin</i>	Les Confessions
<i>Tacite</i>	Seçme yazılar
<i>Érasme</i>	Deliliğin methiyesi (Eloge de la folie)

Alman Muharrirleri

<i>Lessing</i>	Hamburgische Dramaturgie
	Laokoon
	Nathan der Weise
	Minna Von Barnhelm
<i>Goethe</i>	Faust
	Werther
	Wilhem Meister
	İfijeni
	Die Wahlverwandtschaften
	Egmont
	Torquato Tasso
	Dichtung und Wahrheit
<i>Eckermann</i>	Gespräche mit Goethe
<i>Schiller</i>	Die Räuber
	Kabale und Liebe
	Don Carlos
	Maria Stuart
	Wilhelm Tell
<i>Grillparzer</i>	Safo
<i>Hebbel</i>	Maria Magdalena
	Agnes Bernauer
	Gyges und Sein Ring
<i>Kleist</i>	Hikâyeleri
	Zerbrochene Krug
	Hermanns Schlacht
	Prinz von Homburg
<i>Hofmann</i>	Seçme Hikâyeler

<i>Chamisso de Boncourt</i>	Peter Schlemihl
<i>Grimm Biraderler</i>	Masallar
<i>Friedrich Nietzsche</i>	Also sprach Zarathustra
<i>Keller</i>	Hikâyeler
<i>C. F. Meyer</i>	Hikâyeler
<i>Heinrich Heine</i>	Seçme yazılar
<i>Gottfried von Herder</i>	Seçme yazılar

Rus Muharrirleri

<i>Puşkin</i>	Seçme Hikâyeler Boris Godunof Onyegin Akıldan Belâ
<i>Griboyedof</i>	Dikanka Akşamları
<i>Gogol</i>	Hikâyeler Ölü Ruhlar Revizör Tarass Bulba
<i>Lermontof</i>	Zamanımızın Kahramanı
<i>Goņçarof</i>	Oblomof
<i>Turgenief</i>	Avcının Notları Babalar ve Çocuklar Asılzade Yuvası
<i>Dostoyevski</i>	Cürüm ve Ceza Seçme Hikâyeler Aptal Karamazof Kardeşler Cinler (les Possédés)
<i>Ostrovski</i>	Fırtına
<i>Tolstoi</i>	Harp ve Sulh Anna Karenin Ba'sü Badelmeyt Hikâyeler Karanlığın Kudreti Yaşıyanı Kadavra
<i>Çehof</i>	Hikâyeler

Vanya Dayı
Klim Sangin
Maxim Gorki
Belinski, Çernişevski, Dobrolyubof' un tetkiklerinden seçmeler.

İtalyan Muharrirleri

<i>Dante alighieri</i>	İlâhî Komedyâ
<i>Giovanni Boccacio</i>	Décaméron
<i>Aristo</i>	Orlando Furioso
<i>Torquato Tasso</i>	Jérusalem délivrée
<i>Machiavel</i>	Le Prince
	Mandragore
<i>Alexandre Manzoni</i>	Les Fiancés
<i>Silvio Pelico</i>	Mes Prisons
<i>Giacomo Leopardi</i>	Seçme yazılar
<i>Verga</i>	Cavalliera Rusticana

Şark Muharrirleri

<i>Binbir gece</i>	Kelile ve Dimne
<i>Hayyam</i>	Seçme parçalar
<i>Firdevsî</i>	Şehname
<i>Sadi</i>	Gülistan
<i>Nizamî</i>	Hamse
<i>Hafız</i>	Seçme parçalar
<i>Mevlâna</i>	Mesnevi'sinden seçme parçalar

Şimal Muharrirleri

<i>Hans Christion Andersen</i>	Hikâyeleri
<i>Henrik Ibsen</i>	Peer Gynt
	Bebek Evi
	Yaban Ördeği
	Rosmersholm
	Yapı kalfası Solness

	Hortlaklar
<i>Jean - August Strindberg</i>	Baba
	Ölüm Dansı
<i>Georges Cahen Brandès</i>	Seçme parçalar (XIX.asır edebiyatı cereyanları)

İspanyol Muharrirleri

<i>Michel de Cervantes</i>	Don Quichotte
<i>Lope de Vega</i>	Kimi sevdiğini bilmeden sevmek.
<i>Pedro Calderon</i>	Hayat bir rüyadır
	Salamea hâkimi
<i>Tirso de Molina</i>	Don Juan
<i>Louis de Camoëns</i>	Lusiades

İngiliz Muharrirleri

<i>Geoffrey Chaucer</i>	Seçme parçalar
<i>William Shakespeare</i>	Marchant of Venice
	As you Like İt
	Twelfth Night
	A Midsummer Night's Dream
	Romeo and Juliet
	Julius Caesar
	Othello
	Hamlet
	Macbeth
	King Lear
	The Tempest
	Winter's Tale
	Richard III
	Merry Wives of Windsor
	Antony and Cleopatra
	Coriolan
<i>Ben Jonson</i>	Volpone
<i>John Milton</i>	Paradise Lost
<i>Daniel Defoe</i>	Robinson Crusoe
<i>Jonathan Swift</i>	Gulliver's Travels.

Birinci Türk Neşriyat Kongresi

<i>Laurence Sterne</i>	A Sentimental Journey
<i>Samuel Richardson</i>	Clarissa Harlowé
<i>Jane Austen</i>	Pride and Prejudice
<i>Walter Scott</i>	Ivanhoe
	Lady of the Lake
<i>Charles Lamb</i>	Tales From Shakespeare
<i>Oliver Goldsmith</i>	The Vicar of Wakefield
<i>Charles Dickens</i>	David Copperfield
	Oliver Twist
<i>Charles Kingsley</i>	Water Babies
<i>Hazlitt</i>	Plain Speaker
	Table Talks
<i>Emily Brönte</i>	Wathering Heights
<i>Thackeray</i>	Vanity Fair
<i>Fielding</i>	Tom Jones
<i>George Elliot</i>	Adam Bede
<i>Walter Pater</i>	An Imaginary Portrait
<i>Oscar Wilde</i>	Intentions
<i>Lord Byron</i>	Childe Harold
	Don Juan
<i>Percy B. Shelley</i>	Prometheus

Amerikan Muharrirleri

<i>Mark Twain</i>	Seçme hikâyeler
<i>Edgar Allan Poe</i>	Hikâyeler
<i>Emerson</i>	Seçme yazılar
<i>Nathaniël Hawthorne</i>	Hikâyeler
<i>Longfellow</i>	Seçme yazılar

Fransız Muharrirleri

<i>Joseph Bédier</i>	Le Roman de Tristan et Iseult
	Farce de Maître Pathelin

<i>François Rabelais</i>	La vie inestimable de Gargantua Faits et dits héroïques du grand Pantagruel
<i>Michel de Montaigne</i>	Les Essais
<i>René Descartes</i>	Discours de la Méthode Traité des Passions
<i>Mme de Sévigné</i>	Seçme parçalar
<i>Blaise Pascal</i>	Pensées Provinciales
<i>Jacques - Bénigne Bossuet</i>	Seçme parçalar
<i>La Rochefoucauld</i>	Maximes
<i>Mme. de la Fayette</i>	La Princesse de Clèves
<i>Molière</i>	Le Tartuffe L' Avare Le Mariage Forcé Le Malade Imaginaire Le Médecin malgré lui Le Bourgeois gentilhomme Le Misanthrope
<i>La Fontaine</i>	Fables
<i>Pierre Corneille</i>	Le Cid Horace
<i>Jean Racine</i>	Phèdre Britannicus Andromaque Bajazet
<i>Jean de la Bruyère</i>	Les Caractères (Seçme parçalar)
<i>Charles Perrault</i>	Contes
<i>Boileau - Despréaux</i>	Art Poétique
<i>Fénelon</i>	Télémaque
<i>St. Simon</i>	Seçme parçalar
<i>Vauvenargues</i>	Maximes
<i>Pierre de Marivaux</i>	Le Jeu de l'Amour et du Hasard
<i>Denis Diderot</i>	Paradoxe sur le comédien Le Neveu de Rameau
<i>Alain - René Lesage</i>	Gil Blas Turcaret
<i>Choderlos de Laclos</i>	Liaisons dangereuses
<i>Abbé Prévost</i>	Manon Lescaut

<i>Montesquieu</i>	Lettres Persanes
<i>Voltaire</i>	Romans et Contes Mektuplarından seçme parçalar Histoire de Charles XII
<i>Volney</i>	Les Ruines
<i>J. J. Rousseau</i>	Emile La Nouvelle Héloïse Les Rêveries d'un promeneur solitaire Confessions Le Contrat social
<i>Beaumarchais</i>	Le Mariage de Figaro Le Barbier de Séville
<i>B. de St. Pierre</i>	Paul et Virginie
<i>Mme. de Staël</i>	De l'Allemagne
<i>Chateaubriand</i>	Atala René Mémoires d'outre-tombe (seçme parçalar) Voyage en Amérique
<i>B. Constant de Rebecque</i>	Adolphe
<i>Alphonse de Lamartine</i>	Graziella Raphaël
<i>Alfred de Vigny</i>	Servitude et grandeur militaires Chatterton
<i>Victor Hugo</i>	Hernani Notre - Dame de Paris
<i>Alfred de Musset</i>	Le Chandelier On ne badine pas avec l'amour Les Caprices de Marianne Lorenzaccio
<i>Honoré de Balzac</i>	Eugénie Grandet Le Père Goriot Le Lys dans la vallée Le Cousin Pons La Cousine Bette Le Curé de Tours Grandeur et décadence de César Birotteau La Peau de Chagrin Le Rouge et le Noir
<i>Stendhal</i>	

<i>Prosper Merimée</i>	La Chartreuse de Parme De l'Amour Carmen Colomba Mosaïques
<i>G. de Nerval</i>	Voyage en Orient Les filles de feu
<i>Sainte - Beuve</i> <i>Gustave Flaubert</i>	Seçme parçalar Madame Bovary Salambô Education sentimentale Correspondance (Seçme parçalar)
<i>Jules Lemaître</i> <i>Ferdinand Brunetièrre</i> <i>Faguet</i> <i>Rémy de Gourmont</i> <i>Fustel de Coulange</i> <i>Alphonse Daudét</i>	Seçme parçalar Seçme parçalar Seçme parçalar La Culture des Idées La Cité antique Lettres de mon moulin Le Petit Chose Sapho
<i>Th. Gautier</i>	Constantinople Mlle de Maupin
<i>Emile Zola</i>	Thérèse Raquin L'Assomoir Germinal
<i>Charles Baudelaire</i> <i>Maupassant</i> <i>Goncourt</i>	Le Spleen de Paris Seçme Hikâyeler Germinie Lacerteux Manette Salomon
<i>George Sand</i>	Indiana La Mare au Diable
<i>Lamennais</i> <i>Ernest Rénan</i> <i>Hippolyte Taine</i>	Paroles d'un Croyant La Vie de Jésus Philosophie de l'art.

II

İstanbul Üniversitesince Türk Harfleri İle Neşri Teklif Edilen Eski Eserler

Yazma ve basma türkçe eski eserlerin Türk harfleriyle yeniden tab'i lüzumlu olanlarını tayin için toplanan komisyonumuz aşağıdaki hususları temenniye değer görmüştür:

1 — Muhtelif fakülteler tarafından hazırlanan *bağlı listelerdeki eserlerin*, bu günü eski kültür hayatımıza bağliyacak ana kitaplar veya esas menbalar olmaları itibariyle, ilk tabolunacak eserler meyanına alınmasını;

(Garp lisanlarından tercemeleri son zamanlarda yapılan ve Arap harfleriyle basılan, bazı mühim eserler terceme talimatnamesi hükümlerine tâbi tutularak yeniden tabedilebilecekleri cihetle bu listeye ilâve olunmamıştır).

2 — Bağlı listelerde isimleri yazılı yazma ve basma eski kitaplardan başka; İktisat Fakültesi namına verilen listede mahiyet ve ehemmiyeti tebarüz ettirilmiş olan aşağıda yazılı munzam neşriyatın yapılmasını;

a) Arşivlerimizde bulunan kıymetli vesaik kolleksiyonlarının ve mühim defterlerin aynen ve ilmî bir şekilde notlar ve fihristlerle işlenmiş olarak tab ve neşri;

b) Kütüpanelerimizdeki yazma ve basma kıymetli eserlerin ilmî bir şekilde tasnif ve tahlilini ihtiva eden tafsilâtlı kataloglar neşri;

c) Şimdiye kadar tasnif edilmiş bulunan arşiv malzemesine ait matbu kataloglarla kılavuzlar ihzarı.

3 — Seçilen eserlere ait tab ve neşir işlerinin muvaffakiyetle başarla bilmesi için şu noktaların hassatan nazarı itibara alınmasını;

a) Aynen ve tamamen tab ve neşri zarurî görülen eserlerle bazı kısımların tayyî ve lisanın da biraz sadeleştirilmesi suretiyle tab'i mümkün ve münasip olan eserlerin tayin ve tefriki hususunu salâhiyetli zatlara bırakmak ve bu zatlardan her eser için ayrı ayrı tetkikler istemek;

b) Aynen tab ettirilecek mühim eserleri kütüpanelerde mevcut bütün nüshalarıyla karşılaştırmak ve esere mufassal haşiyeler, notlar

eserle eserin müellifi hakkında ehliyet ve salâhiyeti müslem zatlar tarafından yazılmış mukaddemeler ilâve etmek, tab'ı keyfiyeti için de bu zatların daimî mürakabelerini temin etmek;

c) Aynen neşredilen eski eserler için daha evvel muayyen bir Transkripsyon) ve (Transliterasyon) sistemi kararlaştırmak.

4 — Edebiyat Fakültesi namına yapılan teklifler arasındaki “dil ve edebiyat sahasında yakın maziden uzağa doğru giden bir program takip etmenin ve büyük edebî şahsiyetlerin eserlerini külliyat halinde basmanın faydeli olacağı,, esası mahfuz kalmak üzere kıymet ve ehemmiyet bakımından hususiyet arzedenlerde sıra kaidesinden vaz geçilmesini ve neşriyat programına tercihan tab'ı icap ettiren sebeplerin işâyet edilmesini.

Edebiyat Fakültesi:

Türk harfleriyle yeniden neşri icap eden eserleri intihap hususunda nazarı itibare alınacak en mühim nokta bugünün ilim ve kültürümüzü maziye bağlarken yakından uzağa doğru bir istikamet takip etmektir. Bu suretle yalnız Üniversite gençliği ve münevver zümreyi değil halkı da neşriyatla alâkadar etmiş oluruz. Binaenaleyh tanzim edilecek neşriyat programına evvelâ dünün lisan bakımından bugüne daha yakın olan ilim ve kültür eserlerini koymak icap eder.

Eski eserlerin yeniden neşrinde göz önünde tutulması icap eden noktalar, şunlar olsa gerektir:

1 — Bu eserlerden mühim bir kısmı, lisan itibariyle bugünkü lise ve Üniversite neslinin anlayamayacağı kadar muğlak olduğu gibi bugünün ihtiyaçları bakımından da lüzumsuz kısımları ihtiva etmektedir. Bu eserler garpte olduğu gibi tadil ve islah (restituer) suretiyle (extrait) halinde neşredilmelidir.

2 — Bir kısım eserlerin aynen neşri lâzımdır. Ancak bütün metinlerin karşılaştırılması ve mufassal haşiyeler ilâvesi lâzımgelir.

3 — Eski eserlerin tab'ından evvel muayyen bir (translitération) ve (transcription) sistemi kabul olunmalıdır.

4 — Yeniden neşri tesbit olunan eserlerden ait oldukları branşlara göre muhtelif seriler tertip olunmalı ve bu serilerin tab'ında forma eb'âdına varıncıya kadar bütün teferruat tesbit edilmelidir.

5 — Eski eslere mukaddemeler ilâve olunmalı ve bu mukaddemelerde eser sahibinden, devrinden ve ehemmiyetinden salâhiyetle bahsedilmelidir.

6 — Tanzimattan bugüne kadar olan ilim ve kültür hayatımızın mümessilleri, eserlerinin külliyat halinde ve nefis bir tarzda bastırılmasıyla münevverlere ve halka tanıtılmalıdır.

Birinci Türk Neşriyat Kongresi

7 — Şimdiye kadar muhtelif mecmualarda çıkan orjinal kültür makaleleri de bir araya getirilerek tabolunmalıdır.

8 — Fakültemizin muhtelif zümreleri tarafından tesbit olunan eser listesi leffolunmuştur.

Tarih Zümresi :

Müellifi	Kitap İsmi
<i>Aynı</i>	İkdülcüman عقدالجمان Tercemesi Yazma
<i>Lari - Hoca Sadettin</i>	Miratüledvar مرآت الادوار Tercemesi „
<i>Yakup Paşa(Mütercim)</i>	Tarihi Güzide Tercemesi
<i>Yazıcızade Ali Ef.</i>	Müneccimbaşı Tarihi Tercemesi
<i>Âşıkpaşa Zade</i>	Tarihi âli Selçuk Yazma
<i>Neşri ve Zeyli</i>	„ „ Osman
<i>Lütfi Paşa</i>	„ „ „
<i>Solakzade Heimdemi</i>	„ „ „
<i>İbrahim Efendi</i>	„ „ „
	Tarihi Peçevî
	Tarihi Naima
	Tarihi Raşit
	Silâhtar Tarihi
	İzzî Tarihi
	Suphi Tarihi
	Vâsif Tarihi
	Cevdet Tarihi
	Lütfi Tarihi
	Mecmuai Muahedat
	Netayicülvukat
	Hammer Tarihi Tercemesi
	Evliya Çelebi Seyahatnamesi
	Cihannüma
<i>Kâtip Çelebi</i>	Tarihi Devleti Osmaniye
<i>Hayrullah Efendi</i>	Düveli İslâmiye
<i>Halil Ethem</i>	Sefaretnameler
	Şekayıkı Numaniye
	Sicilli Osmanî

Coğrafya Zümresi :

Müellifi	Kitap İsmi
Ziya	İstanbul ve Boğaziçi
Seydi Ali Reis	Mirat'ülmemalik
Piri Reis	Kitabı Bahriye
Beyazid ül Âşık	Menazirülâlem Yazma
Ahmet Bican	Dürrümeknun

Türkoloji Zümresi :

Mirşadülibat Tercemesi Yazma	
Risalei Kuşeyriye قشیریہ	„
Avarifülmaarif Tercemesi	„
Fuzuli Divanı	
Nef'i	„
Naili	„
Nabi	„
Sabit	„
Nedim	„
Galip	„
Hayriyei Nabi	
Mevzuatülulûm	
Belâgati Osmaniye (Cevdet Paşa)	
Ekrem ve Reşit Beylerin Nazariyatı Edebiyeleri	
Gülistan Tercemesi	
Kamusu Türkî (Şemsettin Sami)	
Lûgati Çağatay (Şeyh Süleyman Ef.)	
Azerî Edebiyat Tarihi (İsmail Hikmet)	
Şımal Türk Edebiyatı Tarihi (Rahim, A. Aziz)	
Encyclopédie de l'İslam Tercemesi	
Mesnevi Tercemesi (Sarı Abdullah)	
Miratülfüat („ „)	
Tuhfetülkibar (Kâtip Çelebi)	
Mustadraf Tercemesi	
Acaibülmahlûkat Tercemesi	

- 15 — Devlet salnameleri.
- 16 — Hükümet dairelerinin resmî tebliğleri.

İktisat Fakültesi :

1 — Kütüphanelerde bulunan kıymetli yazma eserlerin tab ve neşri yanında arşivlerde bulunan kıymetli vesika koleksiyonlarının ve defterlerin de, tahlilî ve alfabetik fihristleriyle birlikte, ilmî bir şekilde tab ve neşri, Türk tarihçiliğinin inkişafı ve dünya ilim âlemine hizmet için birinci derecede ehemmiyeti haiz olmak üzere yapılacak işler meyanındadır. Türkiyeye ait içtimâî ve iktisadî tarih tetkikatı ancak bu suretle mümkün olacaktır.

Fikrimizce bu hususta ilk plânda yapılabilecek işleri şu şekilde sıralamak mümkündür :

a) İstanbulda Başvekâlet arşivinde bulunan 200 kadar mühimme defterlerinin aynen tab'ı;

b) Muhtelif vilayetlerde dağınık bir halde bulunan kadı sicillerinin tab'ı;

c) İstanbulda Fetvahanede mahfuz bulunan ve Şeyhül-islamların el yazılarıyla imzalarını ihtiva eden (4) cilt yapıştırma fetvaların fotoğraflarıyla beraber neşri;

d) Topkapı Sarayı arşivinde bulunan kıymetli ferman ve mektupların hem aynen ve hem Türk harfleriyle tab'ı;

e) Arazi tahriri defterlerinden bazı mühim olanların aynen tab ve neşri;

2 — Bu gün kütüphanelerde mevcut kıymetli eserlerden muhtelif nüshaların tavsifi ile muhteviyatı hakkında oldukça etraflı izahatı ihtiva eden katalogların meydana getirilerek bastırılması pek lâzımdır.

3. — Aynı usulün şimdilik kadar tasnif edilmiş bulunan arşiv malzemesi için de tatbik edilmesi lâzımgelir.

İktisat Fakültesi ayrıca şu iki eserin yeniden tab'ını münasip bulur :

1 — Defteri muktesit; Süleyman Sûdi, 1907. Cilt : III

2 — İmamı ebu Yusuf'un Kitab-ül-haraç ismindeki eserinin Radosî zade tarafından yapılan ve muhtelif nüshaları İstanbul kütüphanelerinde mevcut bulunan kitabı. Cilt : I

Tıp Fakültesi :

Halen eski harflerle yazılmış tıp kitaplarından bu günkü Türk harflerine çevrilerek neşrolunacak bir eser yoktur. Tıbbî eski metinlerden Tıp Tarihi Enstitüsü tarafından ihtisar yoluyla ve adapte olarak bazı kısımların peyderpey neşrine devam olunacaktır.

Fen Fakültesi :

Kitabın ismi

Âsarı Bakiye

Salih Zeki

III

Ankara Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesince Türk harfleri ile neşri teklif edilen eski eserler

Yazma ve Basma eski eserlerimizin yeniden tab'ı mevzuubahs olunca 13 üncü asırdan Lâtin alfabesinin kabulü tarihine kadar telif ve neşredilmiş bütün türkçe eserleri, yani heyeti umumiyesiyle millî kütüphanemizi gözönüne almamız lâzımdır. Orta çağ Türk Kültürünün ve bir asırlık bir garphlaşma cereyanının her türlü fikir ve san'at mahsullerini ihtiva eden bu kütüpane başlıca Türk kültür ve dil tarihi için vesika olmak kıymetini haizdir. Eski eserlerimizin ve bilhassa tanzimattan evvelkilerin fikir, muhteva ve metot bakımından kıymetlerini asla mübalâğa etmemek ve onlardan bir Türk ümanizmi yaratmağa kâfi materyel beklememek gerektir. Yeni bir kültüre tamamen adapte olmuş olan Türk cemiyeti metodunu, ilmini ve tekniğin ve bütün fikrî ve felsefî gıdasını bu yeni ve her cephesiyle daha müttekâmil membadan almaktadır. Bundan dolayı eski kütüpanemizi tanzim ederken ve eski eserlerimizi neşrederken bunların başlıca tarihî vesika olarak kullanılacaklarını unutmamak ve bu sıfatla kolayca ve emniyetle istifade edilebilecek bir hale getirilmelerini temine çalışmak mecburiyetindeyiz.

En büyük kısmı itibariyle el yazmaları halinde bulunan büyük bir Kütüpanenin istifade mevkiine konması işi plânlı ve uzun bir çalışmayı ve büyük masrafları icabettirir. Her şeyden evvel bir (Yazmalar Kü-

tüpanesi) tesis etmek devlet elindeki bütün yazma eserleri bir kütüpanede veya mahdut kütüpanelerde toplamak ve hususî şahıslar elinde bulunan yazmaları da hususî bir teşkilât ile yavaş yavaş toplamağa başlamak lâzımdır. Nadir eski basmalar da aynı yerde toplanmalıdır. İkinci iş bu kütüpanenin kataloğlarını vücude getirmek işidir. Münderecatları karışık ve tasnifsiz olan ve birbirlerinden çok farklı istinsahları bulunan yazma eserler inceden inceye tetkik ve mukayese edilerek umumî halleri ve muhtevaları tesbit edilmedikçe kolaylıkla kabili istifade değildirler. Bunun için başlıca Avrupa kütüpanelerinde olduğu gibi yazmalar kütüpanesinin sistemli kataloğlarını yapmağa başlamak lâzımdır. Bu kataloğlar ilerde kritik metin tab'ı işine de rehber olacaktır. Eski yazmaların tab'ı işine bu tesisat ve teşkilât kurulup işe başladıktan sonra başlanabilecektir. Bir eserin ele geçen bütün yazmaları bir araya gelmiş olacak, diğer dünya kütüpanelerindeki nüshaları hakkında da malûmat toplanacak, bunlardan ehemmiyetli olanların fotoğrafları getirilecek ve bu materyel mukayese ve tefsir edilerek kritik bir tab'ı hazırlanacaktır. Bir tek nüshaya veya mahdut nüshalara istinat ederek hazırlanan ve eserin dili ve mahiyeti hakkında etraflı malûmata istinat etmeyen tablalar çok defa tarihî vesika olarak kifayetsiz, şaşırtıcı ve istimale gayri salihlerdir. Şimdiye kadar Arap harfleriyle neşredilmiş eski yazmalar hemen kâmilen bu nevidendir.

Bir taraftan bu büyük işin icabettirdiği elemanların azlığını, bir taraftan da belli başlı tarihî mehazlara ve lisanî nümunelere pek âcîl ihtiyacımızı nazarı itibara alarak tam manasiyle usule uygun kritik tablalar yapılabilmesi için imkân ve vasıtalar hazırlanıncıya kadar yapılacak masrafların heder olmasını önliyecek ve ihtiyaçlarımızı bir dereceye kadar tatmin edecek pratik bir usulü tavsiyeye şayan görürüz. Şöyle ki: Arap harfleriyle yazılmış eski kütüpanemizi iki kısma ayırmak mümkündür.

1 — Tazminattan evvelki eserler. 2 — Tazminattan sonrakiler. Evvelkiler kısmı azamî itibariyle yazma halindedir; ikinciler hemen kâmilen matbudur ve müsveddeleri muhafaza edilmemiştir. Tanzimattan evvelki eserler gerilere gittikçe nedret kesbederler, bir çokları muayyen tarihî mesele ve hadiseler için yegâne vesikalar kıymetini iktisap eder. Bunlar edebiyat ve lisan tarihi için de daha nadir ve daha enteresan vesikalarlardır. Arzettikleri hususiyetler mühim ve çeşitlidir. El yazısı halinde buldukları ve bazan asırlar boyunca modernize veya tadil edilerek pek farklı şekillerde istinsah olundukları için gerek tarihî ve gerek lisanî

vesika olarak kullanılmazdan evvel ciddî bir metin tenkidine tâbi tutulmaları zaruridir. Tanzimattan sonra her neviden daha mebzul nümunelere tesadüf ederiz. Bunlar tarihî vesika olarak birbirini teyit, tekrar veya ikmal ederler. Lisan bakımından bugünkü dile yaklaşırlar ve hususiyetleri azalır. Bir veya bir kaç tabî halinde buldukları için metin tenkidi bakımından fazla müşkilât arzetmezler.

Bütün bu yukarıda zikrettiğimiz farklar dolayısıyla bu iki devir eserlerinin ayrı usullerle neşri icap etmektedir.

1 — Tanzimattan sonra yazılmış eserler bugünkü vesaitimizle doğrudan doğruya Lâtin harflerine çevrilebilir. Klâsik edebî dile ve lisanımızın tanzimattan beri geçirdiği istihaleye vakıf lisan ve edebiyat hocalarımızdan ve muharrirlerimizden biri veya bir kaç bir eserin muhtelif tablalarını ve varsa müsveddesini bir araya getirir, bunlardan daha sahit ve tam görüneni esas alarak aralarındaki farkları tesbit eder ve haşiyeler halinde verir. Metni bugünkü imla ve talâffuz tarzıyla Lâtin harflerine nakletmesinde lisan bakımından mühim bir mahzur yoktur. Bu zattan lisanın fonetik hususiyetlerini göstermiye çalışmasını istemeyiz. Yalnız bugün için gayri menus olan şekil ve kelimelerin telaffuz ve manalarına ve metnin üslup ve sentaks hususiyetlerine vakıf olması ve bunların doğru verilmesine itina etmesi kâfidir. Çevirme esnasında tertip hataları da tashih edilir. Metne haşiyeler ve gloser halinde gayri menus kelime ve şekil izahları, icabına göre tavzihler, fihrist ve ismi has cetvelleri ilâvesi tab'ı tekemmül ettirir. Belli başlı müelliflerin bütün eserlerini, mektup ve makalelerini külliyat halinde basmak lâzımdır. Bu suretle tab'a hazırlanan eserlerin salâhiyetli bir heyetçe kontrol edilmesi bu hususta ihtiyar edilecek masrafların heder olmamasını temin eder.

2 — Tanzimattan evvelki devre ait eski eserlerin her suretle kabili istifade kritik tablalarını yapmak yukarıda arzettiğimiz gibi hakikî bir ihtisas işi olup noksan vasıtalarla ve kifayetsiz elemanlar tarafından yapılmış transkripsiyonların tab'ı için yapılacak masraflara yazık olur. Bunlar için bugünden tavsiye edeceğimiz usul şudur :

Selâhiyetli bir heyet teşkil edilmelidir. Bu heyet tarihî, edebî ve lisanî vesika olarak birinci derecede ehemmiyetli eski eserleri bir sıraya koyacaktır. Bu eserlerden tek nüshası bulunanların bu tek nüshası ele alınacak ve eğer ecnebî bir memlekette bulunuyorsa temiz bir fotoğrafı getirilecektir. Memlekette ve hariçte müteaddit nüshaları bulunan yazmaların aynen veya fotoğraf halinde hepsi veya mühim görülenleri

varsa tabıları gözden geçirilecek ve bunların kaba taslak bir jenealojisi vücade getirilecektir. Varsa müellif nüshası veya eserin ithaf olduğu zata takdim edilen nüsha, yahut en eski ve en mükemmel nüsha tesbit ve tercih olunacaktır. Bu eserler sırasıyla ve her birini tetkik eden zatın veya heyetin etrafıca bir mukaddemesiyle aynen "faksimile,, olarak teksir olunacaktır.

Bu suretle teksir ve tevzi olunan eserlerden gerek memleket dahilinde ve gerek ecnebî memleketlerde tarihçi, edebiyatçı ve dilci uzun bir müddet için doğrudan doğruya istifade edebilecektir. Keza mektep kitapları ve umumiyetle tarih ve dil tedrisatı için muhtaç olduğumuz nümuneleri bu nüshalardan kolayca alıp kullanabileceğiz. Fakat her eserin en iyi nüshası olacak olan bu faksimile bu sahada çalışan elemanlar çoğaldıkça daha iki türlü tabı için esas olacaktır. a) Birinci derecede tarihî memba olarak kullanılan eserleri tarihçi kendine yarıyacak pratik bir şekle sokacaktır. Vak'anüvis tarihleri gibi eserler çok yüklü, haşivlerle dolu bir dille yazılmışlardır. Tarihçi bunları sayfalar dolusu boş sözlerden kurtararak ve ifadelerini modernize ederek özlerini alacak ve diğer nüshaları ile de karşılaştırıp kendisi için çok kullanışlı ve yalnız vak'alardan mürekkep hulâsalar halinde tabılar vücade getirebilecektir. b) Birinci derecede lisanî memba olarak kullanılan eserler dilci tarafından işlenecektir. Dilci bütün nüshalardan istifade ederek tesis ettiği fonetik sistem dahilinde bu eserlerin mükemmel transkripsiyonlarını vücade getirecektir. Ancak bu türlü tabılar dil ve edebiyat tarihi bakımından hakkiyle kabili istifade olabilecektir.

Yukarda arzettiğimiz usullerle birinci tertip olarak şu kitapların basılmasını tavsiyeye şayan görürüz :

I. Tanzimattan evvelki eserler

XIII üncü asırdan :

Yunus Emre Divanı

XIV üncü asırdan :

Mes'ud - Kelile ve Dimne tercümesi

Anonim - Marzubân nâme

Anonim - Kelile ve Dimne tercümesi

Gülşehrî - Mantıkuttayr tercümesi